

„MANEWR. OSTRZAŁ. KOMUNIKACJA.”

PODRĘCZNIK

**REKOMENDACJE DLA UCZESTNIKÓW SPECJALNEJ
OPERACJI WOJSKOWEJ
(NA PODSTAWIE DOŚWIADCZENIA BOJOWEGO)**

WERSJA 6.0

Spis treści

Przedmowa do wydania polskiego.....	3
Wstęp.....	4
1. Zwycięstwo kocha przygotowanie.....	5
2. Odzież i ekwipunek.....	8
3. Moja broń.....	13
4. W miejscu tymczasowej dyslokacji.....	15
5. Telefony i gadżety.....	20
6. Psychologia wojny.....	23
7. Prosto o taktyce przeciwnika.....	28
1. Natarcie.....	28
2. Obrona.....	30
8. Działania podczas ostrzału artyleryjskiego.....	34
9. Drony jako ewolucja wojny.....	37
10. Przeciwdziałanie dronom.....	42
11. Działania po wykryciu drona.....	47
12. W obronie.....	50
13. W natarciu.....	56
14. Pojmanie jeńców wojennych.....	62
15. Zagrożenie minowe.....	66
16. Łączność.....	70
17. Rady dla dowódcy.....	73
18. Rady dla operatorów dronów.....	75
19. Udzielanie pierwszej pomocy.....	77
20. Stres bojowy.....	82
21. Okiełznaj swoje lęki.....	84
22. Sytuacje krytyczne.....	87
23. Oddziaływanie informacyjno-psychologiczne.....	90
24. Pamięć historyczna w pigułce.....	92
25. Ukraińskość. Paralele historyczne.....	97

Przedmowa do wydania polskiego

Oddajemy w Wasze ręce najnowszą (na marzec 2026) edycję rosyjskiego zbioru porad, przeznaczonego dla żołnierzy uczestniczących w inwazji na Ukrainę. W miarę rozwoju sytuacji i nabywania doświadczenia, Rosjanie rozbudowują i aktualizują tę publikację. Poprzednie wydanie miało niewiele ponad 70 stron. To przekroczyło już 100.

Opisywane tu zalecenia nie stanowią jednej i rozbudowanej doktryny. Próżno szukać tutaj opisu taktyki, schematów konfiguracji oporządzenia czy budowy schronów albo obsługi sprzętu wojskowego. To raczej zbiór luźnych, kilkudzaniowych porad i "ciekawostek", pogrupowanych tematycznie. Napisane prostym językiem, łatwe do zapamiętania i wdrożenia. Niekiedy powielają się z innymi, wcześniej tłumaczonym przez nas publikacjami, ale znajduje się tutaj także kilka "nowinek", które zostały dodane podczas czwartego roku, trzydniowej operacji specjalnej.

Zapoznając się z niniejszym poradnikiem, należy pamiętać, że część z tych porad obrazuje typowo rosyjskie podejście do świata i otaczającej nas rzeczywistości. O ile wiele z nich to porady dość rozsądne i naszym zdaniem warto się z nimi zapoznać, to niektóre z nich - zwłaszcza te o radzeniu sobie ze stresem bojowym - noszą znamiona fanatyzmu i w dłuższym horyzoncie czasowym mogą okazać się szkodliwe dla danego delikwenta oraz społeczeństwa. Dlatego też nie wolno podchodzić do nich bezkrytycznie. My, jako Polacy działamy w diametralnie odmiennych strukturach zarówno mentalnych, jak i społecznych, a nasze wojsko już dawno wyzbyło się naleciałości, jakie nadal funkcjonują powszechnie w armii rosyjskiej.

Ostatnie dwa rozdziały tego zbioru nie mają nic wspólnego z działaniami wojskowymi. To kolekcja wybiórczo przedstawionych, przeinaczonych i wykoślawionych faktów oraz cytatów, często o wątpliwej wiarygodności, mających zdyskredytować Ukrainę. Rozważaliśmy ich usunięcie, jednak zdecydowaliśmy się je pozostawić. Na początku każdego z tych rozdziałów znajduje się notatka na temat propagandowego charakteru tychże treści, a każdą przekłamaną informację staraliśmy się uzupełnić przypisem, tłumaczącym szerszy kontekst.

Uważamy, że ten poradnik to interesujący wgląd w to jak myśli, działa i planuje nasz potencjalny przeciwnik. Pozwala to na uzmysłowienie tego, z jakimi problemami boryka się on na poziomie taktycznym i jakie braki mają jego oddziały liniowe uczestniczące w wojnie na Ukrainie. Mamy nadzieję, że z naszej pracy, ponownie dobry użytek zrobią ludzie zainteresowani. W końcu, jeżeli Rosjanie tak ochoczo za darmo dzielą się wiedzą, której zdobycie tak drogo ich kosztowało - grzechem byłoby nie skorzystać. W końcu gratis to uczciwa cena.

Michał Szubert
Jacek Kaźmierczak
Zespół kanału "Czarna Godzina"

Wstęp

Zbiór został przygotowany przez zaangażowanych specjalistów na podstawie analizy doświadczeń bojowych w SOW¹ oraz ankiet przeprowadzonych wśród żołnierzy, w tym tych, którzy odnieśli rany. Materiał został podzielony na sekcje i dla lepszej przyswajalności przedstawiony w prostej, przystępnej formie krótkich tez, „lifehacków”² oraz rekomendacji.

Głównym celem jest wykorzystanie zgromadzonego doświadczenia do podniesienia kwalifikacji zawodowych żołnierza, zwiększenia efektywności wykonywania zadań przez pododdziały oraz ich przeżywalności w warunkach intensywnych działań bojowych, w których dominującymi środkami rażenia są artyleria i drony.

Tematyka zbioru obejmuje kwestie:

- przygotowania i przebywania w strefie konfliktu zbrojnego,
- bezpieczeństwa informacji oraz łączności,
- udzielania pierwszej pomocy,
- utrzymania odporności psychicznej,
- najskuteczniejszych technik taktycznych w ataku i obronie,
- wykorzystania BSP³ (dronów) i przeciwdziałania dronom przeciwnika,
- zachowania w sytuacjach krytycznych,
- metod oddziaływania informacyjno-psychologicznego przeciwnika na żołnierzy i ludność,
- historycznych aspektów ukraińskości.

Przygotowany materiał jest przeznaczony dla uczestników SOW o każdej specjalizacji, niezależnie od czasu ich przebywania w strefie działań wojennych. Każdy znajdzie tu coś pożytecznego dla swoich potrzeb, a jeśli nie znajdzie - to sobie przypomni.

**Ten, kto lepiej się przygotował, ma możliwość improwizacji! Światło rozproszy mrok!
Pod tym znakiem zwyciężysz!**

---

¹ SVO/SOW - Specjalna Operacja Wojskowa. Zwrot używany przez siły rosyjskie na określenie rosyjskiej inwazji na Ukrainę rozpoczętej w lutym 2022 roku. Rosyjski obywatel za użycie określenia “wojna” w stosunku do tych działań może zostać skazany nawet na 15 lat pozbawienia wolności. - przyp. tłum.

² Lifehack (tłum. ang. trik ułatwiający życie, sprytny sposób na rozwiązanie danego problemu lub po prostu pomysłowa wskazówka.) - przyp. tłum.

³ BSP- Bezzałogowe Statki Powietrzne - przyp. tłum.

1. Zwycięstwo kocha przygotowanie

❖ **Przygotowanie to podstawa i fundament żołnierza oraz pododdziału.**

Na czym się opiera? Na dwóch „filarach” - osobistym wyszkoleniu wojownika oraz bojowym zgraniu zespołu (grupy, plutonu, kompanii). Skuteczność wykonywania zadań jest wprost proporcjonalna do jakości przygotowania. W sytuacji krytycznej nie wzniesiesz się do poziomu swoich oczekowań, lecz spadniesz do poziomu swojego wyszkolenia!

❖ **Ta wojna to wojna dynamiki i postępu.**

Kto szybciej się uczy, wprowadza nowe, niestandardowe podejścia i rozwiązania techniczne ten będzie o trzy-cztery kroki do przodu. „Skostnienie”, szablonowość, prostoliniowość i podejście typu „zawsze tak było”, „tak należy”, „nie powiedziano mi”, „trzeba na rano” prowadzą do fiaska zadań bojowych i nieuzasadnionych strat.

❖ **Studiuj przeciwnika, jego mocne i słabe strony.**

Niedoceniaj siebie i przeceniaj jego. Skrupulatnie zbieraj informacje o taktyce działania i uzbrojeniu. Liczy się każdy drobiazg i detal. Na różnych kierunkach mogą się one różnić. Analiza pomaga przewidywać działania przeciwnika. Włącz tryb „kujona”. Bądź dociekliwy.

❖ **Nieustannie doskonal swoje umiejętności bojowe i poznawaj „część techniczną” (sprzęt).**

W tym radiostacje i BSP (drony), które są używane w pododdziale. Jeśli Twoją etatową bronią jest karabinek - opanuj karabin maszynowy i granatnik AGS⁴. Ucz się nie od „starego” (stażem), lecz od doświadczonego. Diabeł tkwi w szczegółach. Stawką jest wykonanie zadania i twoje życie.

❖ **Zawsze rozwijaj się i ucz się nowych rzeczy.**

Być może nie zostaniesz super-pilotem. Możesz nie zostać nawet przeciętnym pilotem, ale musisz umieć posadzić lub poderwać „Mavica”⁵, podczas gdy operatorem zajmuje się medyk. Nie musisz być wybitnym radiotelegrafistą, ale musisz umieć przekazać wiadomość przez radiostację UKF⁶, jeśli dowódca zostanie wyłączony z akcji.

❖ **Medycyna taktyczna w ramach „SVO” stała się najważniejszym elementem szkolenia bojowego.**

Ostrzały i drony to codzienność nie tylko na linii styku wojsk. Umiejętności udzielania pierwszej pomocy przy zranieniach to podstawa przetrwania. Ćwicz zakładanie opasek uciskowych i (staż⁷) do upadłego i w różnych pozycjach. Opanuj obsługę stazy równie biegle, jak obsługę łyżki. Dosłownie. Pamiętaj, że pot na szkoleniu oszczędza krew w boju, krew w boju ratuje życie, a rozum ratuje jedno i drugie.

❖ **Ćwicz ładowanie magazynków (taśm amunicyjnych) w warunkach dyskomfortu.**

Jedną ręką, leżąc na plecach, na boku, w ruchu, w samochodzie, przy ograniczonej widoczności. Obserwuj i ćwicz ich szybką wymianę zarówno lewą, jak i prawą ręką. Idealnych warunków nie będzie.

---

⁴ AGS - rosyjski granatnik automatyczny kalibru 30 mm - przyp. tłum.

⁵ „Mavikiem” przyjęło się nazywać małe drony zazwyczaj pochodzenia z rynku cywilnego, nazwa pochodzi od drona Mavic firmy DJI - przyp. tłum.

⁶ Radiostacja UKF - Radiostacje UKF (ultrakrótkofalowe) stanowią trzon taktycznej łączności radiowej, zapewniając komunikację na szczeblu drużyny, plutonu i kompanii. - przyp. tłum.

⁷ Narzędzie medyczne służące do tamowania masywnych krwotoków przy obrażeniach zagrażających życiu. - przyp. tłum.

❖ **Trenuj rzucanie granatów prawą i lewą ręką.**

Do okopu, szczeliny, otworu, okna oraz po prostu na odległość to ważna umiejętność przy szturmie. Nie masz granatów? To rzucaj kamieniami albo atrapami o masie 400-500 g, ćwicząc celność.

❖ **W terenie ćwicz wszystkie działania w „pancerzu” (kamizelce) i z pełnym zapasem amunicji.**

Przyzwyczajaj organizm do dodatkowych kilogramów. Chodzenie i bieganie z obciążeniem ma priorytet. Tam, gdzie kończy się cierpliwość - zaczyna się wytrzymałość. Co wolisz: zmęczenie czy śmierć? Kto nie potrafi szybko się przemieszczać, ten przegrywa w dynamice i traci inicjatywę. Wygrywa zwinniejszy. Zawaliłeś przygotowanie? Przygotuj się na porażkę!

❖ **Zła pogoda? Super! Przemokły nogi? Jest zgoda na śpiew!**

Spałeś trzy godziny? Rewelacja! Wdepnąłeś w błoto? Świetnie! Traktuj wszystko jako próbę charakteru! Im więcej czynników stresowych i niespodzianek na szkoleniu, tym większa pewność w boju! To, co nas nie zabija, czyni z nas cynicznych ludzi z chorym podejściem do rzeczywistości i czarnym poczuciem humoru.

❖ **Trenuj strzelanie z lewego i prawego ramienia oraz zza osłon.**

Wcześniej wyreguluj pas do szybkiej zmiany położenia broni. Jego długość powinna pozwalać na przerzucenie karabinka z jednego ramienia na drugie, zmieniając ręce. To ważne przy szturmie budynku i walce w okopie z zakrętami. Nie opuszczaj rąk, bo możesz dostać w głowę.

❖ **Naucz się celować obojgiem oczu, a nie jednym „z przymrużeniem”.**

Pole widzenia jest szersze. Nie widzisz efektu strzału - celuj niżej, po „fontannach” ziemi od pocisków skorygujesz ogień. Trenuj prowadzenie ognia krótkimi seriami (po 3 strzały) albo pojedynczym ogniem o wysokim tempie (ta opcja jest lepsza). Ucz się kontrolować zużycie amunicji.

❖ **W pododdziale podzielcie się na „dwójki” lub „trójki”.**

Jedźcie, śpijcie i pełnijcie służbę w swoich „dwójkach”. Poznawajcie się, pomagajcie sobie i przyzwyczajajcie się do siebie nawzajem.

❖ **Zwracajcie szczególną uwagę na zgranie działań „dwójek” i „czwórek”.**

Zgrywajcie się podczas operowania w zabudowie miejskiej (skoki, osłona, ogień zaporowy, ewakuacja), w pasach leśnych, okopach oraz przy pojmaniu jeńców, a także na współdziałanie z operatorem drona. Praca zespołowa to podstawa wszystkiego.

❖ **Uczcie się wyznaczać istotne punkty orientacyjne w terenie i nanosić je na mapę.**

Znajdź siebie w terenie leśnym. Umiejętności korzystania z Yandex Navigатора⁸ nie mają tu znaczenia i nie pomogą. Opanujcie programy Offline Maps i AlpineQuest.

❖ **Wspólnie, szczegółowo opracowujcie swoje działania na wszystkie możliwe warianty rozwoju sytuacji.**

Działajcie według zasady: „A co jeśli?” (ostrzał artyleryjski, zrzut granatu, atak drona FPV⁹, wejście na minę, udzielanie pierwszej pomocy i ewakuacja itd.). Trenujcie praktycznie, a nie tylko w teorii. Każdy musi być gotowy na „niespodziankę” i znać swoją rolę w zespole.

❖ **Pełnej jasności nigdy nie będzie.**

⁸ Popularna, darmowa aplikacja nawigacyjna na urządzenia mobilne (Android, iOS) stworzona przez rosyjskiego giganta technologicznego Yandex. Działa podobnie do Google Maps czy Waze. - przyp. tłum.

⁹ FPV First Person View. (tłum. ang. widok z pierwszej osoby, ew. widok pierwszoosobowy) Dron, w którym operator (pilot) otrzymuje widok z perspektywy pierwszej osoby z kamery pokładowej drona, która przesyła obraz wideo do gogli FPV lub na monitor - przyp. tłum.

Przyzwyczajaj się do działania w warunkach częściowej niepewności co do sytuacji operacyjnej.

❖ **Doskonal umiejętności reagowania na wykrycie dronów pieszo i w pojeździe.**

To dziś bojowa codzienność. Musisz się szybko się zorientować, określić najbliższe osłony i błyskawicznie się do nich przemieścić. Jedyny łatwy dzień był wczoraj.

❖ **„Wyciągaj” od doświadczonych kolegów i instruktorów przydatne „triki” i bojowe „lifehacki”.**

Oglądaj i analizuj materiały w kanałach Telegram¹⁰ i w otwartych źródłach (jest tam bardzo dużo pożytecznych informacji). Zbieraj cenne doświadczenia, ucz się na błędach innych.

❖ **Wykorzystuj każdą możliwość, by rozwijać swoje umiejętności bojowe.**

Gromadź ludzi o podobnym nastawieniu. Włączaj zewnętrznych specjalistów. Bezczynność prowadzi do lenistwa, a lenistwo do śmierci. **Popelniaj błędy wczoraj, ucz się dziś, zwyciężaj jutro.**

❖ **Podczas działań na pojazdach opancerzonych trenuj wsiadanie i zsiadanie z różnych stron.**

Sprawdź za co się chwycić, gdzie postawić nogę. Także w składzie małej grupy. Naucz się „na ślepo” otwierać i zamykać drzwi oraz włazy wozów bojowych zaoszczędzisz czas i zachowasz palce.

❖ **Podczas desantowania z pojazdu oddal się od niego w bok, w kierunku osłony.**

Nie zastygaj z przodu ani z tyłu wozu bojowego (kierowca nie ma lusterek bocznych ani kamery cofania), jego działania mogą być nieprzewidywalne. Wkręcenie się w gąsienicę to kiepska perspektywa.

❖ **Już na etapie szkolenia zetkniesz się z dużą ilością broni, sprzętu, dronów i różnego rodzaju amunicji.**

Bądź uważny. Chłoń wiedzę jak gąbka. Słuchaj komend. Lepiej cicho zapytać instruktora, niż głośno postrzelić się w nogę.

❖ **Profesjonalizm jest niemożliwy bez niemal fanatycznego oddania konkretnej dziedzinie.**

Wszyscy dobrzy operatorzy zaczęli jako słabi operatorzy. Nie wszyscy zdołali osiągnąć mistrzostwo. Tę drogę pokonają tylko prawdziwi pasjonaci swojej pracy. Profesjonalistą się nie rodzi. Profesjonalistą się staje. Miesiące treningów, litry potu, tysiące wystrzelonych łusek i nieprzespane noce. Wszystko po to, by być najlepszym, zwyciężyć i przetrwać. Zwycięstwo wybiera przygotowanych!

---

¹⁰ Telegram to darmowy komunikator internetowy oparty na chmurze, działający na telefonach i komputerach, popularny w krajach byłego ZSRR. - przyp. tłum.

2. Odzież i ekwipunek

❖ Na wojnie wyposażenie to narzędzie.

I jak każde narzędzie, należy je dobierać do zadania. Uniwersalny „szpej” nie istnieje. Odpowiedz na pytania: „Jakie zadanie?”, „W jakich warunkach będzie wykonywane i jaki jest jego czas trwania?”, „Jakie zagrożenia są najbardziej prawdopodobne?”. Wszystko, co nie pomaga w rozwiązaniu tych kwestii jest zbędne.

❖ Sześć oznak, że wyposażenie zostało dobrane prawidłowo:

- możesz przebiec w nim 100 m i wszystko jest na swoim miejscu;
- sięgasz dłonią po każdy element, także w ciemności;
- możesz celować z dowolnych postaw;
- jesteś w stanie precyzyjnie przejść przez właz lub otwór;
- wszystko, co hałasuje, błyszczy, odstaje i wystaje zostało usunięte;
- jesteś w stanie spędzić w tym zestawie co najmniej 12 godzin nie tracąc zdolności bojowej.

❖ Test na idiotę:

Jeśli nie wiesz, po co masz na sobie konkretną rzecz zdejmij ją; jeśli myślisz „a nuż się przyda”, znaczy, że jest zbędna; jeśli wyposażyłeś się „jak inni” to naśladownictwo; jeśli jesteś brutalny, ale nieprzygotowany do walki - siedź w domu. Wyposażenie jest pochodną zadania.

❖ Podejście do umundurowania i wyposażenia powinno być zawsze zrównoważone.

Najważniejsza jest funkcjonalność, a nie marka. Wszystkie elementy dzielimy na cztery bloki:

- pierwszy to **odzież** (zestaw letni i zimowy, obuwie),
- drugi to **wyposażenie** (plecak, pas taktyczny, łopatka piechoty, apteczka...),
- trzeci to **środki ochrony balistycznej** (hełm, „płytniak”¹¹, „napasznik”¹²),
- czwarty to **środki do bytowania w terenie** (śpiwór, mata, latarka, powerbank itd.).

❖ Nie ubieraj się efektownie.

Być może dodaje to pewności siebie, ale nie autorytetu. I tak wszyscy cię znają. Ubieraj się wygodniej i bardziej praktycznie (pod zadanie). Tani lans drogo kosztuje. Ponadto na „modnisiów” częściej polują snajperzy i operatorzy dronów, aby potem ich złupić¹³.

❖ Przemyślanie rozmieszczaj elementy wyposażenia, aby zapewnić sobie do nich szybki dostęp.

Klamry szybkowyczepne powinny znajdować się na kamizelce kuloodpornej i plecaku. Nie mocuj wyposażenia na udach - powoduje to otarcia i obniża mobilność.

❖ Umiejscowienie apteczki powinno zapewniać szybki dostęp do niej obiema rękami z dowolnej pozycji.

Apteczka powinna być „zrywana”. Miej co najmniej dwie opaski uciskowe (stazy), jedną przymocuj w „trójkącie życia” (lewe ramię, prawe ramię, pachwina). Tylko nie stosuj opaski

---

¹¹ Potoczna (rus.) nazwa kamizelki typu Plate Carrier. Umożliwia przenoszenie wewnątrz kamizelki kuloodpornych wkładów balistycznych, zazwyczaj stalowych lub ceramicznych oraz dodatkowego wyposażenia montowanego po zewnętrznej stronie kamizelki. - przyp. tłum.

¹² Dodatkowy moduł ochronny dopinany do kamizelki (często właśnie do „płytniaka”), który osłania podbrzusze i okolice krocza. Zazwyczaj ma formę miękkiego wkładu balistycznego w pokrowcu, który zwisa swobodnie pod przednim panelem kamizelki. - przyp. tłum.

¹³ Nie wiadomo, czy to prawda. Zapewne chodzi o to, żeby dodatkowo zniechęcić żołnierzy do wyróżniania się na polu walki poprzez obawę przed dodatkowym upokorzeniem. - przyp. tłum.

do kabli (odnotowano smutne precedensy)¹⁴. Nigdy nie mocuj stazy na kolbie. Będzie bezużyteczna, bo z czasem utraci swoje właściwości pod wpływem brudu i UV.

❖ **Nieprzygotowana staza.**

Opaska uciskowa w fabrycznym opakowaniu na oporządzeniu lub w apteczce to strata czasu i śmierć żołnierza z powodu utraty krwi. Składaj stazę „galsem” (harmonijką), a nie w rulon (sposób „gals” jest prostszy i szybszy przy zakładaniu).

❖ **Umieszczaj magazynki w oporządzeniu „podajnikiem” w dół.**

Dzięki temu unikniesz zabrudzenie nabojów i możliwe zacięcie. Miej torbę zrzurową na puste magazynki. Nie trać czasu na rozkminy, czy wziąć dwa czy cztery magazynki. Bierz dziesięć! Magazynki do AK-12 są lepsze od starszych typów, bo widać liczbę nabojów. Nie spinaj dwóch magazynków taśmą izolacyjną. Przy usuwaniu zacięcia - wyrzucisz oba.

❖ **Zapaszowe magazynki można umieścić w „cummerbundach”¹⁵ na kamizelce kuloodpornej, co wzmocni twoją ochronę boczną.**

❖ **Duży nóż to duży ciężar.**

Efektowne noszenie „tasaka” na szelce kamizelki lepiej zastąpić stazą lub opaską uciskową oraz „multitool” w ładownicy. Ale to twój wybór. W praktyce nożem częściej będziesz otwierać konserwy niż wrogów (choć czasem się zdarza).

❖ **Nie lekceważ okularów strzeleckich (na „pancerzu”¹⁶ są niezastąpione).**

Nie tylko odłamki, lecz także kawałki ziemi i kamienie od wybuchu pocisku lub granatu mogą pozbawić wzroku. Na kolanach i łokciach noś wzmocnione wkładki. Nie zaszkodzi ochrona pachwiny, ramion i szyi. Rękawice taktyczne chronią dłonie przed skaleczeniami i urazami.

❖ **Podczas przemieszczania się na „pancerzu” używaj aktywnych słuchawek¹⁷.**

Poprawią słyszenie i zmniejszą ryzyko utraty słuchu przy najejaniu pojazdu na minę.

❖ **Mała łopatka piechoty zawsze powinna być pod ręką.**

Jej obecność w twoim życiu wprowadzi jakościowe zmiany, a szara, ciężka żołnierska codzienność zacznie mienić się jaśniejszymi barwami komfortu oraz różnorodnością ziemnych form i linii. Zawsze się okopuj. Lepiej czuć, jak odłamki lecą nad tobą, niż odczuwać je w sobie. **Składana piła ogrodowa** to niezastąpiony pomocnik w walce z korzeniami i gałęziami.

---

¹⁴ Chodzi o opaskę zaciskową z tworzywa sztucznego, tzw. trytytkę (używaną w budownictwie i instalacjach do spinania kabli). Autor przestrzega przed używaniem opaski zaciskowej do montażu stazy do wyposażenia. W razie potrzeby szybkie odłączenie stazy będzie niemożliwe. Prawdopodobnie autor przestrzega też przed użyciem opaski zaciskowej zamiast stazy. Coś takiego miałyby katastrofalne konsekwencje dla poszkodowanego poddanego takiemu „zabiegowi”, bo byłoby przeciwnie skuteczne. - przyp. tłum.

¹⁵ Cumberbund (często w sprzęcie wojskowym pisane też cummerbund / cummerbundy / cummerbundach) to pas boczny kamizelki taktycznej lub plate carriera. A sama rada to w skrócie bardzo mocne „to zależy” i nie zastąpi etatowej osłony balistycznej. - przyp. tłum

¹⁶ W trakcie jazdy na wierzchu pojazdu. Praktyka popularna w wojsku rosyjskim. Z różnych względów żołnierze często wybierają ten sposób transportu. Czy to ze względu na słabą odporność pojazdu na zniszczenie, a zarazem ryzyko utraty życia wewnątrz pojazdu, czy to z powodu niedoborów środków transportu. W myśl zasady: „lepiej kiepsko jechać niż dobrze iść”. - przyp. tłum.

¹⁷ Słuchawki aktywne - elektroniczne ochronniki słuchu, które tłumią głośne dźwięki (np. strzały), a jednocześnie wzmacniają ciche dźwięki otoczenia, takie jak rozmowa czy kroki, dzięki wbudowanym mikrofonom i układowi elektronicznemu. - przyp. tłum.

❖ **Właściwe obuwie.**

W błocie i na rozjeżdżonych drogach czarnoziemiu Donbasu piękne i efektowne taktyczne buty typu „Lowa” zdecydowanie przegrywają z „hitem sezonu” - **butami EVA¹⁸ ze ściągaczem u góry**, kupionymi w sklepie „Turystyka i Wędkarstwo”. Warto dokupić ocieplacze („czuni”¹⁹) i filcowe wkładki. Trzeba pamiętać, że produkty z EVA oraz obuwie z membraną boją się ognia i wysokich temperatur i mogą się „rozpuścić” nawet od nagrzewnicy.

❖ **W niepogodę używaj poncza przeciwdeszczowego (tarp 3×4) oraz stuptutów²⁰.**

Dbaj o stopy - nie dopuszczaj do ich przemoczenia i wychłodzenia. Trzymaj stopy w cieple, a głowę w chłodzie. Miej lekkie buty na zmianę, zapasowe sznurówki, wkładki i skarpety. Wysuszyć buty pomoże **elektryczna suszarka**, wielorazowe pochłaniacze wilgoci lub wypełnienie ich gazetą, serwetkami czy papierem toaletowym (wkładki należy wyjąć). Wysuszone buty natrzyj tłuszczem, smalcem lub spryskaj **preparatem hydrofobowym** (odpychającym krople wody) poprawi to ich wodoodporność. **Duże podpaski**, włożone dodatkowo do butów razem z wkładkami, dobrze wchłaniają wilgoć i pot.

❖ **Jeśli to możliwe, kup kartusz gazowy z palnikiem.**

Szybko podgrzejesz jedzenie i wodę, a przy okazji także małe pomieszczenie (schronienie). Świeczka też jest niezłą opcją, a **świeca okopowa z kartonem w puszcze** jeszcze lepszą. Pamiętaj jednak, że „Baba Jaga”²¹ w nocy aktywnie poszukuje „światlików”.

❖ **Jako źródło ciepła dobrze sprawdzają się wielorazowe benzynowe ogrzewacze do rąk (np. „Zippo”, „Sledopyt”).**

❖ **Sposób na ogrzanie się w terenie na noc:**

Do dwóch półtoralitrowych butelek wlej po litrze wrzątku (butelka skurczy się do około litra). Jedną włóż przy stopy lub między nogi, drugą pod pachę. Temperatura utrzymuje się przez 4-5 godzin. Rano można się jeszcze ciepłą wodą umyć.

❖ **Używaj „poddupnika” (turystycznej maty do siedzenia), najlepiej z wkładką kevlarową.**

Tanie, niezawodne, lekkie i wygodne rozwiązanie. Chroni nerki i „piątą kończynę”²² przed wychłodzeniem oraz odłamkami.

❖ **Noś ubranie warstwowo.**

Unikaj tkanin bawełnianych w dolnych warstwach - wybieraj materiały odprowadzające wilgoć. Odzież membranowa pomoże uniknąć nieprzyjemnego łańcucha zdarzeń: *spocieś się - zmarłeś - zachorowałeś*. Nie warto oszczędzać na butach, bieliźnie termicznej i skarpetach. Zabieraj nie to, co *może się przydać*, lecz to, **bez czego nie można się obejść**.

---

¹⁸ Rosyjskie buty EVA to lekkie, wodoodporne buty wykonane z pianki EVA (etylen-octan winylu), używane głównie w warunkach zimowych i mokrych. Charakteryzują się dobrą izolacją termiczną, niską wagą oraz odpornością na wilgoć; często mają wyjmowaną ocieplaną wkładkę i są stosowane przez wędkarzy, myśliwych oraz w zastosowaniach wojskowych i terenowych. W Polsce też można kupić podobne w sklepach BHP i marketach budowlanych na działach ogrodowych - przyp. tłum.

¹⁹ Miękkie, ocieplane wkładki lub wewnętrzne buty wykonane najczęściej z filcu, wełny lub materiałów syntetycznych, noszone wewnątrz gumowych lub zimowych butów w celu zwiększenia izolacji termicznej i utrzymania ciepła stóp w niskich temperaturach. - przyp. tłum.

²⁰ Stuptuty - ochraniacze zakładane na dolną część nogawki i cholewkę buta, chroniące przed dostawaniem się śniegu, błota, wody lub kamieni do wnętrza obuwia podczas marszu w terenie. - przyp. tłum.

²¹ Dron „Baba Jaga” potoczna nazwa ciężkiego wielowirnikowego drona używanego na froncie wojny w Ukrainie, zdolnego do przenoszenia i zrzucania ładunków bojowych (np. granatów lub min). Zwykle działa w nocy, wyposażony jest w kamerę termowizyjną i system nawigacji GPS, a sterowanie oraz transmisja obrazu mogą odbywać się przez łącze satelitarne, np. Starlink. - przyp. tłum.

²² Wyrażenie „piąta część ciała” (ros. пятая точка) to potoczne, eufemistyczne określenie pośladków, czyli tyłka.- przyp. tłum.

❖ **Miej przy sobie wilgotne chusteczki.**

Tymczasowo zastąpią prysznic, „jacuzzi” i papier toaletowy.

❖ **Przykładowe wyposażenie na zadanie dla „zaawansowanego” szturmowca:**

1) Na sobie:

- karabinek **AK-74** z granatnikiem **GP-25** i celownikiem kolimatorowym,
- hełm balistyczny („uszaty”) z okularami przeciwołamkowymi,
- kamizelka z płytami balistycznymi z 8 magazynkami oraz ochroną pachwiny, szyi i ramion,
- pas z oporządzeniem z 4 magazynkami i 6 granatami **RGD-5**²³,
- mata do siedzenia („poddupnik”) z wkładką kevlarową,
- opaska uciskowa (staza), indywidualna apteczka, taśma ewakuacyjna z karabińczykiem.

2) W plecaku:

- dodatkowa amunicja: **450 nabojów**,
- **4 granaty ręczne**,
- **10 nabojów do granatnika podlufowego**,
- **2 granaty dymne**,
- **2 ładunki plastycznego materiału wybuchowego** z zapalnikami,
- saperski hak („kotwica”) z liną **25 m**,
- nóż,
- peryskop obserwacyjny („rura zwiadowcy”),
- **termowizor** z zapasowymi bateriami,
- latarka,
- **powerbank 20 000 mAh**,
- 2 chemiczne źródła światła,
- mała apteczka (plastry, tabletki, bandaże) oraz 2 zapasowe stazy,
- menażka z kubkiem i łyżką, zapasowa bielizna,
- wilgotne chusteczki,
- olej **WD-40**,
- taśma klejąca zwykła i wzmacniana (tzw. duct tape),
- plastikowe opaski zaciskowe (trytki),
- zapas wody (1,5-2 l) i jedzenia (np. batony typu „Snickers”, dania główne z racji żywnościowych).

❖ **Do naprawy odzieży i sprzętu w terenie przygotuj nici, igły, guziki i taśmę klejącą.**

Miej zapas jedzenia, wody, środki higieny, obcinacz do paznokci, łyżkę, kubek, nóż lub multitool. Owiń około **2 metry wzmocnionej taśmy** na niepotrzebnej plastikowej karcie. Taśma rozwiązuje wiele problemów, a jeśli nie pomogła, to znaczy, że było jej za mało. **Zadbaj o siebie sam. Żołnierz spakowany przez mamę długo na polu walki nie przeżyje.**

❖ **Przed zadaniem sprawdź swój sprzęt, sprzęt kolegi oraz sprzęt mniej doświadczonego towarzysza.**

Poproś też, aby ktoś sprawdził ciebie jeszcze raz. Twój cholerny pluszowy **Czeburaszka**²⁴ przyczepiony do plecaka jako talizman zahacza o gałęzie jak żywy! A jaskrawa „taktyczna” naszywka z memami może **zdradzić twoją pozycję w najmniej odpowiednim momencie.**

❖ **Zwracaj szczególną uwagę na przygotowanie swojej odzieży, obuwia i wyposażenia.**

²³ Radziecki i rosyjski granat obronny. Wprowadzony do służby w 1954 roku. - przyp. tłum.

²⁴ Czeburaszka - fikcyjna postać z radzieckiej literatury dziecięcej i animacji, stworzona przez pisarza Eduarda Uspieskiego. Jest to małe, futrzaste stworzenie z bardzo dużymi uszami.- przyp. tłum.

Wojskowa codzienność bywa dynamiczną. Łatka osoby, która ciągle coś pożycza lub o coś prosi, nie dodaje autorytetu.

❖ **Jeśli czegoś ci brakuje to spójrz w dół.**

Jeśli masz tam jaja, to spójrz na ręce. Jeśli trzymasz w nich karabin to spójrz na mapę, gdzie jest przeciwnik **idź i weź to, czego potrzebujesz**²⁵.

❖ **Wyjeżdżając do domu na urlop - dokładnie przejrzyj całą swoją odzież i sprzęt!**

Sprawdź wszystko kilka razy. Amunicja ma tendencję do **niespodziewanego wypadania podczas kontroli żandarmerii wojskowej** na dworcu kolejowym albo na lotnisku, a wtedy urlop potrafi się nagle i niezauważalnie skrócić.

---

²⁵ Niebezpośrednie nawiązanie do napastniczego charakteru armii rosyjskiej, która polega nie tylko na własnym zabezpieczeniu logistycznym (często niewystarczającym) ale również na grabieży dóbr materialnych od osób cywilnych. Kwintesencją tej postawy jest nastawienie, że braki własnej armii należy uzupełniać poprzez zdobycie braków na przeciwniku. - przyp. tłum.

3. Moja broń

❖ **Żołnierz i broń to jedność.**

Broń zawsze powinna być przy tobie. To podstawowa zasada! Ma być zawsze gotowa do użycia, dlatego dbaj o nią i regularnie konserwuj. Broń lubi troskliwość, czystość i smarowanie. Miej przy sobie podstawowy zestaw do czyszczenia. Nie zapominaj o magazynkach - sprawdzaj, czy nie ma w nich piasku ani błota.

❖ **Nie owijaj broni tkaniną w celu maskowania.**

Z powodu zmian temperatury będzie ona wchłaniać wilgoć, co może prowadzić do korozji, a przy intensywnym strzelaniu do stopienia lub nawet zapalenia się materiału.

❖ **Nie obwieszaj karabinu masą „dodatków”, żeby wyglądał jak blaster z filmu science-fiction.**

W ferworze walki - ku twojemu rozczarowaniu - obniży to skuteczność bojową. Akcesoria na broni powinny być **przemysłane i uzasadnione**.

❖ **Używaj hamulca wylotowego (kompenastora podrzutu) typu zamkniętego („puszki”).²⁶** Nie mylić z tłumikiem. Zmniejsza on widoczność ognia wylotowego, co utrudnia wykrycie twojej pozycji, szczególnie w nocy. Hamulec wylotowy stosuj głównie **w lesie lub w terenie otwartym**. Podczas działań w mieście lepiej z niego zrezygnować, ponieważ **wydłuża broń i ogranicza manewrowość**.

❖ **Używaj magazynków do RPK-74 na 45 nabojów.**

Komenda „**Pusty!**” będzie padała znacznie rzadziej. Dobrze sprawdzają się także magazynki **na 60 nabojów**. Pamiętaj jednak, że magazynki również wymagają konserwacji. Dbaj o nie, aby uniknąć głupich zacięć podczas walki.

❖ **Naucz się odpowiednio regulować pas nośny do broni.**

Można go ustawić w różnych pozycjach, aby ułatwić prowadzenie ognia.

❖ **Poznaj swoją broń i jej właściwości.**

Naucz się tabel strzeleckich. Internet (jeśli działa) może w tym pomóc. Regularnie sprawdzaj celność broni i dokonuj zerowania przyrządów celowniczych. Zrób własne oznaczenie na pokrywie komory zamkowej lub na szynie **Picatinny²⁷**, wskazujące właściwe miejsce montażu celownika. Dbaj o optykę i miej zapasowe baterie. **Soczewki przecieraj suchą ściereczką (nie palcem!).**

❖ **Broń to część duszy wojownika i jego odpowiedzialność.**

Miej ją zawsze przy sobie nawet idąc do toalety. Mentalnie uważaj ją za część swojego ciała. Jeśli ją zostawisz, możesz stać się ofiarą głupiego i nieprzewidzianego zdarzenia. Nie dotykaj cudzej broni bez polecenia. Podczas ewakuacji **zawsze zabieraj broń i amunicję ранego**.

❖ **Zawsze traktuj broń jak naładowaną.**

Niezależnie od tego, gdzie się znajdujesz. Naucz się zasad jej obsługi **jak modlitwy**. Beztroska i brak uwagi prowadzą do tragicznych konsekwencji. Nieostrożne obchodzenie się z bronią zabije - zarówno ciebie, jak i twojego towarzysza.

---

²⁶ Jeden z wielu rodzajów urządzeń wylotowych montowanych na końcu lufy dostosowywanych zarówno do potrzeb strzelca jak i możliwości broni. - przyp. tłum.

²⁷ Szyna Picatinny – standardowa metalowa szyna montażowa z poprzecznymi rowkami, stosowana na broni palnej do mocowania akcesoriów takich jak celowniki optyczne, kolimatory, latarki, wskaźniki laserowe czy uchwyty. Standard ten został opracowany dla armii USA i określony w normie MIL-STD-1913. - przyp. tłum.

❖ **Zapominalscy koledzy.**

Jeśli obok ciebie idzie ktoś lekkomyślny z **niezabezpieczoną bronią**, to nie rzucaj się od razu na jego bezpiecznik - uprzejmie przypomnij mu o tym.

❖ **Broń to nie zabawka.**

Jeśli **weźmiesz lub dostaniesz do ręki czyjąś broń**, natychmiast sprawdź, czy jest rozładowana. Zabawa bronią to zły znak. Wymaga ona szacunku. **Broń nie lubi żartów i nie wybaczają błędów.**

❖ **Co najczęściej myślą ludzie, którym potem przytrafiają się złe rzeczy:**

- „Oni są idiotami, mnie to nigdy nie spotka”,
- „On tak może, czemu mnie miałyby się nie udać”,
- „Przecież wszyscy tak już od dawna robią...”,
- „Tak, jesteśmy już elitą elit, prawdziwymi psami wojny”.

Nie próbuj sprawdzać czujności swojego anioła stróża!

4. W miejscu tymczasowej dyslokacji

❖ **Przybywając do miejsca tymczasowej dyslokacji (PWD)²⁸ znajdujesz się w strefie podwyższonego zagrożenia.**

Zmieniamy zachowanie, podejście do codziennego życia i przemieszczania się i przestajemy bujać w obłokach. Wszystkie niuanse życia w terenie wyjaśnią dowódcy i bardziej doświadczeni koledzy. Obserwuj uważnie i chłoń wiedzę. Dla własnego dobra. **Nigdzie nie chodź sam.** Dowiedz się, gdzie znajduje się schronienie, kto jest twoim sąsiadem z lewej i prawej strony, dokąd i kiedy można się przemieszczać. Inicjatywa w stylu „pójde po kebsa” albo „sprawdzą coś tam” może skończyć się dla ciebie źle lub gorzej.

❖ **Bądź gotów do wykonywania różnych zadań, także takich, które nie należą do twojej specjalizacji.**

Okoliczności dyktują swoje warunki: kierowca może musieć odpierać atak na kolumnę, a łącznościowiec powinien umieć udzielić pierwszej pomocy. **Wzajemna zastępowalność w podstawowych specjalizacjach jest ważna.** Bądź gotów wziąć odpowiedzialność za podjęte decyzje.

❖ **W kontaktach z miejscowymi mieszkańcami zachowuj czujność.**

Nie bądź opryskliwy, rozmawiaj uprzejmie. Nie przekazuj ciekawskim informacji o sobie ani o swoim oddziale. Próby nawiązywania bliższych relacji („Może bimberku...?”) to pierwszy krok do poważnych problemów. Na prowokacyjne pytania typu: „*Po co tu jesteście? U nas przecież spokojna wioska*” odpowiadaj: „**Wykonujemy swoje zadanie.**” Nie wdawaj się w dyskusje ani polemiki. Wśród mieszkańców mogą być zarówno kunktatorscy zdrajcy²⁹, jak i osobowe źródła informacji („Mama, tata, siostra i ja - zwyczajna rodzina korygująca ogień artylerii”). Jeśli zauważysz coś podejrzanego (nadmierną ciekawość, natarczywe pytania, nagrywanie telefonem), to **zamelduj dowódcy.**

❖ **Jednym z najważniejszych warunków przeżycia jest stałe noszenie kamizelki kuloodpornej i hełmu.**

Uderzenia systemów rakietowych mogą nadejść nagle. Najczęstsze rany dotyczą kończyn, a najważniejsze organy są chronione przez osłony balistyczne. Zawsze znaj swoje zadania, zgodnie z tym, co zostało ustalone na odprawie. **Dyscyplina nie jest ograniczeniem wolności - to odcięcie wszystkiego, co zbędne i przeszkadza w zwycięstwie lub przeżyciu.**

❖ **Zajmijcie obronę okrężną i wystawcie obserwatorów.**

Zawsze po przybyciu do miejscowości, nawet jeśli istnieją informacje o braku aktywności przeciwnika. Gdy zostanie wam wyznaczone miejsce (budynek) do zakwaterowania - dokładnie je sprawdźcie, wyznaczcie miejsca schronienia i posterunków ochronnych. Dowiedzcie się, kto jest sąsiadem z lewej i prawej strony. **Nikt nie włóczy się bez celu.** Sprzęt należy rozśrodkować i zamaskować.

❖ **Wyglądaj tak mało istotnie, jak tylko się da.**

Rozmieszczając się w miejscowościach, wybierajcie raczej niepozorne domy z piwnicami (lub ziemiankami w przypadku domów prywatnych). Zakwaterowanie w szkole albo budynku administracyjnym, gdzie tworzy się „ludzki ul”, **magicznie przyciąga ostrzał.**³⁰ Okna należy zakleić czarną folią lub tkaniną. Trzeba też wyznaczyć **zapasowe wyjścia** na wypadek zawalenia budynku podczas ostrzału artyleryjskiego. Miłym dodatkiem jest **studnia w**

²⁸ PWD – skrót z rosyjskiego „Пункт временной дислокации” (Punkt wriemiennoj dislokacji) - przyp. tłum.

²⁹ Mianem “zdrajców” Rosjanie określają też rdzenną ludność ukraińską, biernie oczekującą na wyzwolenie spod okupacji. Oryginalnie zwani “żdunami” od spopularyzowanej w Rosji przez memy rzeźby symbolizującej pacjenta czekającego na przyjęcia przez lekarza - przyp. tłum.

³⁰ Ze względu na większe zdolności rozpoznawcze przeciwnika. - przyp. tłum.

pobliżu. Woda to życie, a z aprowizacją mogą pojawić się problemy. **Znajdź komfort w dyskomforcie.**

❖ **Nie “spal” swojej kryjówki.**

Nie susz rzeczy na otwartej przestrzeni - rząd kolorowych gaci potrafi przyciągnąć uwagę. Nie dopuszczaj do chaotycznego błąkania się ludzi po okolicy. Drony przeciwnika szukają priorytetowych celów. Jeśli to możliwe, **zastąp obserwatora dyskretnie zainstalowaną kamerą internetową.**

❖ **Siatki maskujące są zawsze potrzebne w dużej ilości.**

Podczas ich instalacji zmieniaj konfigurację - im bardziej nieczytelny i rozmyty jest kontur, tym trudniej wykryć obiekt. **Anteny satelitarne nagrzewają się**, dlatego warto ukryć je w wykopanej jamie, przykryć kawałkiem szyby okiennej i zamaskować zarówno przed kamerami dziennymi, jak i przed termowizją.

❖ **Co jeszcze może zdradzić waszą pozycję?**

Przyjazd „bogów” na inspekcję w luksusowych, czarnych Toyotach Land Cruiserach czy Lexusach, w eskorcie grupy „imperialnych szturmowców” na zmodyfikowanych Toyota Hilux, Mitsubishi L200 albo Tigr; potem wspólne ustawienie w szeregu z raportem o sytuacji oraz uroczyste wyjazdy z całym orszakiem na pozycje i posterunki.

❖ **Co powinno wzbudzać twój uzasadnony niepokój w strefie działań bojowych:**

- samotny i ciekawski żołnierz szukający „przygód”,
- wielu żołnierzy w jednym miejscu,
- rozmieszczenie ludzi obok ważnego obiektu (sztabu, magazynu, czołgu, pojazdu z antenami itp.),
- albo przesiadywanie w przydrożnej knajpie,

❖ **Ochrona i ubezpieczenie to zadanie priorytetowe w każdej sytuacji.**

Nie przemieszczaj się sam na nowym terenie, nawet „za potrzebą”. Zorganizuj współdziałanie oraz ustal **wzajemne sygnały rozpoznawcze (hasła)** z sąsiadami z lewej i prawej strony. „**Ogień bratobójczy**” to odwieczny problem. Jeśli swoi na was krzyczą to jeszcze nie jest najgorzej. Nie trzeba się odgryzać. **Gorzej, gdy zaczynają do was strzelać.**

❖ **Na posterunku kontrolnym:**

- jeden żołnierz rozmawia i sprawdza dokumenty (od strony pasażera na przednim siedzeniu), kolanem blokuje drzwi;
- drugi kontroluje zachowanie osób w samochodzie;
- trzeci obserwuje okolicę (drugi pojazd powinien stać **nie bliżej niż 50 m** od pierwszego).
- noś **kominiarkę (balaklawę)**, bo inaczej możesz zostać „popularnym orkiem”³¹ na TikToku.

❖ **Podczas kontroli podejrzanej osoby.**

Nigdy nie stój po jej lewej stronie i nie pozwalaj jej odwracać się do ciebie lewym bokiem - stań po prawej stronie w odległości **1-1,5 metra**. Dzięki temu będziesz mógł w porę zauważyć próbę sięgnięcia po broń z kieszeni i zapobiec atakowi.

❖ **Konwoje to magnes na drony.**

Kolumny sprzętu wojskowego (szczególnie w dzień) podczas marszu oraz ich skupienie w miejscach postoju czy punktach dowodzenia są **oczywistym i atrakcyjnym celem** dla broni

---

³¹ Propagandowe określenie używane głównie w kontekście wojny rosyjsko-ukraińskiej, w którym rosyjskich żołnierzy porównuje się do orków – brutalnych, bezmyślnych istot z literatury fantasy (zwłaszcza z twórczości J.R.R. Tolkiena). Termin ten ma podkreślać obraz wroga jako prymitywnego i okrutnego. - przyp. tłum.

precyzyjnej i dronów uderzeniowych przeciwnika. Wniosek: zapomnijcie o parkowaniu w równych rzędach, przeglądach „defiladowych”, małych odstępach i staniu zderzak w zderzak.

❖ **Jak nie umrzeć zmęczonym?**

Rozmieszczajcie i maskujcie sprzęt z dala od punktów dowodzenia i miejsc zakwaterowania w pasach leśnych, przy (lub wewnątrz) budynkach i hangarach. Zmieniajcie jego położenie, budujcie proste zamaskowane zadaszania. Jeśli przeciwnik znajduje się na północy, ustawcie pojazdy **za budynkiem od strony południowej**. Nie ma potrzeby trzymać samochodów „gdzieś blisko”. Chodzenie i ruch pobudzają myślenie i pracę mózgu.

❖ **Wskazówki dotyczące samochodów:**

- malować w nierzucające się w oczy, jednolite matowe kolory (sprawdzić dronem z wysokości 50 m);
- na samochodzie „grill”³² (osłona), na „grillu” siatka maskująca odpowiednia do pory roku i terenu; jeśli wyblakła wymieść;
- siatka maskująca nie powinna zakłócać pracy zainstalowanych środków walki radioelektronicznej (WRE)³³ sprawdzić analizatorem;
- postaraj się zasłonić szyby siatkami, aby nie odbijały światła;
- parkowanie tylko pod koronami drzew lub innymi konstrukcjami; zabrania się parkowania obok własnego miejsca zakwaterowania;
- przy podejździe do kwatery, wyłącz WRE 300 m przed zatrzymaniem, w przeciwnym razie spodziewaj się wizyty „Baby Jagi”;
- wjazd i wyjazd z miejsca postoju tylko przy wystawionym posterunku obserwacji powietrznej (POW) i na jego komendę (jeśli niebo jest czyste);
- aby w porę ostrzec o pojawieniu się dronów, trasa przejazdu powinna być zorientowana na własne POW, sąsiadów oraz naziemne instalacje WRE;
- poruszać się zgodnie z analizą aktywności dronów przeciwnika w danym rejonie;
- nie prowadź samochodu szybciej, niż lata twój anioł stróż.

❖ **Przygotowanie kierowców jest bardzo ważne.**

Kierowcy muszą trenować jazdę nocą z włączonymi światłami po drogach ogólnych, a bez świateł z noktowizją po drogach polowych oraz umieć określać i zapamiętywać punkty orientacyjne w dzień, a potem odnajdywać je w nocy. Do tego, w samochodzie powinny być: **siekiera, łopata, piła, lina holownicza, kanister z paliwem, lina, siatka maskująca, apteczka, woda.**

❖ **Nie jesteście na wycieczce.**

Jeśli samochód się zatrzymał - wszyscy wyskakują i rozstawiają się zgodnie z przydziałem bojowym, nikt nie stoi w grupie i nie pali przy pojeździe. Ogranicz i skracaj postoje do absolutnego minimum. W przeciwnym razie priorytet was jako celu - rośnie.

❖ **Kogo ogólnie brakuje na wojnie?**

Żołnierzy ze „sprawnymi” rękami, którzy potrafią samodzielnie zapewnić sobie minimalne warunki komfortu. Nie będą czekać, aż ktoś coś wyda, przywiezie, zapewni lub ogrzeje.

❖ **Czas wolny to czas na samodoskonalenie.**

Między zadaniami, oprócz obsługi uzbrojenia, dyżurów, odpoczynku i prania, koniecznie

---

³² Tym terminem określa się stalowe konstrukcje z prętów, często w formie kratownicy, spawane do pojazdów. Mają za zadanie uniemożliwić dronom przeciwnika (najczęściej FPV) przenoszącym ładunki wybuchowe kontakt z samym pojazdem. - przyp. tłum.

³³ WRE, skrót od rosyjskiego „РЭБ - радиоэлектронная борьба” (radioelektronnaja borba).

Walka radioelektroniczna. Oznacza działania polegające na zakłócaniu, przechwytywaniu lub neutralizowaniu systemów elektronicznych przeciwnika, takich jak łączność radiowa, systemy GPS czy sterowanie dronami. - przyp. tłum.

należy organizować zajęcia praktyczne, na których ćwiczy się aktualne kwestie związane z nadchodzącymi działaniami. Szukać możliwości zapraszania zewnętrznych specjalistów.

❖ **Lepiej dwa razy sprawdzić niż raz zapomnieć.**

Dowódcy pododdziałów przed zadaniem powinni osobiście sprawdzić według listy potrzebne wyposażenie (anteny, kable, maszty, akumulatory itd.) i upewnić się, że zostało spakowane, aby potem nie było: „Oj, chyba zapomniałem”.

❖ **Kącik dietetyczny.**

Staraj się jeść mniej konserw i suchych racji żywnościowych - to wszystko konserwanty. Jeśli to możliwe, gotuj ciepłe posiłki nawet w najtrudniejszych warunkach.

❖ **Kuchnia polowa.**

W każdym pododdziale znajdzie się „szef”, który potrafi z monotonnego i skromnego jedzenia zrobić kulinarne szaleństwo. Kilka prostych przepisów na desery możliwe do wykonania w każdych warunkach. Improwizacja mile widziana:

- **Wojskowy „czak-czak”³⁴**: zalać krakersy „rybki” mlekiem skondensowanym i zostawić na 30 minut do nasiąknięcia. Jeśli jest ciepło postawić w chłodnym miejscu.
- **„Napoleon okopowy”**: pokrojony biały chleb układa się na talerzu i polewa skondensowanym mlekiem, na wierzch kolejna kromka i kolejna warstwa mleka tak 5-7 warstw. Można przeplatać masłem. Z góry i po bokach też poleć skondensowanym mlekiem. Nada się jako tort na imieniny.
- **Marzenie „Karlsona”**: rozgnieść na proszek 2 paczki sucharów (galet³⁵) i wsypać na talerz. Dodać 3-4 saszetki cukru, saszetkę mleka w proszku (lub śmietanki) albo mleko skondensowane, rodzynki, można dodać łyżkę kawy rozpuszczalnej. Dodać wody i wymieszać do konsystencji pasty, tak żeby łyżka stała. Gotowe „Nutella” może się schować.
- A najważniejsze: **parówka i majonez...** Zamieniają „Dosziraka”³⁶ w przysmak.

❖ **Alkohol to twój wróg, ale nie lej go w mordę.**

Z powodu alkoholu dochodzi do nawet **90% strat niebojowych**, problemów i konfliktów. Nie chcesz stracić twarzy i wpakować się w poważne kłopoty. Szukaj innych sposobów na stres, jeśli chcesz wrócić żywy do domu. Praktyka pokazuje, że tam, gdzie obowiązuje prohibicja, skuteczność i przeżywalność są wyższe.

❖ **Bez aktywności fizycznej się nie obejdziesz.**

Improwizowana siłownia zrobiona własnymi rękami zwiększy siłę i wytrzymałość, zmniejszy masę ciała nabraną przez „energetyki” i zredukuje napięcie psychiczne. Cel - móc długo iść z obciążeniem i pokonać wszystkich wrogów wokół. A sprawne ciało to sprawny umysł.

❖ **Wojna to sport zespołowy.**

Im ciszej i bardziej zdyscyplinowanie zachowuje się pododdział, tym skuteczniej i bardziej zgranie walczą. Dobrze działający, wewnętrzny „mechanizm” i współpraca zamieniają go w skuteczny system walki.

❖ **Jest trudno, ale nie zmieniaj się w taktycznego menela.**

W każdych warunkach staraj się przestrzegać **higieny osobistej**. Obcinaj paznokcie, dbaj o stopy, pachwiny i pośladki. Regularnie zmieniaj bieliznę. Rób pranie. Utrzymuj w czystości

---

³⁴ Czak-czak (чак-чак) - tradycyjny deser kuchni tatarskiej i baszkirskiej, przygotowywany z małych kawałków ciasta smażonych w głębokim tłuszczu, które następnie łączy się gorącym miodem w jedną słodką masę. Po zastygnięciu tworzy się z niej bryłę lub kopiec, krojony później na porcje. - przyp. tłum.

³⁵ Galet (ros. галет) - suchar lub twardy herbatnik o długim okresie przechowywania, przygotowywany z mąki, wody i niewielkiej ilości tłuszczu lub soli. Używany jako trwały produkt spożywczy w racjach żywnościowych, m.in. wojskowych. - przyp. tłum.

³⁶ Doszirak (Доширак) - popularna marka błyskawicznego makaronu zalewanego wrzątkiem, produkowanego przez koreańską firmę Paldo i szeroko sprzedawanego w Rosji oraz krajach postsowieckich. W języku potocznym nazwa ta bywa używana ogólnie na określenie zupki chińskiej / makaronu instant. - przyp. tłum.

swoje „mieszkanie”. Nie zniżaj się do poziomu kloszarda - zostanie to zauważone. Ucierpi też twoje zdrowie, co wpłynie na sprawność w walce. Czystsze ręce - twardsze odchody.

❖ **Będziecie się stale przemieszczać.**

U większości ubrania są podobne (po praniu następuje „krążenie” majtek i skarpet). Podpisuj swoje rzeczy i wyposażenie - nawet przedłużacz czy rozgałęźnik do gniazdka. I nie zbieraj chciwie rzeczy od wolontariuszy - trzeba je będzie dźwigać. Wiem, że za gratis to ucziwa cena, ale bierz tylko to, co naprawdę potrzebne.

❖ **Na wojnie obowiązują inne prawa.**

Nie umiesz prać i suszyć ubrań - zginiesz.

Nie rozumiesz, gdzie można chodzić, a gdzie nie - zginiesz.

Nie reagujesz na komendę „Nalot!” - zginiesz.

Włączasz WhatsAppa i wysyłasz straszne historie dziewczynom - zginiesz.

Wierz w cuda, ale ich nie oczekuj. Ufaj Bogu, ale nie licz, że odwali za ciebie robotę.

5. Telefony i gadżety

❖ **Telefon to pomocnik czy zdrajca?**

Decyzja należy do ciebie. Na wojnie ciekawość przeciwnika wobec twojego urządzenia rośnie wielokrotnie. Działający telefon w rejonie wykonywania zadań to prosta droga do zdekonspirowania pozycji, punktów oporu i miejsc rozmieszczenia personelu. **Lekceważenie tego faktu może doprowadzić do strat** i niepowodzenia zadania bojowego.

❖ **W idealnym przypadku należy mieć dwa telefony.**

Jeden do potrzeb osobistych z lokalną kartą SIM, drugi do celów wojskowych (drony i mapy). Na zadanie zabierasz tylko wojskowy! Jeśli masz tylko jeden smartfon, zawsze wyłączaj go na pozycjach albo przełącz w tryb samolotowy. Przydatnym dodatkiem jest etui do telefonu z klatką Faradaya³⁷ (sprzedawane na platformach zakupowych).

❖ **Technologiczny analfabetyzm.**

Korzystanie z telefonu z klawiaturą w strefie działań bojowych jest bezpieczniejsze niż smartfona? To mit! On również jest podłączony do najbliższej stacji bazowej, więc połączenie i współrzędne można namierzyć.

❖ **Wszystkie rozmowy telefoniczne są podsłuchiwane, zbierane i analizowane.**

Najciekawsze z punktu widzenia propagandy antyrosyjskiej publikowane są w Internecie. Taka popularność nie jest niczym dobrym.

❖ **Nie należy omawiać przez telefon (jeśli nie mówisz po buriacku³⁸), nawet z bliskimi:**

- „przerażającego piękna” swojej pozycji,
- krzywej lufy zdobytecznego czołgu,
- braków w żywności,
- wad dowódców.

To cenne informacje dla posterunków radioelektronicznego rozpoznania przeciwnika. Takie beztrioskie paplanie może drogo, ale to drogo nas kosztować.

❖ **Do rozmów wybieraj odległe miejsca.**

Połączenie powinno być maksymalnie krótkie (mniej niż 1 minuta). Wybór sieci ustaw ręcznie.

❖ **Ukrywajcie swoją liczebność przed wrogim wywiadem.**

W odległości mniejszej niż 30 km od linii frontu kilku żołnierzy nie powinno łączyć się jednocześnie. **Dzwonić należy po kolei.**

❖ **W kupie raźniej?**

W poszukiwaniu zasięgu ciekawych informacji i uzależnieni od scrollowania zbierają się na wzgórzach i pagórkach. **Pamiętajcie: tam, gdzie nagle pojawia się skupisko sygnałów komórkowych, coś na pewno przyleci...**

Przykład: specjalista rozpoznania elektronicznego przeciwnika rejestruje emisję według czasu i miejsca. Następnie zbiera statystyki (ile było połączeń, o której godzinie i z jakich

---

³⁷ Klatka Faradaya - osłona wykonana z metalowej siatki lub materiału przewodzącego, która blokuje lub osłabia pola elektromagnetyczne, chroniąc znajdujące się wewnątrz urządzenia przed zakłóceniami radiowymi i sygnałami elektromagnetycznymi. - przyp. tłum.

³⁸ Buriaci - naród mongolski zamieszkujący głównie Republikę Buriacji w Federacji Rosyjskiej (okolice jeziora Bajkał). Posługują się językiem buriackim należącym do grupy języków mongolskich; tradycyjnie wyznają buddyzm tybetański oraz szamanizm. - przyp. tłum.

miejsc). Po tygodniu, analizując samą aktywność sygnałów, może wyciągnąć wnioski: koncentracja lub przemieszczanie jednostek, przygotowania do działań, miejsce „do dzwonienia” itd.

❖ **Robienie zdjęć i filmów na pozycjach to działanie bliskie zdradzie.**

Grupy analityków przeciwnika dokładnie analizują wasze posty w mediach społecznościowych, określają miejsce wykonania zdjęć na podstawie geotagów³⁹ i kierują tam ogień. Ponadto w przypadku pojmania przez przeciwnika (nie daj Boże) **zawartość telefonu będzie obciążającym dowodem.**

❖ **Telefon w rękach przeciwnika to źródło informacji.**

W pierwszej kolejności sprawdzona zostanie galeria zdjęć, aby ustalić udział w działaniach, pobrana zawartość i kontakty. Reakcja będzie nieunikniona. Na zadaniu - tylko telefon wojskowy.

❖ **Nawet najlepszy serial nie jest tego wart.**

Korzystanie z telefonu do oglądania seriali w słuchawkach na pozycjach lub w posterunku bojowym może doprowadzić do ran lub mało chwalebnej śmierci, również twoich towarzyszy.

❖ **Aktywuj następujące ustawienia bezpieczeństwa:**

- włącz blokadę telefonu (PIN, hasło lub wzór);
- wszędzie gdzie to możliwe ustaw uwierzytelnianie dwuskładnikowe (2FA/MFA);
- usuń zbędne aplikacje;
- zabroń aplikacjom wszystkich uprawnień gdy będą potrzebne, pojawi się komunikat;
- wyłącz automatyczne logowanie do kont - bezpieczniej logować się ręcznie;
- wyłącz geolokalizację i sprawdź, czy aplikacje nie mają do niej dostępu;
- wyłącz automatyczny wybór sieci;
- zainstaluj programy antywirusowe chroniące przed włamaniami i złośliwym oprogramowaniem.

❖ **Bezpieczeństwo w mediach społecznościowych i komunikatorach:**

- **Zapomnij o komunikacji przez WhatsApp, Viber i VKontakte.** Używaj tylko Telegrama;
- Ukryj w ustawieniach dane osobowe (numer telefonu, nick, data urodzenia, miejsce zamieszkania itp.);
- Włącz przyjmowanie połączeń i wiadomości tylko od osób z listy kontaktów;
- Nie publikuj zdjęć ani filmów umożliwiających określenie twojej lokalizacji;
- Nie dodawaj do znajomych nieznanym osobom;
- Usuń czaty z ludźmi, których nie znasz osobiście;
- Nie otwieraj plików ani linków od nieznanym (nawet od znajomych, jeśli coś budzi wątpliwości);
- Wyłącz możliwość sprawdzania ostatniej aktywności i pisanie do ciebie przez osoby spoza kontaktów.

❖ **Jak wygląda „idealny inaczey” profil żołnierza w mediach społecznościowych:**

- podaj prawdziwe imię, nazwisko, datę urodzenia, miejsce zamieszkania i szczegóły biografii;
- najlepiej dodaj skany paszportu i dokumentów;
- wstaw prawdziwe zdjęcie - najlepiej w mundurze, z odznaczeniami, bronią i na tle sprzętu wojskowego;
- regularnie publikuj zdjęcia, z których można określić liczebność, uzbrojenie i lokalizację jednostki;

---

³⁹ Geotag - znacznik lokalizacji geograficznej zapisany w danych cyfrowych (np. zdjęcia, filmu lub posta w internecie), zawierający współrzędne GPS miejsca wykonania materiału. - przyp. tłum.

- stale aktualizuj status - napisz, że przygotowujecie się do szturm, rotacji czy strzelań;
- dodawaj geolokalizację i hashtagi oraz oznacz kolegów z jednostki.

❖ **Zapisuj kontakty w telefonie po pseudonimach, a nie po prawdziwych nazwiskach i funkcjach.**

❖ **Im mniej danych osobowych i uprawnień w komunikatorze tym bezpieczniej.**

❖ **Chcesz dać przeciwnikowi łatwy dostęp do swojego telefonu i aplikacji (w tym bankowych)? Zapisz loginy i hasła i noś je przy sobie.**

❖ **Nigdy nie używaj zdobycznego telefonu do dzwonienia do domu - może być monitorowany. Bezpieczeństwo rodziny jest najważniejsze.**

❖ **Próby włamania i oszustwa wobec żołnierzy i ich rodzin:**

Możliwe scenariusze:

- wiadomości od rzekomych „urzędników” z linkami phishingowymi⁴⁰ („Przygotowujemy listy do nagród sprawdź czy wszystko się zgadza”);
- fałszywe projekty wolontariackie zbierające dane osobowe;
- fałszywe sklepy z wojskowym sprzętem po bardzo niskich cenach;
- telefon do rodziny („Wasz syn jest w niewoli - trzeba przelać pieniądze”);
- zbieranie informacji o zaginionych żołnierzach przez kanały i boty w Telegramie;
- tzw. „miodowa pułapka” - fałszywe profile atrakcyjnych kobiet w mediach społecznościowych w celu zdobycia informacji lub zwabienia żołnierza.

❖ **Jak rozpoznać oszusta?**

- sami inicjują kontakt i manipulują emocjami;
- mówią o grożącej utracie pieniędzy;
- proszą o dane osobowe, dane karty lub kod SMS;
- zadają krótkie pytania i nie dają czasu na zastanowienie;
- naciskają na szybkie decyzje;
- zabraniają konsultacji z rodziną lub znajomymi;
- gdy pojawią się wątpliwości zaczynają straszyć.

❖ **Nigdy nikomu nie podawaj danych karty bankowej, PIN-u ani kodu SMS.**

❖ **Zachowuj czujność.**

Otwartość, naiwność i nadmierne zaufanie w Internecie czynią z ciebie łatwą ofiarę i mogą prowadzić do poważnych konsekwencji.

---

⁴⁰ Linki phishingowe - fałszywe odnośniki internetowe tworzone w celu wyłudzenia danych użytkownika (np. haseł, danych logowania lub informacji finansowych). Zwykle prowadzą do stron podszywających się pod prawdziwe serwisy, aby nakłonić użytkownika do podania poufnych informacji. - przyp. tłum.

6. Psychologia wojny

❖ Teraz jesteście na „pirackim statku”, gdzie cała załoga się nie zna.

Nie wybieraliście sobie zespołu, „kapitana” ani przyjaciół. **Zrobił to za was los.** Wszyscy jesteście w jednej łodzi. Nie traćcie czasu na intrygi, hierarchiczne utarczki i krzywe spojrzenia na siebie nawzajem. Musicie działać jak jedna całość, jak jeden organizm. **Jak najszybciej się żyć, zgrać i płynąć po falach losu przez otaczający was „koszmar”.** Jeśli nie zdążycie się zjednoczyć, zginiecie. I nikt się nie dowie, kto z was naprawdę był lepszy, miał rację albo nie miał racji.

❖ Twój zespół to jeden organizm.

Będziecie dzielić się wszystkim: jedzeniem, wodą, strachami, marzeniami, nastrojami, pragnieniami i przygnębieniem, optymizmem i duchem walki. Pojęcie „ja” już nie istnieje. **Jest jedna wspólna komórka bojowa.** Kto czegoś nie wie - podpowiedz. Nie potrafi - naucz. Myli się - popraw. Smuci się - wesprzyj.

❖ Twoja jednostka jest strażnikiem ducha walki:

każdy żołnierz to twój brat, akceptuj go takim, jaki jest; obserwuj, pomagaj i wspieraj; inspiruj i nastawiaj; naucz się słuchać i szanować cudze zdanie; szukaj kompromisu w problemach; proponuj rozwiązania; zbieraj i uwzględniaj doświadczenie bojowe; **nie zamykaj się w sobie, rozmawiaj; nie skąp pochwał; bądź pozytywny; tłum „narzekanie”.**

❖ Oczekiwania i rzeczywistość w strefie działań bojowych was rozczarują.

Akcji jak z filmu tu nie będzie. Trzeba się adaptować i poznawać szczegóły. Wszystko, co nas nie zabija - powoduje przyzwyczajenie. **Wojna to nie tylko śmierć, to także pewien sposób życia.** Walczyć - przegrupować się - spać - jeść. I tak w kółko aż do zwycięstwa. Bądź Rosjaninem, świat się przyzwyczai!

❖ To, jakimi oczami będziecie patrzeć na wszystko i przez pryzmat jakich myśli przepuszczać to, co widzicie, zdecyduje o waszej przyszłości.

Na wojnie ważne jest przyjęcie nowej rzeczywistości jako stałej. Kto szybciej to zrozumie i zaakceptuje, bez tęsknoty za przeszłością i marzeń o przyszłości, ten szybciej się przystosuje, nauczy i przetrwa. Ludzie cierpią nie z powodu tego, co się z nimi dzieje, lecz z powodu tego, jak to interpretują.

❖ Wojna to także rehabilitacja albo odkupienie dla ludzi upadłych⁴¹ albo rozpieszczonych. Takich, którzy stracili sumienie, honor i wiarę, wpadając w depresję, bo w ekspresie do kawy skończył się syrop do lawendowego „rafu”.⁴²

❖ Surowa codzienność wojny i bliskość śmierci zrzucają z ludzi maski.

Wychodzi z człowieka wszystko: i dobre, i złe. Tu smak zwycięstw i gorycz porażek są podawane na jednym talerzu. Poznaj siebie takim, jaki jesteś naprawdę.

❖ Najbardziej niebezpieczne okresy twojej zmiany na linii frontu:

Początkowy („Nic nie wiem”, „Gdzie ja jestem?” i „Kim są ci ludzie?”) oraz **końcowy** („Zeżarłem własne flaki i poprosiłem o dokładkę”). Nie miej oczekiwań, to się nie rozczarujesz.

---

⁴¹ Siły rosyjskie dopuszczają do służby w wojsku skazańców i przestępców nawet ciężkich przestępstw pod warunkiem podpisania kontraktu z wojskiem. W wielu przypadkach służba na wojnie pozwoliła im wyjść na wolność przed zakończeniem wyroku skazującego. Niesie to za sobą poważne konsekwencje społeczne. - przyp. tłum.

⁴² Raf (raf-kawa) - to popularny w Rosji napój kawowy przygotowywany z espresso, śmietanki i syropu smakowego, spienianych razem - przyp. tłum..

❖ **Pułapka doświadczenia.**

W warunkach bojowych doświadczenie to życie. Nowicjusz przeżywa pierwsze walki i myśli, że jest niezniszczalny. **Weteran trzyma się starej taktyki, nawet jeśli przeciwnik się dostosował. To pułapka doświadczenia i zniekształca ocenę sytuacji oraz elastyczność decyzji.**

❖ **Myśl pozytywnie.**

Trudności to wyzwanie, a nie problem; patrz na sytuację z różnych punktów widzenia; kontroluj negatywne emocje. One zarażają innych i pochłaniają energię; wnoś humor do rutyny, nawet czarny. Świat należy do optymistów. Nawet takich po przejściach.

❖ **Na wojnie często skuteczniejsi są ludzie proaktywni i „niewygodni” w czasie pokoju⁴³.** Umieją myśleć nieszablonowo i nie czekają na rozkazy ani gotowe rozwiązania.

❖ **Plotki są naszym wrogiem.**

Są zaraźliwe. Ubij je u źródła. Czas na kołysanie łodzią ma tylko ten, kto nie wiosłuje.

❖ **Bądź „gruboskórny”.**

Przyjmuj krytykę adekwatnie. Jeśli w twoim życiu coś się nie klei, wywal klej i użyj gwoździ!

❖ **Nie szukaj wymówek.**

„Nie uprzedzili mnie”, „sytuacja nie pozwala”, „buty nie wyschły”... Ich prawdziwą przyczyną jest naturalny strach i próba przerwania odpowiedzialności na okoliczności albo osoby trzecie.

❖ **Przyznaj przed sobą fakt, że przeciwnik jest nastawiony wrogo.**

Odrzuć postawę ofiary. Napelnij się determinacją do zwyciężania i zabijania. Za ojczyznę nie trzeba umierać! Za ojczyznę trzeba zabijać!

❖ **Nastaw się na zadanie.**

Przypomnij sobie udane doświadczenia, skup się na poczuciu pewności („Jestem profesjonalistą!”, „Jestem drapieżnikiem!”, „Za chłopaków!”, „Na chwałę rodu!”); zwróć się do Boga, odmów modlitwę (w okopach nie ma ateistów); wykonaj z grupą rytuał przed zadaniem (motto, okrzyk bojowy, przysięga, „braterski krąg”); „odtworzyć” w głowie dynamiczny utwór muzyczny („dopalacz”).

- **Technika „Forsaż”⁴⁴:** szybko pocieraj dłonie o siebie aż do uczucia gorąca w dłoniach i plecach. Czas wykonania 30 sekund.
- **Technika „Oddech woli”:** zamknij oczy, zbierz strach w jednym punkcie; wykonaj mocny wydech z ruchem rąk; wyobraź sobie, że wypychasz tłokiem wątpliwości, strach i niepewność.

❖ **Jesteś tu i teraz.**

Przestań emocjonalnie wracać do dawnych negatywnych doświadczeń, nie pielęgnuj w sobie przegrywa, skup się na technice wykonywania profesjonalnych działań w różnych sytuacjach związanych z zadaniem. Taktyka przegranego polega na tym, że już wierzy, że przegra.

❖ **Upraszczaaj swoje życie.**

Odcinaj wszystko, co bezsensowne i zbędne. Wtedy pojawi się zdumiewające poczucie jasności i osiągnięcia celu.

---

⁴³ Aż chciałoby się powiedzieć, że to wiele mówi o rosyjskim społeczeństwie. - przyp. tłum.

⁴⁴ Technika „Forsaż” - sposób gwałtownego zwiększenia energii i mobilizacji organizmu poprzez krótkotrwały, intensywny wysiłek fizyczny lub psychiczny w celu szybkiego przejścia ze stanu zmęczenia lub stresu do stanu gotowości do działania. - przyp. tłum.

❖ Profilaktyka negatywu:

- Wyłącz emocje („Jestem maszyną bojową”);
- nie roztrząsaj negatywów - „spalisz się”;
- mentalnie przełącz przełącznik na „Kontrola”; zajmij głowę i ręce czymś konkretnym (przygotuj wyposażenie, obsłuż broń, rób pompki do upadłego, strugaj gałązkę nożem, przemyśl warianty działań w sytuacjach niestandardowych);
- nie „zamykaj się w sobie” - rozmawiaj.

❖ Co przeszkadza bojowemu nastawieniu?

Obojętność i beztroska, brawura i lekceważenie przeciwnika, fatalizm i przekonanie o tym, że los jest przesądzony, rezygnacja i przygnębienie, postrzeganie siebie jako ofiary. Obudź się! Wojownik - do walki!

❖ Twoje ciało to tylko materia.

Będzie robiło to, co mu powiesz. Nie pozwól umysłowi ograniczać ciała. Doprowadź ciało i umysł do równowagi. Wybierz swój obraz (zwierzę, maszyna itp.), wyobraź go sobie wyraźnie w szczegółach, uruchamiaj „fantom”, gdy potrzebny jest krótki fizyczny wysiłek lub obciążenie (zryw, przebieżki itd.). Ciało to pochwa dla klingi ducha.

❖ Psychologiczne doprowadzenie się do gotowości bojowej (koncentracja na fizycznych odczuciach „tu i teraz”):

1. **WIDZĘ:**
  - sektor obserwacji, schronienie obok, pozycje towarzyszy, punkty orientacyjne do prowadzenia ognia.
2. **SŁYSZĘ:**
  - kierunek odgłosów walki, komendy dowódcy, sygnały swoich, pracę sprzętu.
3. **CZUJĘ:**
  - ciężar broni, wyposażenie na sobie, oparcie pod nogami, własny oddech.
4. **DZIAŁAM:**
  - obserwuję i przemieszczam się, wykonuję rozkazy, prowadzę ogień, kontroluję zapas amunicji.

❖ W walce mózg automatycznie ocenia: „przeciwnik”, „zagrożenie”, „niebezpiecznie”.

Te natychmiastowe emocjonalne osądy zniekształcają obraz pola walki. Dlatego nie „wroga technika się zbliża”, lecz „dwa wozy opancerzone poruszają się z północnego wschodu, odległość 2,5 km”; nie „niebezpieczna trasa”, lecz „otwarty odcinek terenu 200 m, ostrzeliwany z trzypiętrowego budynku”; nie „coś się zmieniło”, lecz „pojawiły się trzy świeże leje o średnicy 4 m i głębokości 1,5 m”. **W walce przeżywa ten, kto widzi rzeczywistość taką, jaka jest, bez emocjonalnego zabarwienia.**

❖ Na zadaniu:

- włącz intuicję („Jestem myśliwym”);
- skup się, kontroluj emocje, myśl racjonalnie;
- działaj szybko, wyprzedzaj;
- uczciwość w walce jest dla głupców;
- poruszaj się, strzelaj, komunikuj;
- nie odrywaj się od oddziału i nie trać czujności.

Niech będą z tobą „stalowe jaja”!

❖ **Bądź spokojny i twardy jak przeterminowany piernik.**

Opanowanie to odwrotna strona szybkości.

❖ **Psychologia ostrzału:**

Zajmij schronienie, oddychaj powoli, głęboko (wdech i długi wydech) rozluźnij się („kłębek waty”), „odpłyń” (odwróć uwagę, zdystansuj się, uruchom wyobraźnię) rozejrzyj się i walcz!

❖ **Jak zmniejszyć negatywne odbieranie krwi, ran, krzyków, jęków, śmierci, ciał?**

Wyłącz emocje i wyobraźnię, włącz racjonalność - działaj jak maszyna, skup się na zadaniu. Profesjonalista to „emocje w nawiasie”.

❖ **Po zadaniu:**

- zmyj z siebie negatyw (bania, prysznic, woda);
- kontroluj emocje;
- nie zamykaj się w sobie;
- obserwuj kolegów;
- omów szczegóły („analiza działań”);
- rozładuj napięcie przez pożyteczną pracę (obsługa broni i wyposażenia, przygotowanie drewna itp.).

Technika „Antystres”: mocno napnij wszystkie mięśnie ciała i utrzymuj napięcie przez 5-10 sekund, po czym gwałtownie je rozluźnij.

Technika „Bezpieczne miejsce”: zamknij oczy, wyobraź sobie wygodne i bezpieczne miejsce; szczegółowo poczuź związane z nim wrażenia (obrazy, dźwięki, zapachy itd.); oddychaj powoli, trwając w spokoju.

❖ **Nie bądź przesadnie cikliwy.**

Do „resetu” wystarczy się umyć, wyspać, pójść „zadzwoić”, kupić sobie jakieś „smakołyki” i zjeść cywilną shoarmę. Alkohol jest dla słabych. Silni rozkoszują się depresją.

❖ **Jeśli uwolnić problem od zbędnych emocji, pozostaje po prostu czysta sytuacja.**

Nie pielęgnuj złego nastroju. Grozi wybuchem.

❖ **Sen to amunicja dla mózgu.**

Po zadaniu, gdy śpimy, wróg nie śpi. Śpij więcej! Wyczerpuj wroga!

❖ **Nie wiś na telefonie z rodziną.**

Nie „ładuj” ich swoimi problemami, emocjami i zbędnymi informacjami. Bądź krótki i pewny siebie, oszczędzaj ich nerwy i zdrowie.

❖ **Zwierzęta łagodzą obyczaje.**

Pies, kot, a nawet bojowy szop to nie tylko przyjaciel i talizman jednostki, ale też skuteczny „antystres” w surowej wojennej rzeczywistości.

❖ **Jest zgoda na zabobony.**

Amulety, talizmany, dziecięce rysunki i zwariowane naszywki to dodatkowy zasób ochrony twojej psychiki.

❖ **Humor ułatwia życie.**

Trzymaj się „Kuzmiczów”⁴⁵, optymistów i wesołych ludzi. Wagon i wózek pozytywnej energii niech ci pomaga, a worek dobra niech trafia do duszy.

---

⁴⁵ „Trzymaj się «Kuzmiczów»” – potoczne rosyjskie powiedzenie oznaczające trzymanie się doświadczonych, spokojnych i zaradnych ludzi, którzy znają realia i potrafią sobie poradzić w trudnych sytuacjach. Słowo „Kuzmicz” w rosyjskim slangu oznacza prostego, ale sprytnego i praktycznego człowieka z dużym życiowym doświadczeniem. - przyp. tłum.

❖ **Nie szukaj motywacji dla siebie.**

Stań się motywacją dla innych! Duch moralny przeważa nad matematyką walki.

❖ **Wrogię ostrzału nie obchodzi twoje doświadczenie frontowe.**

Zjawisko stopniowej adaptacji do niebezpieczeństwa w strefie działań bojowych osłabia instynkt samozachowawczy. Pociski mają gdzieś, czy wierzysz w siebie i swoje umiejętności. Zachowuj czujność i okopuj się niezależnie od czasu spędzonego w strefie działań. Twoje doświadczenie jeszcze przyda się innym.

❖ **Kompas moralny - co pomoże pozostać sobą?**

- **Godność.** Działaj tak, by potem móc szanować samego siebie. To podstawa twojej odporności.
- **Wierność obowiązkowi.** Działaj zgodnie z regulaminem, prawem i sprawiedliwością. To zdejmie zbędne moralne udręki.
- **Człowieczeństwo.** Nie trać zdolności dostrzegania w innych ludzi. To ochroni twoją psychikę.
- **Szczerość wobec siebie.** Uznawaj własne uczucia, analizuj swoje czyny. To pomoże poradzić sobie ze stresem.
- **Wzajemna pomoc.** Pomagaj innym i sam przyjmuj pomoc. To doda pewności.
- **Odpowiedzialność.** Rozumiej skutki swoich decyzji. Umiej przyznawać się do błędów. To wspiera równowagę i wewnętrzny balans.
- **Wierność sobie.** Trzymaj się swoich zasad i przekonań. To twój fundament.
- **Profesjonalizm.** Doskonal umiejętności. To twoja kontrola i droga naprzód.

❖ **Nie lekceważ przeczucia!**

Intucja to wynik mieszanki wysokiego profesjonalizmu i zdolności „wyczuwania tyłkiem”. Szczegół zauważony kątem świadomości może uratować życie tobie i grupie. Jeśli pojawi się wątpliwość albo przeczucie - sprawdź i działaj. Spostrzegawczość i skupienie są gwarancją zachowania życia. Tchnienie śmierci nie zawsze jest świeże - rozwijaj „nosa”.

7. Prosto o taktyce przeciwnika

❖ Taktyka działań przeciwnika w trakcie całych działań bojowych ulega zmianom.

W dużej mierze wynika to z szerokiego zastosowania dronów, które stały się główną przeszkodą w realizacji klasycznej koncepcji wojskowej koncentracji sił na wybranym odcinku przełamania w celu osiągnięcia sukcesu. Krótko przeanalizujemy, jak wyglądało to wcześniej i jak wygląda obecnie.

1. Natarcie

❖ Kierunek zaporoski. „Kolumny przełamania”.

Wprowadzano je w luki pomiędzy pododdziałami, aby wbić się w ich ugrupowanie bojowe, rozbić je, opanować ważne linie i stworzyć warunki do wprowadzenia głównych sił. Podejście do pozycji odbywało się pod osłoną artylerii w wzmocnionych kolumnach kompanii. Każda składała się z: pojazdu inżynierskiego do rozminowywania (IMR)⁴⁶, ośmiu-dziesięciu bojowych wozów piechoty lub transporterów opancerzonych (BWP⁴⁷, BTR⁴⁸), a także dwóch-czterech czołgów. W nocy poruszano się bez świateł, korzystając z noktowizji, natomiast w dzień wykorzystywano zasłony dymne.

❖ Kierunek zaporoski i inne. Oddziały wysunięte.

Cel był podobny, lecz skala i głębokość działań były mniejsze. Podejście do pozycji odbywało się w składzie wzmocnionych kolumn plutonowych. Każda składała się z trzech-czterech bojowych wozów piechoty lub transporterów opancerzonych (BWP, BTR) oraz jednego-dwóch czołgów. Schemat działania: wysunięcie oddziałów z artyleryjskim wsparciem, tłumienie przeciwnika, wysadzenie desantu w celu zajęcia pozycji, wycofanie pojazdów opancerzonych. Podczas ataku czołg przesuwiał się lekko na bok, aby osłaniać kolumnę przed przeciwpancernymi stanowiskami z flank.

❖ Kierunek iziumski. Oddziały rajdowe.

Z reguły działały wczesnym rankiem przeciwko nieprzygotowanej obronie, z nieostrożnymi przerwami między pozycjami, przy niedostatku sił i środków oraz niskiej czujności obrońców. Przemieszczanie pododdziałów w kierunku pozycji odbywało się z dużą prędkością na lekkich pojazdach opancerzonych, aby wniknąć w powstałe luki, umocnić się na tyłach i utrzymać ważne obiekty do czasu nadejścia głównych sił. Podstawą takiego działania było zaskoczenie i szybkość. Skład sił (do wielkości kompanii): 10-12 pojazdów opancerzonych lub transporterów oraz około 50-70 żołnierzy.

❖ Kierunek kurski. Oddziały rajdowe.

Działania poprzedzało wcześniejsze przygotowanie artyleryjskie, użycie środków walki radioelektronicznej oraz uderzenia dronów na wykryte obiekty w pasie przygranicznym. W zaporach inżynierskich wykonywano kilka przejść przy użyciu jednego-dwóch pojazdów inżynierskich (IMR). Następnie przez te przejścia przenikały rajdowe („lotne”) oddziały w głąb obrony i na tyły, wspierane przez drony FPV, które utrudniały wysuwanie rezerw. Po

---

⁴⁶ IMR – skrót od rosyjskiego „Инженерная машина разграждения” (Inżeniernaja maszina razgraždienija). Inżynierski pojazd do rozminowywania i usuwania przeszkód, używany przez wojska inżynierskie do oczyszczania terenu z min, przeszkód i zniszczeń oraz do przygotowywania przejazdów dla innych pojazdów. - przyp. tłum.

⁴⁷ BWP – Bojowy Wóz Piechoty Jest to opancerzony pojazd wojskowy przeznaczony do transportu żołnierzy na polu walki oraz wspierania ich ogniem, wyposażony zazwyczaj w działko automatyczne, karabin maszynowy i często wyrzutnię przeciwpancernych pocisków kierowanych. - przyp. tłum.

⁴⁸ BTR – skrót od rosyjskiego „Бронетранспортёр” (bronietransportior). Opancerzony transporter kołowy przeznaczony do przewozu żołnierzy na polu walki oraz zapewnienia im ochrony przed ostrzałem i odłamkami. Zazwyczaj uzbrojony jest w karabin maszynowy. - przyp. tłum.

zajęciu kluczowych miejscowości oddziały starały się kontrolować węzły komunikacyjne do czasu nadejścia głównych sił. Podstawą działania było zaskoczenie, manewr i szybkość. Skład sił (od plutonu do kompanii): 4-8 pojazdów opancerzonych (np. samochody pancerne, BWP, BTR) oraz około 40-60 żołnierzy.

❖ **Bojowe patrole rozpoznawcze.**

Ich celem jest „wybadanie” obrony, wykrycie jej słabych punktów i ewentualne umocnienie się na danym odcinku, jeśli nie spotkają tam oporu. Wcześniej prowadzone jest rozpoznanie przy użyciu dronów oraz analizowany jest „rytm życia” na wybranym fragmencie frontu. Skład patrolu: jeden-dwa transportery opancerzone lub bojowe wozy piechoty (BTR/BWP), a także 10-20 żołnierzy. Schemat działania: obserwacja sytuacji z powietrza, podejście i wysadzenie żołnierzy około 100-150 metrów od celu, przemieszczanie się za pojazdami i przeszukiwanie pasów zadrzewień. W przypadku niepowodzenia następuje wycofanie i naprowadzenie ognia artylerii lub dronów na wykryte pozycje.

❖ **Atak piechoty.**

Stosowany jest w sytuacji niedoboru pojazdów opancerzonych lub dużego ryzyka ich zniszczenia przez drony. Grupa szturmowa liczy **około 20 osób** i składa się **z czterech podgrup po pięciu żołnierzy**. Oddział jest potajemnie, zwykle nocą, dowożony pickupami w rejon zadrzewień oddalony o około 1-2 km od celu ataku. Następnie w sposób niezauważony zbliża się do pozycji przeciwnika i rozpoczyna działania szturmowe. Pierwsza „piątka” wiąże przeciwnika ogniem, druga wykonuje obejście, trzecia umacnia zdobyte miejsce i w razie potrzeby zabezpiecza odwrót, a czwarta stanowi rezerwę (rozwijanie powodzenia lub ewakuacja). W przypadku silnego oporu następuje wycofanie i naprowadzenie ognia artylerii oraz dronów FPV.

❖ **Działania szturmowe.**

Po wcześniejszym rozpoznaniu i wykryciu słabych punktów w obronie, zazwyczaj przed zapadnięciem zmroku, grupa szturmowa złożona z dwóch-trzech podgrup czteroosobowych (10-12 osób) próbuje z zaskoczenia zdobyć punkt oporu, wspierana uderzeniami dronów FPV. Po podejściu grupy przeznaczonej do umocnienia pozycji działania kontynuowane są według podobnego schematu. Podstawą jest element zaskoczenia i szybkie natarcie. Jeśli uda się utrzymać zdobyte miejsce, natychmiast rozpoczynane są prace fortyfikacyjne. W nocy drony przeciwnika mogą prowadzić zdalne minowanie wokół zdobytego punktu oporu (na najbardziej prawdopodobnych kierunkach kontrataków), co zwiększa bezpieczeństwo podczas umacniania pozycji.

❖ **Przeciwnik zrezygnował z ataków przez otwarte pola.**

Natarcia prowadzone są wzdłuż pasów zadrzewień lub wewnątrz nich. Do wykonywania przejść w zaporach minowo-wybuchowych (MWZ) wykorzystywane są pojazdy inżynieryjne IMR oraz ładunki do rozminowania. Natarcie często rozpoczyna się około godziny 15:00-16:00, aby po kilku godzinach walk zapadł zmrok, co umożliwia wprowadzenie oddziałów przeznaczonych do umocnienia zdobytych pozycji i rozpoczęcie okopywania się.

❖ **Wymuszanie (presja operacyjna).**

W sytuacji, gdy przeciwnik nie dysponuje wystarczającymi siłami i środkami do przeprowadzenia działań szturmowych, stara się izolować pole walki przy użyciu dronów FPV oraz dronów uderzeniowych („bomberów”). Celem jest uniemożliwienie rotacji żołnierzy oraz dostarczania amunicji, wody i żywności. Jednocześnie prowadzony jest ciągły ostrzał flank, co ma stworzyć warunki zmuszające obrońców do opuszczenia zajmowanych pozycji.

❖ **Kontratak przy wsparciu bezzałogowych statków powietrznych (BSP).**

Celem jest odzyskanie utraconych pozycji. Grupa szturmowa licząca 4-6 żołnierzy po uderzeniach dronów FPV lub ogniu artylerii podejmuje próbę odzyskania utraconego terenu, po czym do akcji wchodzi grupa przeznaczona do umocnienia zdobytych pozycji.

❖ **Podczas kontrataku** mogą zostać wprowadzone do walki rezerwy złożone z lepiej przygotowanych pododdziałów z rejonów tyłowych. Schemat działania: bojowe wozy piechoty przewożą desant, czołgi zapewniają wsparcie ogniowe, artyleria prowadzi ostrzał, a drony przenoszą ładunki bojowe.

❖ **„Lekkie sondowanie”**.

Przeciwnik często wykorzystuje bardzo małe grupy szturmowe (2-3 osoby), które atakują pojedyncze stanowiska lub punkty obserwacyjne, aby sprawdzić czujność i odporność obrony. W przypadku powodzenia następuje umocnienie się na zdobytym miejscu.

❖ **Obecnie jednostki zrezygnowały z użycia dużych kolumn pojazdów opancerzonych.**

W praktyce pojazdy pełnią głównie rolę transportową dowożą piechotę w odległość około 2-3 km od linii frontu. Dalsze przemieszczanie odbywa się pieszo do wyznaczonych punktów zbiórki. Niewielkie grupy żołnierzy w pasach zadrzewień nie stanowią priorytetowego celu dla artylerii.

❖ **Oddziały zabezpieczenia.**

Żołnierze odmawiający udziału w działaniach szturmowych kierowani są do grup przeznaczonych do umacniania pozycji, których podstawowym zadaniem jest kopanie okopów. Dzięki rozdzieleniu funkcji oddziałów szturmowych i oddziałów umacniających możliwe jest szybkie przygotowanie i wyposażenie pozycji obronnych.

❖ **Tworzenie przyczółków.**

Działania przeciwnika na akwenach rzecznych polegają na stopniowym przenikaniu i gromadzeniu sił oraz środków zarówno na przybrzeżnych wyspach, jak i na lewym brzegu. Odbywa się to poprzez przeprawy i desant niewielkich grup liczących 6-8 osób na małych łodziach z silnikami zaburtowymi, wyposażonych w środki walki radioelektronicznej (WRE). Sam moment wysadzenia desantu trwa nie dłużej niż około 30 sekund. Kadłuby gumowych łodzi bywają wypełniane pianą montażową w celu zwiększenia ich wyporności i odporności na uszkodzenia spowodowane ogniem broni strzeleckiej oraz odłamkami. Transport łodzi i ich wodowanie odbywa się w nocy przy użyciu przyczep samochodowych.

❖ **W celu odwrócenia uwagi:**

Podczas rotacji na wyspach lub desantu przeciwnik najpierw wysyła jedną pustą, szybką łódź z doświadczonym sternikiem. Manewrując, przyciąga ona na siebie ogień artylerii i uderzenia dronów, poruszając się po fałszywej trasie i korzystając z osłony pancernej. W tym czasie dwie-trzy inne łodzie z żołnierzami potajemnie kierują się wybranymi kanałami porośniętymi trzcina lub sitowiem.

2. Obrona

❖ **System obrony batalionu zazwyczaj obejmuje trzy linie obrony.**

Pierwsza pełni rolę wysuniętej osłony bojowej. Druga pozostaje nieobsadzona i znajduje się w głębi na odległości około 500-700 m. Trzecia linia, oddalona o kolejne 700-1000 m, stanowi miejsce rozmieszczenia dowództwa, głównych pododdziałów oraz sprzętu bojowego. Innym wariantem jest obrona jednorzutowa z rezerwą rozmieszczoną w pobliskiej miejscowości. Sposób organizacji obrony zależy od ukształtowania terenu, sytuacji operacyjnej, poziomu uzupełnienia jednostek oraz jakości personelu i sprzętu.

❖ **Linia obrony składa się z tzw. punktów oporu.**

Na otwartym terenie jest to system okopów z ziemiankami i schronami (na niektórych kierunkach wykorzystuje się także betonowe umocnienia), natomiast w pasach zadrzewień są to przygotowane stanowiska rozmieszczone w odległości około 70-100 m od siebie

wzdłuż frontu. Na każdym stanowisku znajduje się zwykle 6-10 żołnierzy, najczęściej 1-2 bardziej doświadczonych, a pozostali to zmobilizowani. Oficerowie znajdują się zazwyczaj głębiej na tyłach. Wyposażenie obejmuje m.in. karabiny automatyczne, jeden granatnik przeciwpancerny, jeden karabin maszynowy, urządzenia termowizyjne, noktowizory oraz 1-2 radiostacje.

❖ **W rejonach intensywnego oddziaływania ognia artylerii i dronów:**

Wysunięte pozycje przeciwnika mogą przyjmować formę sieci niewielkich „nor” lub schronień przeznaczonych dla dwóch osób, rozmieszczonych w odległości około 10-15 metrów od siebie. Taki układ utrudnia ich wykrycie i zniszczenie. Często głównym zadaniem tych stanowisk jest szybkie przekazywanie informacji operatorom dronów FPV o zbliżaniu się grup szturmowych lub sprzętu, aby mogły zostać zaatakowane.

❖ **Rozsrodkowanie jednostek.**

Rozmieszczanie mniejszej liczby żołnierzy na pierwszej linii obrony oraz szybkie wzmacnianie sił i środków w przypadku zagrożenia aktywnymi działaniami tłumaczy się dążeniem do ograniczenia strat spowodowanych ogniem artylerii oraz atakami dronów-kamikadze.

❖ **Zabezpieczanie dróg podejścia.**

Najnowszą tendencją w umacnianiu pozycji obronnych stało się szerokie stosowanie trudno zauważalnych przeszkód z drutu kolczastego oraz spiralnych zapór typu „Bruno”⁴⁹. Umieszczane są one na prawdopodobnych trasach podejścia pieszych lub motocyklowych grup szturmowych oraz na otwartych odcinkach terenu (podczas przygotowań należy uwzględniać sposoby ich pokonywania). Próby ich przekroczenia są często ostrzeliwane, a także atakowane przy użyciu dronów FPV.

❖ **Przeciwdziałanie dronom.**

W celu maskowania i ochrony żołnierzy przed dronami-kamikadze podczas budowy okopów łącznikowych (tzw. chodników komunikacyjnych) nawet do 90% ich długości przykrywa się zadaszaniem. W niektórych miejscach powstają długie, osłonięte galerie o długości około 200-300 metrów.

❖ **Skracanie dystansu.**

Podczas obrony przeciwnik nierzadko celowo dopuszcza atakujące grupy szturmowe na odległość około 10-15 metrów, a następnie otwiera ogień z bardzo bliskiej odległości. Sam fakt zbliżenia się na krótki dystans nie oznacza, że obrońcy nie są zdolni do stawienia oporu. Nadmierna pewność siebie może uśpić czujność.

❖ **Taktyka polegająca na zwabianiu jednostek rosyjskich i odcinaniu ich w manewrowej obronie poprzez stworzenie iluzji podatności na atak.**

Polega ona na stopniowym wycofywaniu małych grup, aktywnym nadawaniu panicznych komunikatów o przełamaniu, „200”⁵⁰, „300”⁵¹ i prowadzeniu wroga na zaminowany lub wstępnie wyznaczony obszar w celu rozpoczęcia wymiany ognia. Metoda ta jest szczególnie skuteczna na obszarach miejskich i leśnych.

❖ **Miny-pułapki.**

Parapety okopów (gdzie wygodnie postawić stopę) są często minowane minami

---

⁴⁹ Przeszkoda inżynierska wykonana z drutu kolczastego zwiniętego w spiralne zwoje (często typu concertina), rozkładana w terenie w celu utrudnienia lub zatrzymania ruchu piechoty i lekkich pojazdów. - przyp. tłum.

⁵⁰ „200” (kod 200, ładunek 200) - wojskowe oznaczenie używane w komunikacji radiowej lub raportach do określenia poległego żołnierza. Pochodzi z rosyjskiego terminu „Грыз 200” (Gruz 200), którym w armii ZSRR i później w Rosji określano transport ciała poległego żołnierza. - przyp. tłum.

⁵¹ J.w., z tą różnicą, że kod 300 odnosi się do ранnego. - przyp. tłum.

przeciwpiechotnymi (PMN-2⁵² i ich zachodnimi odpowiednikami). Miny MON-50 mogą być instalowane w niebezpiecznych rejonach jako urządzenie kontrolne (lina-potykaacz). W niektórych odległych odgałęzieniach okopów można instalować miny OZM-72, miny SVU z linami-potykaaczami lub ostrymi metalowymi bolcami (jak „pręty zbrojeniowe”).

❖ **Kilkupiętrowe piwnice.**

Przygotowując pozycje obronne na terenach zaludnionych, wróg często kopie pod betonowymi piwnicami (w ten sposób fundamenty piwnic służą jako dodatkowy dach schronu). Sama piwnica ma stanowić dodatkową warstwę („bufor”) dla fali uderzeniowej powstałej w wyniku wybuchu pocisku (należy zachować ostrożność podczas „oczyszczania” piwnicy).

❖ **Łączność na stanowiskach:**

Odbywa się za pośrednictwem radiotelefonów Motorola VHF (aktualizowanych co dwa miesiące) z wykorzystaniem tablic interkomowych. Alternatywnym środkiem komunikacji jest aplikacja mobilna Signal. Każda kompania posiada terminal łączności satelitarnej Starlink (zazwyczaj zlokalizowany w pobliżu stanowiska dowodzenia). Wzajemne sygnały identyfikacyjne: niebieskie (zielone, żółte) opaski na ramię, hełmy i kamizelki kuloodporne.

❖ **System rozpoznania swój-obcy.**

Aby identyfikować pojazdy sojusznicze i zapewnić wzajemne rozpoznanie (przyjaciela lub wroga), pojazdy są wyposażone w zdejmowane, odporne na ciepło panele w jaskrawych kolorach, takich jak romby, paski i cyfry. Panele, wykonane z materiałów odpornych na ciepło, kontrastują ostro w podczerwieni, zmniejszając ryzyko ostrzału sojuszniczego, głównie ze strony dronów kamikaze.

❖ **Z powodu aktywności dronów rotacja personelu na pozycjach wydłużyła się do 15-25 dni (czasami dłużej).**

Ratowanie personelu, dostarczanie amunicji i ewakuacja rannych są trudne i odbywają się w nocy lub w tzw. „szarej godzinie” (po zachodzie słońca oraz przed wschodem słońca) w pojazdach terenowych (APC⁵³) do punktu kontrolnego, a następnie pieszo, po 2-3 osoby na pozycję, na dystansie 8-10 km (z wykorzystaniem hasel i sygnałów do identyfikacji). Duże drony i naziemne platformy robotyczne są aktywnie wykorzystywane do dostarczania amunicji, wody i żywności.

❖ **Rozciągnięcie linii zaopatrzenia.**

Najbliższe względnie bezpieczne miejsce, w którym znajdują się tymczasowe magazyny zaopatrujące linię frontu wroga, znajduje się w odległości około 2-3 km od pozycji. Zaopatrzenie jest dostarczane do tego punktu pieszo w grupach 3-4 osobowych.

❖ **Systemy walki elektronicznej (EW⁵⁴)”**

Są powszechnie i skutecznie wykorzystywane do wspierania działań zespołów ewakuacyjnych w pojazdach. Są jednak bezsilne wobec światłowodowych systemów FPV. Główne szlaki zaopatrzeniowe z linii styku wojsk do obszarów zaplecza wyposażone są w tunele sieciowe o długości kilku kilometrów, pełniące funkcję „linii ratunkowych”.

❖ **Obserwacja linii styczności bojowej.**

Na najważniejszych kierunkach wykorzystywane są kamery wysokiej rozdzielczości (w tym z

---

⁵² PMN-2 - radziecka przeciwpiechotna mina naciskowa przeznaczona do rażenia żołnierzy poprzez detonację po nadeptaniu. Wykonana z tworzywa sztucznego, działa po naciśnięciu gumowej pokrywki zapalnika i powoduje silny wybuch pod stopą. - przyp. tłum.

⁵³ Armored Personnel Carrier (ang.) - Transporter opancerzony. - przyp. tłum.

⁵⁴ EW (ang.) - Electronic warfare - wojna (radio)elektroniczna - przyp. tłum.

kanałem termowizyjnym), umieszczone na wieżach telekomunikacyjnych, kominach, wieżach ciśnień oraz masztach (należy je wykrywać i neutralizować przy użyciu dronów FPV).

❖ **Fotopułapki.**

W kompleksach leśnych odnotowywano instalowanie tzw. „fotopułapek” na prawdopodobnych trasach przemieszczania się oraz na podejściach do pozycji. Zdarzały się przypadki mocowania ich do dronów i „podrzucania” w dogodne miejsca obserwacyjne. Ujawniano również sytuacje, w których na drzewach instalowano urządzenia rozpoznania akustycznego z mikrofonami w odległości 30-40 metrów od dróg, aby wykrywać ruch pojazdów.

❖ **Uszkodzony sprzęt w „szarej strefie” lub na linii styczności bojowej często przyciąga ciekawskich obserwatorów... (uwaga dla snajperów).**

❖ **Przewaga wysokości.**

Przeciwnik dąży do kontrolowania dominujących wzniesień oraz dróg prowadzących do nich. W przypadku ich utraty w większości przypadków wycofuje się (jak w dziecięcej zabawie „król wzgórza”).

❖ **„Karuzela czołgowa”.**

Dwa-trzy czołgi, znajdujące się w odległości 100-200 metrów, kolejno wychodzą na pozycję i oddają do sześciu strzałów. Jeden prowadzi ogień, podczas gdy drugi zmienia pozycję. Cykl może powtórzyć się do czterech razy. Korekta ognia prowadzona jest oddzielnie dla każdego czołgu. Wskazywanie celów może odbywać się także poprzez zrzucanie z bezzałogowego statku powietrznego granatów dymnych na pozycje.

❖ **“Uderz i uciekaj”.**

Po dużych stratach sprzętu pancernego spowodowanych przez drony czołgi w większości prowadzą ogień z zamkniętych stanowisk ogniowych, oddając 2-3 strzały, po czym zmieniają pozycję.

❖ **Ostona pojazdów.**

Podstawy tzw. „mangalostrojenia” (montowania metalowych osłon) przeniknęły również do Sił Zbrojnych Ukrainy. Czołgi z dodatkowymi osłonami przypominającymi „stodoły” stały się popularne także u nich (uczą się powoli⁵⁵).

❖ **„Wędrujące” środki ogniowe.**

Główne warianty to: czołg, transporter opancerzony (BTR), bojowy wóz piechoty (BWP), samochód z moździerzem, system raketowy wieloprowadnicowy (RSZ) lub przeciwpancerny zestaw raketowy (PPK). Założeniem jest samodzielność działania i element zaskoczenia. Schemat: wyjazd na wybraną pozycję - oddanie krótkiej serii ognia (3-4 strzały, odpalenie pocisków przeciwpancernych lub 4-6 pocisków moździerzowych) - przemieszczenie się na zapasową pozycję i powtórzenie działania - szybkie wycofanie.

❖ **Użycie pojazdów pancernych.**

Ze względu na duży postęp w rozwoju dronów uderzeniowych oraz zwiększenie zasięgu ich użycia, większość sprzętu pancernego jednostek znajduje się w zamaskowanych schronieniach, zazwyczaj w odległości około 15-20 km od linii styczności bojowej i jest wysuwana na linię frontu jedynie do konkretnych zadań. W większym stopniu wykorzystuje się cywilne pojazdy lekkie (np. quady), a także coraz częściej motocykle.

---

⁵⁵ Ciekawa uwaga. Jeżeli “powoli uczące się” ukraińskiej wojsko było w stanie zatopić znaczną część Floty Czarnomorskiej oraz sparaliżować resztę, samemu de facto nie posiadając marynarki wojennej, a w ostatnim czasie przeprowadza regularne ataki na cele w głębi Rosji, to gdyby uczyło się szybko, w piątym roku trzydniowej “operacji specjalnej” byłibyśmy pewnie świadkami walk o Rostow, Biełgorod i Kursk.- przyp. tłum.

❖ **Makiety.**

Aby zmylić - przede wszystkim operatorów dronów - wróg aktywnie tworzy fałszywe pozycje za pomocą wysokiej jakości modeli dział, moździerzy, systemów rakietowych i radarów kontrbateryjnych. Są one zazwyczaj rozmieszczane w odległości do 10 km od linii frontu, symulując obecność personelu na tych pozycjach, a także ślady i nagrzewanie się luf tej „broni”.

8. Działania podczas ostrzału artyleryjskiego

❖ **Miejsca doraźnego schronienia.**

Po przybyciu w nowe miejsce od razu ustal, gdzie znajduje się najbliższe schronienie (np. pod przęsłem mostu, w ziemiance, piwnicy, leju po eksplozji itp.). Zachowuj czujność i obserwuj działania osób wokół. Nie lekceważ środków ochrony balistycznej w rejonach, gdzie możliwy jest ostrzał artyleryjski. Pamiętaj również, że artyleria jest zazwyczaj wstrzelana w dawne pozycje sił ukraińskich

❖ **Oznakami zbliżającego się ostrzału mogą być:**

- drony przeciwnika pojawiające się nad rejonem twojego położenia;
- stłumione odgłosy strzałów z dział po stronie przeciwnika;
- smugi dymu po raketach systemów artylerii raketowej widoczne nad horyzontem od strony przeciwnika;
- jeden lub dwa wybuchy pocisków (min) służące do wstrzeliwania się.

❖ **„Nie uciekaj przed odłamkiem (snajperem) - umrzesz zmęczony”.**

To powiedzenie dobrze ilustruje typowe zachowanie nowicjusza podczas ostrzału, chaotyczne bieganie w poszukiwaniu schronienia. Należy natychmiast paść na ziemię, przycisnąć się do podłoża (kąt rozrzutu odłamków jest wyższy niż pozycja ciała) i czołgając się przemieszczać w kierunku osłony. Przy wyprostowanej, pionowej pozycji ciała szanse przeżycia są bardzo małe. Im niżej tym lepiej. Okop przeznaczony do strzelania w pozycji leżącej zmniejsza prawdopodobieństwo trafienia około dziesięciokrotnie.

❖ **Wybuch pocisku dymnego (biały dym) w pobliżu pozycji.**

To oznacza wstrzeliwanie się artylerii, czyli ustalanie nastaw do prowadzenia ognia na zniszczenie celu. Następnie zwykle pojawiają się podwójne wybuchy pocisków: jeden z przelotem, drugi z niedolotem⁵⁶. Przeciwnik stosuje tzw. „widełki” metodę uchwycenia celu na dystansie. W takiej sytuacji należy natychmiast schować się do schronienia lub zmienić pozycję.

❖ **W większości przypadków ostrzał artyleryjski rozpoczyna się od wstrzeliwania się (1-2 strzały).**

Potem następuje przerwa trwająca około 3-4 minut w celu wprowadzenia poprawek. Następnie oddawana jest kolejna seria 4-6 strzałów⁵⁷. Ten czas należy wykorzystać na zajęcie schronienia lub zmianę pozycji.

W przypadku ostrzału z moździerza (lub dwóch) mogą wystąpić do dwóch-trzech „serii”: 6-8 strzałów, następnie przerwa trwająca 5-10 minut, po czym ponownie 6-8 strzałów.

❖ **Nie ukrywaj się przed ostrzałem pod drzewami.**

Zapalnik pocisku lub miny może zadziałać po uderzeniu w gałęzie, powodując wybuch w powietrzu i zwiększając obszar rażenia. Nie należy także szukać schronienia pod pojazdami - często są one jednym z pierwszych celów ostrzału.

❖ **Za szczególnie niebezpieczne schronienie uważa się nowoczesne budynki.**

Duża liczba okien, witryn, elementów szklanych oraz ścian z płyt gipsowo-kartonowych. Warto pamiętać, że w niewielkich miejscowościach w prywatnych domach niemal zawsze znajduje się piwnica lub ziemianka, które mogą służyć jako schronienie.

---

⁵⁶ Pierwszy strzał pada przed pozycją ostrzeliwaną, kolejny za pozycją ostrzeliwaną. Obserwacja miejsca upadku pocisków w korelacji z wybraną nastawą uzbrojenia pomaga wyliczyć jakie poprawki należy nanieść aby trafić bezpośrednio w obrany cel. - przyp. tłum.

⁵⁷ Uzbrojenie artyleryjskie dostarczane Ukrainie przez kraje członkowskie z NATO, przewyższają stare uzbrojenie radzieckie oraz rosyjskie precyzją. - przyp. tłum.

❖ **Ostrzał moździerzowy.**

Prowadzony jest po torze stromotorowym i może razić cele znajdujące się za przeszkodami, w okopach, na odwrotnych stokach wzniesień oraz w wąwozach. Pocisk moździerzowy ma prędkość poddźwiękową, dlatego dźwięk jej lotu można usłyszeć przed wybuchem (z wyjątkiem polskich moździerzy kalibru 60 mm⁵⁸). Jeśli ton dźwięku staje się wyższy, oznacza to, że pocisk się zbliża.

❖ **Postępowanie podczas ostrzału moździerzowego.**

Przy pierwszych wybuchach podczas ostrzału moździerzowego lub gdy słychać zbliżający się pocisk, **należy paść na ziemię, mocno przycisnąć się do podłoża oraz ostłonić głowę i szyję** rękami. Usta należy trzymać otwarte, aby zmniejszyć ryzyko uszkodzenia narządu słuchu podczas bliskich eksplozji.

❖ **Pocisk artyleryjski porusza się z prędkością naddźwiękową.**

Dlatego dźwięku jego lotu nie słychać przed wybuchem. Jeśli usłyszysz świst pocisku (przypominający szelest), oznacza to, że pocisk przeleciał już pewną odległość i należy natychmiast znaleźć schronienie. Bardziej doświadczeni żołnierze potrafią rozpoznawać kalibry nawet po dźwięku wystrzelenia pocisku z działa. Warto wsłuchiwać się w odgłosy lecących pocisków i nauczyć się je rozpoznawać oraz analizować. Najważniejszą umiejętnością jest jednak zdolność natychmiastowego padnięcia na ziemię przy charakterystycznym świcie lub na komendę.

❖ **Podstawowe parametry rażenia:**

- pocisk 122 mm na twardym gruncie - skuteczny promień rażenia do ok. 30 m, rozrzut odłamków do 400 m, zasięg do 15 km;
- pocisk 152 mm - do ok. 50 m, rozrzut odłamków do 600 m, zasięg do 30 km;
- pocisk moździerzowy 82 mm - do ok. 18 m, rozrzut odłamków do 100-150 m, zasięg do 4 km;
- pocisk moździerzowy 120 mm - do ok. 30 m, rozrzut odłamków do 200 m, zasięg do 8 km.

❖ **Podczas ostrzału nie należy kłaść się na dnie okopu ani ziemianki.**

Lepiej przykucnąć, zwinąć się i ostłonić głowę rękami. W takiej pozycji łatwiej będzie samodzielnie wydostać się, jeśli wybuch zasypie cię ziemią. Jeśli będziesz leżeć, inni będą musieli cię odszukiwać i odkopywać.

❖ **Ruchomy cel trudniej trafić.**

Jeśli twoja jednostka podczas marszu znajdzie się pod ostrzałem artyleryjskim, należy maksymalnie przyspieszyć i jak najszybciej opuścić strefę rażenia. Korekta ognia przeciwko celom w ruchu wymaga czasu. Jeśli nie ma możliwości opuszczenia zagrożonego rejonu, należy jak najszybciej oddalić się od pojazdu i przemieścić do najbliższego schronienia.

❖ **Przeciwnik często używa amunicji kasetowej.**

Jeśli usłyszysz nad głową charakterystyczny trzask (dźwięk przypominający wybuch granatu RGD w powietrzu), masz około 3-4 sekund, aby paść na ziemię i znaleźć osłonę. Po każdym ostrzale należy sprawdzić stan osobowy jednostki.

❖ **Strzały z polskich moździerzy kalibru 60 mm oraz z zagranicznych granatników automatycznych (AGS) są praktycznie niesłyszalne.**

❖ **Nawet unieruchomiony pojazd to atrakcyjny cel.**

Jeśli podczas ostrzału twój pojazd zostanie uszkodzony i nie może się poruszać, należy natychmiast go opuścić i odczołgać się na bezpieczną odległość. Jeśli w pobliżu znajduje się

---

⁵⁸ Prawdopodobnie chodzi o moździerz LMP-2017 wyprodukowany przez Zakłady Mechaniczne Tarnów, których na Ukrainę mogło trafić ok. 100 szt, ewentualnie o jego poprzednika, czyli LM-60. - p.zyp. tłum.

dół, rów, lej po wybuchu lub inne zagłębienie terenu, należy się w nim ukryć tak, aby nie być widocznym z powietrza (przeciwnik może prowadzić obserwację i korygować ogień).

❖ **Jeśli udało ci się wyjść spod ostrzału, pierwszą rzeczą, którą należy zrobić, jest sprawdzenie, czy nie masz obrażeń.**

W emocjach i pod wpływem adrenaliny można ich początkowo nie zauważyć. Należy również sprawdzić stan kolegów.

❖ **Pomoc rannym należy udzielać dopiero po zakończeniu ostrzału i w bezpiecznym miejscu.**

W przeciwnym razie sam możesz stać się kolejną ofiarą. Nawet najlepsza pomoc medyczna może być złą taktyką, jeśli udziela się jej w niebezpiecznych warunkach.

9. Drony jako ewolucja wojny

❖ **Liczba bezałogowych statków powietrznych (BSP) na froncie rośnie w postępie geometrycznym.**

Stała obecność dronów w powietrzu doprowadziła do zmniejszenia liczby żołnierzy na pierwszej linii. Tam, gdzie wcześniej znajdował się pluton, obecnie wystarcza drużyna. Tam, gdzie wcześniej był punkt oporu, teraz znajdują się trzy „nory” po dwie osoby. Obie strony starają się maksymalnie ograniczać przemieszczanie się na linii styczności bojowej. Jeden pojazd opancerzony może przyciągnąć nawet kilkanaście „ptaków” (dronów), a w pościgu za pojedynczym żołnierzem mogą brać udział 2-3 drony.

❖ **Na wczesnym etapie działań wojennych względnie bezpieczna strefa od dronów zaczynała się w odległości około 5-7 km od linii styczności bojowej (LBS).**

Obecnie dystans ten wzrósł do około 40 km lub więcej, co oznacza konieczność stałej gotowości na atak z użyciem BSP. Podobna sytuacja występuje także po drugiej stronie. Dodatkowo przeciwnik rozszerza zakres użycia niestandardowych częstotliwości sterowania, co utrudnia działanie detektorów i środków walki radioelektronicznej (WRE).

❖ **Możliwości komercyjnych dronów w trakcie konfliktu znacznie się rozszerzyły.**

Od prostego obserwowania linii frontu zaczęły one wykonywać bardziej złożone i połączone zadania od wspierania dowodzenia pododdziałami po rażenie celów i personelu w głębi obrony. Coraz częściej mówi się o nadejściu epoki „wojny 3D”, w której dominacja na ziemi i w powietrzu będzie należeć do systemów bezałogowych.

❖ **Największe problemy sprawiają trzy typy dronów:**

niewielkie koptery⁵⁹ (np. „Mavic-3”, „Autel” itp.), cięższe platformy określane potocznie jako „Baba-Jaga” oraz drony FPV. Poniżej krótko opisano funkcje każdej z tych kategorii.

❖ **„Maviki” i podobne małe drony pełnią przede wszystkim rolę „oczu” obserwatora.**

Ich główne zadania to: prowadzenie obserwacji (zasięg do operatora około 5 km), korygowanie ognia artylerii, wspieranie kierowania grupami szturmowymi oraz zrzucanie niewielkich ładunków lub wyposażenia (zwykle 1-2 sztuki o masie do około 0,6 kg).

❖ **„Ciężkie” drony (tzw. „Baba-Jaga”).**

To jeden z najbardziej problematycznych elementów współczesnego pola walki. Do nawigacji wykorzystują moduły GPS i są wyposażone w kamerę termowizyjną. Przekazywanie obrazu wideo oraz sterowanie odbywa się za pośrednictwem terminali łączności satelitarnej Starlink.

❖ **Zakres głównych zadań wykonywanych przez te drony:**

• **„Baba-Jaga” jako „bombowiec”.**

Ładunek bojowy wynosi 4-6 min⁶⁰ (do około 20 kg). Maksymalna odległość między operatorem a dronem może sięgać 40-50 km lub więcej (pojawiły się także wersje sterowane światłowodem). Wykorzystywany jest głównie w nocy na wysokości do około 300 m. Może być obserwowany w kamerach termowizyjnych i wydaje charakterystyczny hałas słyszalny z odległości około kilometra. Często towarzyszy mu dron rozpoznawczy (np. „Mavic”, „Autel”), który pomaga w naprowadzaniu i dokumentowaniu skutków uderzeń.

• **„Baba-Jaga” jako „miner”.**

Wykorzystywana jest do zdalnego minowania głównych tras ruchu, dróg ewakuacyjnych,

⁵⁹ Małe komercyjne drony wielowirnikowe. Zazwyczaj czterowirnikowe. Najczęściej spotykanymi są te produkcji firmy DJI model Mavic, stąd zbiorcze określenie: Maviki - przyp. tłum.

⁶⁰ Lub granatów moździerzowych. - przyp. tłum.

ścieżek i dróg poprzez zrzucanie zamaskowanych min przeciwpancernych i przeciwpiechotnych lub improwizowanych ładunków wybuchowych, także z czujnikami magnetycznymi lub przechyłowymi. Celem jest utrudnienie rotacji oddziałów i sprzętu, dostarczania amunicji i zaopatrzenia oraz ewakuacji rannych. Zdarzały się również przypadki zrzucania improwizowanych „pułapek” w postaci przedmiotów mogących wzbudzać zainteresowanie np. magazynków, akumulatorów, radiostacji, dronów, paczek papierosów czy znaczników GPS.

- **„Baba-Jaga” jako retransmiter („retrik”).**

Wykorzystywana do wzmacniania sygnału sterowania innymi dronami oraz do wizualnego monitorowania ogólnej sytuacji.

- **„Baba-Jaga” jako „dostawca pizzy”.**

Realizuje zadania logistyczne dla pododdziałów na linii styczności bojowej dostarcza amunicję, akumulatory, środki medyczne, wodę oraz żywność.

- **„Baba-Jaga” jako przynęta.**

Aparat uruchamiany jest nocą z włączonymi światłami pozycyjnymi i towarzyszącymi dronami-kamikadze. W przypadku próby zestrzelenia „Jagi” z broni strzeleckiej drony FPV atakują wykryte cele.

- **„Baba-Jaga” jako „statek - matka”.**

BSP wykorzystywany jako nośnik i retransmiter dla 2-4 dronów FPV, co zwiększa zasięg ich użycia bojowego do około 30-40 km.

❖ **Drony FPV.**

To sterowane, stosunkowo tanie drony-kamikadze, które zajęły niszę jednego z najbardziej efektywnych środków rażenia w taktycznej głębi działań. Mogą działać zarówno w dzień, jak i w nocy, są szybkie i operują na niewielkich dystansach. Do najczęściej spotykanych należą modele określane jako „**Chimera 7,9**”. Ich masa wynosi do około 2 kg (z ładunkiem do 3 kg), zasięg do 15 km, czas lotu 7-10 minut, a prędkość może dochodzić do około 100 km/h.

W ujęciu procentowym drony FPV stopniowo zajęły dominujące miejsce (do około 70%) w zadawaniu strat wśród personelu i sprzętu. Jednocześnie podobne proporcje obserwuje się po wszystkich stronach konfliktu zbrojnego.

❖ **Taktyczne sposoby wykorzystania dronów FPV:**

- **„Klasyka”.** Wykrycie celu przez dron rozpoznawczy uruchomienie drona FPV zniszczenie celu. Jest to najczęściej spotykany sposób użycia bojowego. Polega na odnalezieniu celu przez dron rozpoznawczy i przekazaniu jego współrzędnych operatorowi drona FPV w celu jego zniszczenia. Rejestracja wideo skutków uderzenia prowadzona jest przez dron rozpoznawczy.
- **„Swobodne polowanie”.** Poszukiwanie celów i wykonywanie uderzeń dronami FPV na obiekty oraz pozycje przeciwnika.
- **„Rój FPV”.** Grupowe uderzenie dronów FPV na wybrane cele lub obiekty. Metoda polega na wykryciu celu przez dron rozpoznawczy, a następnie na masowym użyciu dronów-„kamikadze”⁶¹ w celu jego zniszczenia. Zazwyczaj wykorzystuje się łącznie około 5-12 aparatów. Rejestracja wideo skutków uderzenia prowadzona jest przez dron rozpoznawczy. Możliwe jest także łączenie ataków dronów FPV z ogniem artylerii i moździerzy.
- **„Towarzyszenie atakowi grupy szturmowej”.** Oznacza wsparcie ogniowe działań nacierających pododdziałów. Polega na kolejnych atakach dronów FPV na pozycje

---

⁶¹ Amunicja np. głowica do granatnika przeciwpancernego jest na stałe zamontowana do drona. Uderzenie w cel lub przeszkodę niebędącą celem uderzenie oznacza detonację uzbrojenia a przez to zniszczenie drona. - przyp. tłum.

przeciwnika w trakcie wysuwania się i działań ofensywnych grupy szturmowej. Kontrola i koordynacja działań oddziałów oraz operatorów odbywa się za pomocą drona rozpoznawczego. Możliwe jest również łączenie uderzeń dronów FPV z ogniem artylerii i moździerzy.

- **„Dron FPV w zasadzce” („czekający”)**. Lądowanie i oczekiwanie - obserwacja - nagły atak na cel. Ten sposób polega na umieszczeniu drona FPV w ukrytej pozycji przy drogach o intensywnym ruchu, na skrzyżowaniach, dachach lub w miejscach możliwego gromadzenia się sprzętu i personelu, a następnie na przeprowadzeniu nagłego ataku. W przypadku współpracy z dronem-retransmiterem (rozpoznawczym) głębokość działania może wynosić około 15 km, a czas oczekiwania do około 6 godzin (aktywny pozostaje jedynie odbiornik kanału sterowania). W nocy możliwe są ataki na światła pojazdów w ruchu lub użycie dronów FPV wyposażonych w kamerę termowizyjną.
- **„Uderzenie kombinowane”**. Uderzenie dronem FPV w cel, a następnie zrzuty amunicji z drona-bombowca. Sposób ten polega na wspólnym działaniu dronów FPV i drona-bombowca w celu kompleksowego rażenia wykrytych celów. Po zniszczeniu lub unieruchomieniu pojazdu opancerzonego (obiektu) przez uderzenie FPV, dron-bombowiec dokonuje zrzutów amunicji na personel podczas ewakuacji. Innym wariantem jest wcześniejsze rażenie personelu lub nieopancerzonego sprzętu zrzutami w celu ich unieruchomienia, a następnie użycie dronów FPV.
- **„Podwójne uderzenie”**. Wykorzystanie dwóch lub więcej dronów FPV z różnymi ładunkami w celu wykonania wyłomu w osłonie i zniszczenia personelu: pierwszy z ładunkiem kumulacyjnym do przebicia przeszkody, drugi zazwyczaj z ładunkiem termobarycznym⁶² lub odłamkowym do rażenia osób znajdujących się wewnątrz pomieszczeń. Podobna metoda stosowana jest także wobec pojazdów opancerzonych wyposażonych w dodatkowe elementy ochronne (osłony, daszki itp.).
- **„Pułapka FPV” (różne warianty):**
  - lądowanie drona i nadawanie sygnału dźwiękowego przy zbliżeniu się do niego operator może zdalnie zdetonować ładunek za pośrednictwem drona rozpoznawczego (retransmitera);
  - samoczynna detonacja przy zmianie położenia drona (np. dzięki urządzeniu typu „dżonik”⁶³), możliwe także zastosowanie magnetycznego czujnika celu na elementy metalowe;
  - umieszczenie w konstrukcji drona ładunku 20-50 g, który aktywuje się podczas jego demontażu;
  - wbudowany nadajnik GPS, który umożliwia śledzenie i skierowanie ataku w miejsce sygnału;
  - pokrycie obudowy drona silnie działającymi substancjami chemicznymi o działaniu drażniącym lub parzącym.
- **„Miner FPV”**. Dostarczanie i instalowanie min przeciwpiechotnych lub przeciwpancernych, a także zamaskowanych improwizowanych ładunków wybuchowych na trasach rotacji i ewakuacji lub w pobliżu pozycji i obiektów w celu rażenia ludzi i sprzętu. Odnotowano również przypadki zdalnego instalowania kamer wideo z zasilaniem oraz fotopułapek w miejscach prawdopodobnego ruchu pojazdów.
- **„Saper FPV”**. Rozminowywanie terenu, najczęściej dróg i ścieżek, poprzez zrzut ładunku wybuchowego lub umieszczenie ładunku nakładanego na odkryte i niezamaskowane miny.
- **„Zrzut FPV”**. Metoda polega na zrzucaniu ładunków z drona w celu rażenia personelu

---

⁶² Ładunki dwustopniowe. Detonacja pierwszego ładunku powoduje rozpylenie w powietrzu materiału łatwopalnego i połączenie z tlenem w atmosferze. Drugi ładunek inicjuje zapłon mieszanki. -przyp. tłum.

⁶³ „Dżonik” to potoczne określenie używane w kontekście wojskowym (zwłaszcza na Ukrainie) na prosty czujnik/wyzwalacz stosowany w improwizowanych ładunkach wybuchowych.

znajdującego się na otwartej przestrzeni lub w słabo chronionych schronieniach („norach”). Dron rozpoznawczy naprowadza FPV na cel. Odnotowano również przypadki użycia amunicji zawierającej substancje chemiczne. Jednocześnie podobny sposób jest często wykorzystywany do zrzucania ładunków logistycznych dla własnych oddziałów.

- **„Smok FPV”.**
Polega na rozpylaniu mieszanki zapalającej nad pozycjami przeciwnika. W celu podpalenia i unieszkodliwienia personelu, sprzętu, a także otwarcie składowanej amunicji i wyposażenia stosuje się drony FPV wyposażone w ładunek termitowy (na bazie zapalającego pocisku artyleryjskiego kalibru 120 mm). Średnia wysokość rozpylania mieszanki zapalającej wynosi około 20-50 m. Czas spalania do 2 minut, temperatura przekracza 2300°C.
- **„Obrona przeciwlotnicza FPV”.**
Służy do niszczenia dronów rozpoznawczych typu samolotowego oraz ciężkich kopterów. Po wykryciu BSP przez środki radiotechniczne (na wysokości do około 3 km i przy prędkości do 110 km/h) uruchamiane są drony FPV w celu ich przechwycenia i zniszczenia. Neutralizacja odbywa się poprzez detonację ładunku odłamkowego lub poprzez taranowanie. Wskazywanie celu odbywa się przy pomocy operatora radaru. Nowością na polu walki są także FPV- „myśliwi dronów”, wyposażeni w strzelby do zwalczania kopterów na dystansie do około 80 m.
- **„Dywiersant FPV”.**
Polega na skrytym dostarczaniu i instalowaniu dronów FPV w pobliżu ważnych obiektów na tyłach (w odległości około 2-3 km), a następnie zdalnym ich uruchomieniu za pomocą sygnału sieci GSM według wcześniej wprowadzonych współrzędnych lub w trybie ręcznym.
- **„FPV na matce”.**
Zwiększenie zasięgu użycia dronów FPV dzięki wykorzystaniu drona-matki zarówno typu samolotowego, jak i kopterowego który jednocześnie pełni rolę retransmitera. Całkowita ładowność wynosi zwykle dwa trzy drony FPV. W zależności od typu „matki” zasięg ich działania może wynosić nawet 60-70 km. W roli „matki” dla FPV mogą być również wykorzystywane bezzałogowe łodzie.
- **„FPV na przewodzie”.**
Zapewnienie stabilnego sterowania dronem FPV mimo działania środków walki radioelektronicznej poprzez wykorzystanie światłowodowego kabla sterującego. Pozwala to na skuteczne rażenie celów na dystansie około 10-15 km (w niektórych konstrukcjach do 25 km). Charakterystyczne dla tej metody jest unikanie gwałtownych manewrów oraz omijanie ognisk pożaru na trasie lotu. Optymalna wysokość lotu wynosi około 5-7 metrów.
- **„Inspekcja budowlana”.**
Kontrola wnętrza i wykrywanie przeciwnika podczas działań szturmowych przy użyciu dronów FPV typu „tinywhoop”⁶⁴ (mikrokoopter z osłoną śmigieł) o krótkim zasięgu. Podstawowe parametry: średnica do ok. 100 mm, masa do 50 g, czas lotu do 4 minut. Zasięg łączności w budynkach do około 500 m. Do dodatkowego rozpoznania pomieszczeń (szczególnie w zniszczonych budynkach) może być również używany dron typu „Mavic”; w przypadku wykrycia przeciwnika wykorzystywany jest dron FPV z ładunkiem.
- **„Megafon FPV”.**
Oddziaływanie informacyjno-psychologiczne na przeciwnika. W celu obniżenia morale żołnierzy i skłonienia ich do poddania się na pozycje kierowane są drony FPV wyposażone w głośniki do odtwarzania komunikatów dźwiękowych. Wysokość zawisu do około 50 m. W niektórych przypadkach głośniki mogą być zrzucane w pobliżu pozycji przeciwnika, aby emitować nagrania i wywierać presję psychologiczną.

---

⁶⁴ Tiny Whoop to mały, lekki dron typu FPV (First Person View), przeznaczony głównie do latania w pomieszczeniach. - przyp. tłum.

- **„Zrzut ulotek”.**

Zrzucanie ulotek z drona FPV na pozycje przeciwnika w ramach oddziaływania informacyjno-psychologicznego na żołnierzy i ludność cywilną. Masa przenoszonych materiałów drukowanych może wynosić do około 2 kg (około 200 ulotek).

- ❖ **„Karuzela dronów”.**

W rejonie linii styczności bojowej drony rozpoznawcze, drony „bombowe” oraz zespoły operatorów FPV prowadzą naprzemiennie obserwację w swoich sektorach i pozostają w gotowości do działania. Jedne wykrywają cele, inne wykonują uderzenia.

- ❖ **Platformy bojowe, czyli „drony naziemne”.**

Stanowią kolejny etap rozwoju działań z użyciem systemów bezzałogowych. Są to zdalnie sterowane platformy kołowe⁶⁵ (podobnie jak w przypadku sterowania FPV), przeznaczone do różnych zadań. Wykorzystywane są m.in. do minowania terenu (zrzucanie dwóch-czterech min), jako mobilne ładunki wybuchowe do niszczenia obiektów (np. schronień, mostów, sprzętu), do transportu zaopatrzenia (w tym dronów FPV), ewakuacji rannych i poległych, stawiania zasłon dymnych, a w niektórych przypadkach także jako mobilne stanowiska ogniowe wspierające działania grup szturmowych w terenie zabudowanym. Niektóre konstrukcje mogą być wyposażone w system sterowania oparty na światłowodzie.

Skok technologiczny w zastosowaniu dronów oraz ich adaptacja do współczesnego teatru działań wojennych doprowadziły do znacznego rozszerzenia zakresu i głębokości wykonywanych przez nie zadań bojowych. Zapotrzebowanie jednostek bojowych na wyszkolone i odpowiednio wyposażone zespoły operatorów BSP do różnych zadań przewyższa obecnie podaż na „rynku wojny”. Rywalizacja w kategorii „**dron-antydron**” na polu walki dopiero się rozpoczyna.

---

⁶⁵ lub gąsienicowe - przyp. tłum.

10. Przeciwdziałanie dronom

❖ Walka z dronami.

Wymaga kompleksowego podejścia, obejmującego zarówno działania aktywne, jak i pasywne. Powinny być one realizowane zarówno na poziomie całej jednostki, jak i przez każdego żołnierza indywidualnie. Praktyka pokazuje, że szczególnie ważne jest posiadanie przygotowanych i odpowiednio wyposażonych zespołów przeznaczonych do zwalczania niewielkich dronów.

❖ Do działań aktywnych zalicza się:

- **wykrywanie i niszczenie stanowisk operatorów dronów** (np. możliwych miejsc startu, obecności anten, specjalnie przygotowanych platform do startu FPV, śladów rozbierania amunicji, opakowań i skrzyń, niepozornych samochodów osobowych, anten i retransmiterów umieszczonych na wysokich budynkach lub elementach infrastruktury);
- **wczesne wykrywanie BSP** (wizualnie, na słuch, przy pomocy detektorów lub analizatorów częstotliwości) oraz przekazywanie ostrzeżeń np. na podstawie informacji od przełożonych, posterunków obserwacyjnych lub sąsiednich oddziałów;
- **radioelektroniczne zakłócanie dronów** za pomocą środków walki radioelektronicznej (WRE), poprzez tłumienie kanałów sterowania, transmisji obrazu i sygnałów nawigacji satelitarnej;
- **skrócenie czasu przebywania** w potencjalnej strefie rażenia dzięki szybkiemu przemieszczaniu się (np. motocykl typu enduro przy prędkości około 80 km/h pokonuje 5 km w około 4 minuty);
- **oddziaływanie ogniowe:** zwalczanie dronów przy użyciu broni strzeleckiej, w szczególności strzelb gładkolufowych (do około 50 m);
- **przerywanie światłowodowych** przewodów sterujących dronami poprzez szybkie manewrowanie w rejonie ich przelotu i uszkodzenie przewodu;
- **oddziaływanie mechaniczne:** przechwytywanie dronów przy użyciu specjalnych urządzeń montowanych na BSP, tzw. wyrzutni sieci;
- **manewr:** działania żołnierzy polegające na unikaniu uderzeń dronów (rozproszenie, zajmowanie osłon, aktywne przemieszczanie się na otwartym terenie w razie zagrożenia atakiem);
- **zapewnienie logistyki** (amunicji, wody, żywności) dla jednostek na linii styczności bojowej przy użyciu ciężkich dronów transportowych oraz naziemnych systemów robotycznych do dostarczania ładunków i ewakuacji rannych.

❖ Działania pasywne:

- **dotychczasowe przygotowanie fortyfikacyjne** pozycji tworzenie nisz i „nor” przeciw dronom, zakrzywionych wejść do ziemianek i schronów, montaż osłonnych siatek oraz zapór;
- **maskowanie pozycji i sprzętu** (instalowanie siatek maskujących o nieregularnej geometrii w odległości 0,3-0,5 m od pojazdu, w cieniu drzew i krzewów, wewnątrz zniszczonych budynków; stosowanie osłon termicznych; kontrola oznak demaskujących z użyciem drona);
- **tworzenie fałszywych pozycji** (wyposażonych w źródła ciepła i światła) z ustawionymi makietami sprzętu wojskowego i pojazdów, w tym także niesprawnych, oraz symulowaniem ich aktywności;
- **instalowanie osłonnych siatek** (ekranów) z sieci rybackich na trasach rotacji, ewakuacji personelu oraz dostarczania amunicji, wody i żywności;
- **montowanie dodatkowych elementów ochronnych** (daszków, zadaszek) oraz „kopułowych” systemów walki radioelektronicznej różnego zasięgu na pojazdach;

- **uwzględnianie warunków pogodowych**, ukształtowania terenu oraz pory dnia przy planowaniu działań i przemieszczania się;
- **stawianie zasłon aerozolowych i zadymianie** pozycji (obiektów) oraz tras przemieszczania się (również pozornych);
- **prowadzenie działań pozorowanych** (np. demonstracyjne wysuwanie sprzętu, działania radiowe itp.).

❖ **Maskowanie.**

Maskuj się przed obserwacją z powietrza, wykorzystuj zadaszenia, siatki materiałowe, gałęzie, trawę i liście. Pozycje mogą zdradzać m.in.: folia polietylenowa, białe worki, śmieci domowe, świeżo przekopana ziemia oraz ruch żołnierzy.

❖ **Z powietrza trudniej cię zauważyć:**

- jeśli znajdujesz się w cieniu budynków lub innych obiektów;
- siedzisz zamiast leżeć (zmniejszając swoją sylwetkę);
- kolor twojego umundurowania zlewa się z otoczeniem, a ty nie wykonujesz gwałtownych ruchów i nie rzucasz się w oczy.

❖ **Poruszać się i ukrywać najlepiej w cieniu drzew lub na zboczach terenu.**

Należy unikać gwałtownych ruchów i biegania, ponieważ łatwo przyciągają uwagę. Względnie bezpieczniejsze warunki do przemieszczania się to zmierzch, noc, mgła lub deszcz. Osłony chroniące przed kamerami termowizyjnymi mogą pomóc, ale nie działają jak „peleryna niewidka” podczas ruchu nadal można zostać zauważonym.

❖ **Rozmieszczaj i maskuj sprzęt.**

Rób to w pasach zadrzewień, wzdłuż (lub wewnątrz) budynków i hangarów, regularnie zmieniaj jego położenie oraz przygotowuj proste zamaskowane zadaszenia. Szczególną uwagę zwracaj na zasłonięcie szyb pojazdów - mogą odbijać światło. Jeśli przeciwnik znajduje się na północy, ustawiaj pojazdy za budynkiem po stronie południowej.

❖ **Nie ustawiaj transportu bezpośrednio przy pozycjach.**

Powinien znajdować się w ukrytym miejscu, skąd można szybko odjechać. Wszystkie śmieci zbieraj do worków i składaj w osobnym dole. Rozrzucone opakowania po racjach żywnościowych, puszki, plastikowe butelki czy folia bardzo łatwo zdradzają pozycję. Aby sprawdzić maskowanie, można uruchomić własnego drona i obejrzeć teren z powietrza w poszukiwaniu elementów demaskujących.

❖ **Siatki maskujące są zawsze potrzebne w dużej ilości.**

Podczas ich rozwieszania zmieniaj konfigurację im bardziej nieregularny i rozmyty jest zarys obiektu, tym trudniej go wykryć. Anteny satelitarne nagrzewają się, dlatego należy je ukrywać w zagłębieniach terenu i maskować zarówno przed kamerami dziennymi, jak i termowizyjnymi. Nie należy przykrywać ich folią polietylenową, nie zdaje to egzaminu.

❖ **Najprostszy indywidualny ekran przeciw termowizji.**

Kawałek pianki poliuretanowej o grubości około 1 cm (ze sklepu budowlanego) o nieregularnym kształcie i wymiarach około 2 × 3 m. Jedną stronę pokrywa się matową farbą, a następnie posypuje ziemią, trawą i liśćmi. Zwijany w rulon może być noszony na pozycję i używany jako osłona przed kamerami termowizyjnymi dronów.

❖ **Twórz fałszywe pozycje z elementami demaskującymi.**

Ustawiaj makiety sprzętu wojskowego lub niesprawne pojazdy. Proste atrapy moździerzy można wykonać z pomalowanych rur PCV. Warto również imitować aktywność np. rozpalać nocą ogień w opuszczonych schronach lub ustawiać „okopowe” świece⁶⁶.

⁶⁶ Do puszek, zazwyczaj po żywności wkłada się pocięte kartony tak by szczelnie wypełniły puszkę w kilku miejscach zostawia się dłuższe odcinki działające jako knot, następnie całość zalewa się woskiem lub stearyną.
- przyp. tłum.

❖ **W nocy zawsze stosuj dyscyplinę świetlną.**

Żar papierosa, ogień ogniska, światło latarki, reflektorów czy ekranów telefonów przyciągają drony jak ćmy do płomienia.

❖ **Rozmowy o życiu i śmierci są dozwolone tylko w ukryciu.**

Nie gromadź się z papierosami, jeśli się nudzisz. Nie włócz się bez celu po swoich pozycjach. W razie potrzeby upomnij innego żołnierza. Głównymi kryteriami wykrywania wroga z powietrza są ruch w ciągu dnia i odbicia ciepła w nocy. Zachowaj ciszę, staraj się komunikować szeptem i gestami oraz nasłuchuj dźwięków.

❖ **Umocnienia i transport.**

Podczas kopania okopu wykonaj boczną niszę u dołu może ona chronić przed odłamkami podczas ostrzału, uderzeniami dronów FPV oraz zrzutami amunicji. Wejścia do ziemianek i magazynów amunicji powinny mieć kształt litery „L” i najlepiej kierować je w stronę drzew - utrudnia to operatorowi drona wykonanie uderzenia pod dogodnym kątem. Przy wejściu do schronienia warto zawiesić osłonę ochronną. Zaleca się również przygotowanie drugiego wejścia do ziemianki (pierwsze może zostać zasypane po trafieniu).

❖ **Wykorzystaj grawitację na swoją korzyść.**

W rowie przy wejściu do ziemianki lub schronu warto wykonać **pochylnie przeciwgranatowe**, aby w przypadku zrzutu z drona amunicja nie wtoczyła się do wnętrza.

❖ **Najprostsze sposoby są często najlepsze.**

- Rurę od piecyka, pieca lub wentylacji należy zakończyć „grzybkiem” lub przykryć kratką (siatką) oraz wyprowadzić na bok, aby utrudnić wrzucenie ładunku do przewodu kominowego.
- Jako przeszkody dla dronów FPV przed pozycjami (np. punktami obserwacyjnymi) można przygotować **sznurowe zasłony antydronowe** z lin o grubości około 45 mm: długość około 6 m, wysokość do 4 m, odstęp między zwisającymi linami około 20 cm.
- Inną formą ochrony jest instalowanie **ekranów z tanich sieci rybackich** (długość do 80 m, wysokość około 4 m). Dla operatora drona są one często trudne do zauważenia. Warto również budować dodatkowe zadaszzenia i osłony. Najbardziej narażone odcinki dróg można w podobny sposób osłaniać ekranami z sieci.
- Na pozycjach (w odległości około 20-30 m) warto wcześniej przygotować i rozmieścić **granaty dymne**, aby w razie zagrożenia atakiem dronów-kamikadze można było szybko stworzyć zasłonę dymną. Każdy żołnierz powinien mieć przy sobie ręczne granaty dymne natychmiastowego działania.

❖ **Dodatkowe elementy ochronne na pojazdach.**

Płyty, siatki, łańcuchy, konstrukcje osłonowe, „daszki”, elementy kolczaste, a także prowizoryczna ochrona przeciwołamkowa z kawałków gumy o grubości ok. 1 cm przykręconych śrubami. W pewnych okolicznościach mogą zwiększyć szanse przeżycia załogi i pasażerów podczas ataku dronów. Niektórzy przed wyruszeniem w zadanie montują na pojazdach nawet gałęzie lub krzewy dla dodatkowego maskowania ważne jednak, aby nie przesadzić.

❖ **Pożądany, „idealny” zestaw środków walki radioelektronicznej (WRE) na pozycji plutonu obejmowałby:**

Analizator widma i detektor BSP, urządzenie do przechwytywania obrazu wideo z dronów, przenośny szerokopasmowy system zakłócania typu „kopuła” oraz indywidualne mobilne zagłuszacze. Na pojazdach - wersję mobilną systemu „kopułowego” z własnym akumulatorem. To oczywiście rozwiązanie bardzo rozbudowane, ale warto mieć do czego dążyć.

❖ **Należy pamiętać, że posiadanie środków WRE nie spowoduje „opadania dronów z nieba”.**

Każde urządzenie działa tylko w określonym zakresie częstotliwości, dlatego skuteczność zależy od dopasowania do kanałów wykorzystywanych przez przeciwnika.

❖ **Sprawy zagłuszcacz dronów zamontowany na pojeździe to duża przewaga.**

Nie należy zakrywać go siatką maskującą i trzeba kontrolować poziom naładowania akumulatora. Problem pojawia się wtedy, gdy podczas zadania silnik zostanie wyłączony, a wraz z nim przestaje działać system zasilania „kopuły” ochronnej.

❖ **Kilka wskazówek dotyczących montażu systemów WRE na pojazdach:**

- jeśli system składa się z kilku modułów należy rozmieścić je jak najdalej od siebie;
- nie należy zasłaniać anten konstrukcjami metalowymi;
- nie montować urządzeń bezpośrednio przy metalowej powierzchni pojazdu;
- nie instalować ich pod dodatkowymi konstrukcjami ochronnymi typu „kratownica”.

❖ **Drony do WRE.**

W celu zwalczania dronów rozpoznawczych typu samolotowego można wyposażać własne bezałogowce w pokładowe środki WRE, które utrudniają ich wykrywanie i przechwytywanie.

❖ **Oddziaływanie na kanał transmisji obrazu nadlatującego drona FPV.**

Do jego wykrycia można używać monitora FPV lub gogli, dzięki którym wyszukuje się kanał transmisji (najczęściej w paśmie ok. 5,8 GHz). Następnie w nadajniku wideo własnego drona ustawia się ten sam kanał i maksymalną moc, co pozwala wytworzyć zakłócenia w kanale przekazu obrazu.

❖ **Dronowe siły antydronowe.**

Niektórzy entuzjaści stosują również kreatywne metody zwalczania dronów, np. specjalnie przygotowane drony wyposażone w wyrzutnie sieci albo mechaniczne oddziaływanie na śmigła przeciwnika przy pomocy zamocowanego pręta lub linki z obciążnikiem (dla stabilności stosuje się dwa obciążniki, aby linka nie dostała się w śmigła). Ostatecznym rozwiązaniem może być również bezpośrednie zderzenie z celem.

❖ **Do wróbla z armaty.**

Nie próbuj zwalczać małego koptera (np. typu „Mavic”) przy użyciu przenośnych przeciwlotniczych zestawów rakietowych.⁶⁷ Jest to nieskuteczne i prowadzi jedynie do zużycia cennych środków walki.

❖ **Nocna „pułapka” na drony typu „Baba-Jaga”.**

Proponowany sposób polega na ustawieniu i zamaskowaniu miny kierunkowej (np. MON-90 lub MON-100) skierowanej w górę. W pobliżu umieszcza się źródła światła, które mogą przyciągnąć drona. W momencie zawisu koptera nad miejscem zrzutu ładunku następuje zdetonowanie miny.

❖ **Schemat przeciwdziałania dronowi „Baba-Jaga”:**

Najpierw wykrycie przy pomocy detektora, następnie próba zakłócenia pracy BSP, a potem prowadzenie skoncentrowanego ognia przez kilku strzelców rozmieszczonych w odstępach (ok. 50 m) z użyciem noktowizji i amunicji smugowej. Jako wariant możliwe jest także wykorzystanie broni maszynowej z celownikiem termowizyjnym. Jeśli dron korzysta z łączności satelitarnej, można próbować wykryć go przy pomocy termowizji i prowadzić ogień w jego kierunku.

❖ **Wojna maszyn.**

Zrobotyzowane platformy naziemne i „ciężkie” drony transportowe wykorzystywane do

---

⁶⁷PPZR lub MANPADS (Man-Portable Air-Defense System) Przenośne, naramienne, przeciwlotnicze zestawy rakietowe. Np. Stinger lub Piorun. - przyp. tłum.

dostarczania amunicji, wody, żywności oraz do ewakuacji rannych na linii styczności bojowej mogą znacząco zmniejszyć straty wśród personelu powodowane przez drony FPV. W praktyce ich większa liczba zwiększa bezpieczeństwo działań logistycznych.

❖ **Kto się nie dostosowuje - ginie.**

Rozwiązaniem dla logistyki jest decentralizacja, a dla dowodzenia - podziemne działanie, opierające się na łączności przewodowej i satelitarnej.

11. Działania po wykryciu drona

❖ **Zawsze nasłuchuj i obserwuj niebo.**

Najczęściej dron jest najpierw wykrywany po dźwięku (w nocy słycać go lepiej), a dopiero potem wzrokowo. Należy uważnie nasłuchiwać i obserwować otoczenie. Po zauważeniu drona trzeba natychmiast ostrzec innych, np. komunikatem: „Dron na godzinie trzeciej, 200 metrów”. Każdy bezzałogowiec należy traktować jako potencjalnie wrogi.

❖ **Naucz się rozróżniać drony po dźwięku.**

„Mavic” pracuje ciszej i bardziej równomiernie, natomiast dron FPV wydaje bardziej przenikliwy dźwięk z wyraźnymi zmianami przy przyspieszeniu. Warto ćwiczyć określanie na słuch przybliżonego kierunku i odległości nadlatującego drona.

❖ **Ruch pieszy i transport.**

Powinny być planowane z uwzględnieniem aktywności dronów przeciwnika w danym rejonie działań.

❖ **Unikaj otwartej przestrzeni.**

Najlepiej poruszać się wzdłuż pasów zadrzewień, a w terenie zabudowanym od budynku do budynku po stronie zacienionej. W trzyosobowej grupie odstęp między osobami powinien wynosić co najmniej 5 metrów. Przemieszczanie się powinno odbywać się w małych grupach do kolejnych punktów osłony. Przemieszczanie się w większych skupiskach jest łatwiejsze do zauważenia.

❖ **Dron rozpoznawczy często zapowiada pojawienie się drona FPV.**

Jeśli podczas przemieszczania się (również pojazdem) zauważysz drona przeciwnika, nie prowadź go w kierunku własnych pozycji. Należy znaleźć osłonę, obserwować sytuację i nie zdradzać lokalizacji własnej jednostki. W pasie drzew można oprzeć się o pień i pozostać nieruchomo.

❖ **Podczas ruchu stale kontroluj niebo i otoczenie.**

Zachowuj dystans między osobami i zwracaj uwagę na najbliższe możliwe miejsca schronienia (zniszczone budynki, zagłębienia terenu, zadrzewienia, krzewy itp.), aby w razie zagrożenia móc szybko się ukryć. Nie należy gromadzić się w jednym miejscu kluczowe są rozproszenie, manewr i szybkie przemieszczanie się.

❖ **Gdy wszystko inne zawiedzie...**

Jeśli znajdujesz się na otwartym terenie i widzisz, że dron przygotowuje się do zrzutu, staraj się poruszać w sposób nieregularny i nieprzewidywalny. Utrudnia to operatorowi dokładne namierzenie celu i może doprowadzić do wyczerpania baterii drona.

❖ **Od momentu zrzutu do wybuchu mijają około 3 sekundy.**

Szansą na ocalenie jest szybki ruch. Natychmiast reaguj i zmień pozycję, aby utrudnić operatorowi precyzyjne trafienie.

❖ **W zagłębieniach terenu nie należy gromadzić się w grupie.**

W przypadku zagrożenia dronem należy szybko rozproszyć się w różne strony. Pozostawanie w jednym miejscu zwiększa ryzyko trafienia.

❖ **Jeśli nie możesz się poruszać (np. jesteś ranny) połóż się na plecach i obserwuj drona.** W chwili zrzutu ładunku spróbuj odsunąć się lub przetoczyć na bok. Jeśli jesteś przy drzewie, oprzyj się plecami o pień, zasłoń twarz kominiarką, zgłoś rannych i obserwuj sytuację, będąc gotowym do obrony.

❖ **Jeśli usłyszysz drona FPV, natychmiast szukaj osłony (zadrzewienia, krzewy, budynki).**

Jeśli znajdujesz się na otwartym terenie, wykonuj nagłe i nieprzewidywalne ruchy, starając się opuścić pole obserwacji operatora. Przy bezpośrednim ataku warto gwałtownie zmienić kierunek ruchu.

❖ **Masz dosłownie 1 sekundę na reakcję.**

Gdy dron znajduje się bardzo blisko (ok. 20-30 m), nie należy pozostawać nieruchomo w nadziei, że przeleci obok. Największe szanse daje szybka reakcja i natychmiastowa zmiana miejsca.

❖ **Strzelanie do drona z broni strzeleckiej jest trudne.**

Ze względu na niewielki rozmiar celu i jego dużą prędkość. Dodatkowo podczas strzelania strzelec pozostaje w miejscu, co ułatwia operatorowi drona namierzenie. Na niewielkim dystansie (do ok. 50 m) większe szanse mają strzelcy wyposażeni w strzelby myśliwskie, szczególnie gdy działa dwóch strzelców jednocześnie.

❖ **Jakie strzelby są użyteczne?**

Każdy typ może być wykorzystany:

- klasyczna dwulufowa prosta i niezawodna, ale po dwóch strzałach wymaga przeładowania;
- półautomatyczna szybsza w użyciu, ale wrażliwa na jakość amunicji;
- typu „pump-action” prosta i niezawodna konstrukcja, działająca z różnymi rodzajami amunicji.

❖ **Jak trenować strzelanie do dronów?**

1. najpierw ćwiczyć strzelanie do nieruchomych celów,
2. następnie do celów ruchomych (np. rzutki strzeleckie),
3. na końcu prowadzić ogień w ruchu do przemieszczającego się celu.

Umiejętności wymagają treningu powodzenie zależy przede wszystkim od przygotowania, a nie od przypadku.

❖ **Zdarzały się przypadki, gdy operator „bawił się” z celem.**

Jeśli ktoś szybko reaguje, umiejętnie unika ataku, wykorzystuje osłony (np. pień drzewa o średnicy ok. 40 cm również może dać częściową ochronę) i potrafi próbować odepchnąć drona rzucając w jego stronę kijem lub innymi przedmiotami, jego szanse na przeżycie rosną. Takie sytuacje były odnotowywane w praktyce.

❖ **Podczas poruszania się pojazdem należy szczególnie kontrolować niebo od strony tyłu i boków pojazdu.**

Do około 80% ataków dronów FPV wykonywanych jest właśnie z tylnej lub bocznych stron. Pierwszym celem przeciwnika jest zazwyczaj unieruchomienie pojazdu, aby następnie móc go zniszczyć.

❖ **Na szczególnie niebezpiecznych odcinkach należy poruszać się z maksymalną bezpieczną prędkością i unikać długich tras przejazdu.**

Po zauważeniu drona-kamikadze warto zjechać z drogi (np. w stronę zadrzewień lub zabudowań), zatrzymać pojazd i szybko się rozproszyć. Próba ucieczki przed FPV na otwartej drodze ma niewielkie szanse powodzenia dron jest zwykle szybszy.⁶⁸

---

⁶⁸ Wiele dronów osiąga prędkość około 100 km/h. Takie urządzenie zawsze będzie szybsze od człowieka również bardzo często będą szybsze od pojazdu poruszającego się na drogach szutrowych czy w terenie przygodnym. - przyp. tłum

❖ **Podczas zatrzymania pojazdu wszyscy powinni bardzo szybko opuścić transport.**

Nie należy gromadzić się przy pojeździe ani tracić czasu na dyskusje o rozładunku - zwiększa to ryzyko trafienia. W takiej sytuacji czas działa na niekorzyść.

❖ **Szybkość i cisza to najlepszy pancerz.**

Zwiększeniu przeżywalności i sprawności logistyki w rejonie linii styczności sprzyja użycie motocykli typu enduro, buggy czy quadów z odpowiednio przygotowanymi kierowcami. Wersje elektryczne są cichsze, co ułatwia wcześniejsze wykrycie dronów na podstawie dźwięku.

❖ **Jazda w trudnych warunkach wymaga dobrego przygotowania kierowców (zwłaszcza w grupach ewakuacyjnych).**

Warto ćwiczyć zarówno w dzień, jak i w nocy, zapamiętywać orientacyjne punkty w terenie i wcześniej sprawdzać planowane trasy. Dezorientacja i improwizowane manewry mogą prowadzić do poważnych problemów.

❖ **Pohamuj entuzjazm.**

Jeśli zauważysz drona FPV leżącego na ziemi (zwłaszcza jeśli wydaje dźwięki w pobliżu pozycji), nie należy podbiegać do niego w celu zdobycia „trofeum”. Może to być pułapka. Nie podchodź od strony kamery i nie dotykaj urządzenia - istnieje ryzyko dodatkowych zabezpieczeń lub innych zagrożeń. Najlepiej oznaczyć miejsce i zgłosić je przełożonemu, aby sprawę sprawdził specjalista.

12. W obronie

❖ Istnieją dwa możliwe warianty.

Pierwszy - wchodzą na już przygotowane pozycje, zmieniając swoich poprzedników.

Drugi - otrzymujecie polecenie w stylu: „Idźcie tam, nikogo tam nie ma, okopujcie się” albo „Idźcie tam. Tam na was czekają”.

W drugim przypadku należy zachować szczególną ostrożność i bardzo dokładnie sprawdzić, **czy rzeczywiście nikogo tam nie ma oraz czy rzeczywiście ktoś na was czeka.**

❖ Na pozycje należy wysuwać się nie zwartą grupą.

Podzielcie oddział na niewielkie zespoły (np. „dwójki”). Trzeba zachowywać odstępy między ludźmi (najlepiej co najmniej 25 metrów) i regulować ruch sygnałami dowodzenia. Należy utrzymywać ciszę radiową oraz unikać otwartej przestrzeni. Konieczna jest stała obserwacja nieba. Na czele powinni iść saperzy oraz bardziej doświadczeni żołnierze.

Po dotarciu na miejsce **nie należy od razu zajmować najwygodniejszych okopów czy schronień**, lecz stopniowo przemieszczać się naprzód, dokładnie sprawdzając teren i okopy pod kątem ewentualnych min lub innych zagrożeń.

❖ Przemieszczanie się powinno odbywać się wyłącznie pod kontrolą operatora własnego drona rozpoznawczego.

Podczas marszu do pozycji (np. punktu obserwacyjnego) należy wyznaczać pośrednie punkty postoju, aby operator mógł wymienić baterię w dronie. Konieczna jest także współpraca z operatorami dronów sąsiednich oddziałów. W przeciwnym razie można przypadkowo znaleźć się w strefie zrzutu. W obecnych warunkach, przemieszczanie się bywa trudniejsze niż utrzymanie pozycji.

❖ Po dotarciu na miejsce należy dokładnie ustalić sytuację z żołnierzami, którzy schodzą z pozycji. Odpowiedź w stylu: „sytuacja jest trudna i napięta” nie wystarcza. Trzeba ustalić szczegóły:

- kto jest sąsiadem z prawej i lewej strony;
- skład oddziałów, znaki wywoławcze, częstotliwości łączności i sygnały rozpoznawcze; bezpieczne drogi dojazdu;
- gdzie znajduje się przeciwnik i jakie działania podejmował; jakie stosuje rozwiązania taktyczne;
- które kierunki są najbardziej niebezpieczne;
- gdzie znajdują się pola minowe itd.

To doświadczenie poprzedników i warto je wykorzystać. Na pierwszej linii należy unikać sylwetki wyprostowanej podczas przemieszczania się oraz wykonywania widocznych gestów. Może to spowodować ostrzał lub próbę ataku ze strony przeciwnika na nowo przybyłych.

❖ Buduj komunikację i współpracę z sąsiednimi oddziałami.

Warto nawiązać dobre relacje z jednostkami znajdującymi się po lewej i prawej stronie. Ustalenie wspólnych zasad współdziałania (częstotliwości łączności, sygnałów rozpoznawczych, tras przemieszczania się) zwiększa wzajemne zrozumienie i pewność działania.

❖ Na zajętej pozycji należy wystawić ochronę i obserwatorów.

Każdemu wyznacza się sektor obserwacji oraz punkty orientacyjne w terenie. Szczególną uwagę zwraca się na stanowiska przeciwpancerne (jeśli przydzielono zespoły z wyrzutniami przeciwpancernymi - jest to duże wsparcie. Po każdym strzale zaleca się zmianę pozycji). Stanowiska ogniowe przygotowuje się wcześniej - zarówno podstawowe, jak i zapasowe. Celowniczy broni maszynowej odgrywa ważną rolę w obronie pozycji, dlatego wyznacza mu

się sektory ognia, szczególnie na flankach i w pasach zadrzewień. Ustala się także skład bojowy, hasła rozpoznawcze oraz sygnały, a każdy powinien znać swoje zadania i sposób działania na dany sygnał.

❖ **Na pozycjach pierwszej linii przygotowuje się przeszkody i zapory na kierunkach zagrożonych pojawieniem się pojazdów lub piechoty.**

Ich rozmieszczenie należy odnotować. Na prawdopodobnych drogach podejścia przeciwnika tworzy się dodatkowe przeszkody i bariery. Warto samodzielnie analizować możliwe działania przeciwnika i przygotowywać teren obrony z wyprzedzeniem.

❖ **Bezpieczeństwo i czujność są szczególnie ważne.**

W niewralgicznych miejscach można stosować proste urządzenia sygnalizacyjne, np. linki z puszkami, tanie alarmy, fragmenty materiałów wydających dźwięk przy nadeptnięciu czy inne proste rozwiązania ostrzegawcze. Celem jest wczesne wykrycie zbliżającego się przeciwnika. Kluczowe jest zachowanie pomysłowości i stałej czujności.

❖ **Zawsze warto rozważać różne scenariusze typu „a jeśli...?”.**

Przemyślenie możliwych wariantów rozwoju sytuacji zmniejsza niepewność i zwiększa gotowość do działania. Czujność i przygotowanie mają bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo.

❖ **Rozstawiając miny lub pułapki, zacznij od tych położonych najdalej.**

Poruszaj się, będąc zwróconym w stronę wroga. W przeciwnym razie, wracając wpadniesz we własne sidła. Użyj wstępnie przygotowanych zwojów przewodów sterujących do PPK⁶⁹ (wcześniej odpalonych) jako pułapek - są cienkie i wytrzymałe. Ułóż potykacz pułapki nie równoległe do ziemi (dzięki temu łatwo ją wykryć), ale pod niewielkim kątem. Zanotuj lokalizację pułapek.

❖ **Kamizelki kuloodporne zdejmuj tylko poniżej poziomu gruntu lub w bezpiecznym schronu.**

Kamizelka kuloodporna to najlepsza rzecz dla mężczyzny! Zawsze miej przy sobie broń (nie wiszącą na drzewie ani nie leżącą w ziemiance). Wróg może nagle pojawić się w twoim okopie!

❖ Zwróć uwagę na uszkodzone pojazdy za twoimi pozycjami - są one wyłożone kevlar⁷⁰ od wewnątrz. Nie bądź leniwy, zdejmij je; przydadzą się do wzmocnienia obrony.

❖ **Rozwijaj umocnienia.**

Jeśli jest czas - kop okopy, wzmacniaj, maskuj i ulepszaj swoje pozycje (także pod kątem ochrony przed dronami FPV). Nie czekaj na polecenie i nie oszczędzaj na bezpieczeństwie. Pogłębiaj okopy, przygotuj 2-3 stanowiska ogniowe, wykonuj boczne odnogi i małe schronienia, rozbudowuj osłony oraz ziemianki. Każdy sprzęt pomocny przy pracach od łopaty po piłę spalinową ma duże znaczenie. Działania wojenne to nie tylko spektakularne ataki czy przełamania, ale także ciężka codzienna praca. To właśnie z wielu drobnych działań składa się szansa na bezpieczny powrót.

❖ **Najważniejszym narzędziem żołnierza chroniącym przed odłamkami jest łopata.**

Znaczna część zagrożenia pochodzi od odłamków lecących w górę lub wzdłuż powierzchni ziemi. Im niżej znajduje się człowiek względem poziomu gruntu, tym większe ma szanse na przetrwanie. Nawet gdy panuje spokój, należy przygotowywać schronienie. Dobrze wykonany okop znacząco zwiększa bezpieczeństwo.

---

⁶⁹ Przeciwpancerne Pocisk Kierowany. - przyp. tłum.

⁷⁰ W niektórych pojazdach opancerzonych czy o zwiększonej odporności. - przyp. tłum.

❖ **Nie lekceważ przygotowań.**

Jeśli ktoś bagatelizuje zagrożenia lub zniechęca innych do działań zabezpieczających, należy przypominać o znaczeniu przygotowania i odpowiedzialności za bezpieczeństwo całej grupy. Wszyscy znajdują się w jednej sytuacji i odpowiadają za siebie nawzajem. Na pierwszej linii nie ma miejsca na niedbalstwo ani ignorowanie zasad.

❖ **Dyscyplina jest podstawą przetrwania.**

Najczęściej przeszkadzają w niej lenistwo, nadmierna pewność siebie („mnie to nie spotka”) oraz niechęć do wysiłku. Przykłady z praktyki pokazują, że brak obserwacji, ochrony czy maskowania może doprowadzić do szybkiego wykrycia przez przeciwnika, np. przez rozpoznanie z powietrza i późniejszy ostrzał artyleryjski.

❖ **W pasach zadrzewień miejsce na ziemiankę najlepiej wybierać pod drzewem.**

Korzenie dodatkowo wzmacniają konstrukcję, a liście i gałęzie pomagają w maskowaniu i częściowo utrudniają precyzyjny zrzut z powietrza.

❖ **Lista kontrolna dla ziemianki:**

- powinna być ukryta przed obserwacją z powietrza;
- nie powinna wyróżniać się pod względem maskowania;
- powinna mieć wyjście awaryjne;
- nie może być narażona na zalewanie wodą;
- powinna posiadać drenaż;
- strop powinien mieć grubość co najmniej około 40 cm;
- wejście i wyjście powinny być zasłonięte tkaniną;
- na podłodze warto ułożyć deski lub gałęzie;
- ściany można zabezpieczyć folią;
- należy przewidzieć miejsce do spania oraz przechowywania wyposażenia.

❖ **Sposoby ograniczania obecności gryzoni:**

Pomocne mogą być intensywne zapachy, np. olejek z czarnego pieprzu, rumianku, oregano, goździków, jałowca, a także zapach cebuli lub czosnku. Substancje te można nanosić na kawałki materiału lub watę i umieszczać przy wejściach, wzdłuż ścian oraz w miejscach przechowywania żywności. Nie zaleca się stosowania trutek - rozkładające się zwierzęta powodują bardzo nieprzyjemny zapach.

❖ **Okop dla czteroosobowej grupy powinien:**

- umożliwiać wygodne prowadzenie obserwacji i ognia;
- pozwalać na prowadzenie ognia w różnych kierunkach;
- zapewniać ochronę przed odłamkami i skutkami ostrzału;
- być dobrze zamaskowany i trudny do zauważenia;
- nie mieć długich prostych odcinków w ciągach komunikacyjnych (dłuższych niż ok. 5-6 m) ani ostrych zakrętów, które mogłyby ulec zawaleniu podczas ostrzału.

❖ **Należy wcześniej zaplanować logistykę.**

Dostawy amunicji, wody i żywności (trasy, czas i sposób transportu). Kolejne istotne zagadnienie stanowi ewakuacja rannych - gdzie znajduje się punkt odbioru i w jaki sposób będzie przebiegał dalszy transport. Dobre przygotowanie zmniejsza ryzyko chaosu w sytuacji zagrożenia.

❖ **Maskowanie pozycji i sprzętu:**

Stosuj siatki maskujące, gałęzie, zadaszania i ekrany. Nad schronieniem można umieszczać elementy izolacji termicznej. Pojazdów nie należy trzymać bezpośrednio przy pozycjach. Powinny znajdować się w ukrytym miejscu, skąd można szybko odjechać. Wszystkie śmieci należy zbierać do worków i składać w wyznaczonym miejscu, ponieważ opakowania, puszki czy plastikowe butelki mogą łatwo zdradzić pozycję podczas przelotu drona. Dla

sprawdzenia maskowania można użyć własnego drona i obejrzeć teren z powietrza w poszukiwaniu elementów demaskujących.

❖ **Pod żadnym pozorem nie przechowuj materiałów wybuchowych, amunicji ani zapasów paliwa w miejscu zakwaterowania. Grozi to nagłą detonacją.**

❖ **Niech twoja pozycja wygląda na opuszczoną.**

Zaleca się, aby przed rozpoczęciem walki umieszczone na widoku karabiny maszynowe i granatniki umieścić w niszach na pozycjach obronnych, gdyż będą widoczne podczas obserwacji z bezzałogowych statków powietrznych, lub przykryć je materiałem maskującym, aby dopasować je do terenu.

❖ **Rozgrzewanie samochodu, ładowanie akumulatora, a nawet siedzenie w „zatłoczonym miejscu” po ciemku jest bardzo niebezpieczne.**

❖ **Utrzymuj warunki zaciemnienia w nocy.**

Aby umożliwić poruszanie się w ukryciu w nocy między pobliskimi stanowiskami, zaleca się rozciągnięcie liny (lub drutu) na wysokości 1,5 metra wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Zawieś jasne kawałki materiału (papier, polietylen) na gałęziach i krzakach jako znaczniki. Upewnij się, że wszyscy rozumieją sygnały wzajemnego rozpoznania, w przeciwnym razie ktoś może przypadkowo zastrzelić nocnego „gościa”. Zmieniajcie hasło każdego dnia.

❖ **Rozmowy o życiu i śmierci są dozwolone tylko w ukryciu.**

Unikajcie grupowego wychodzenia na fajkę z nudów. Nie włączcie się bez celu po swoich pozycjach.

W razie potrzeby - ostrzeż innego żołnierza przed taką lekkomyślnością. Wróg stosuje różne kryteria podczas obserwacji z powietrza, ale najważniejszymi są ruch w ciągu dnia i odbicia ciepła w nocy. Zachowajcie ciszę, starajcie się komunikować szeptem i gestami oraz nasłuchujcie dźwięków.

❖ **Jeśli twoja pozycja lub punkt obserwacyjny znajduje się w pobliżu czołgu lub punktu orientacyjnego, twoje szanse na przeżycie znacznie maleją.**

Samotny rów lub dziura na otwartej przestrzeni to łatwy cel dla drona. Poczucie całkowitego bezpieczeństwa jest najbardziej niebezpieczne.

❖ **Unikaj również ustawiania pozycji na wyższych piętrach i dachach budynków.**

Trafienia artyleryjskie są częstsze, stanowisz łatwiejszy cel dla czołgów, a wrogi Mavic z FPV jest już w pobliżu. Wystarczy obserwować, korygować artylerię i kierować samolotami. Zamiast siedzieć na dachu - użyj zdalnej kamery.

❖ **Obserwator musi:**

Obserwować, widzieć i rozumieć to, co widzi, a następnie analizować i wykorzystywać wyniki do raportowania dowódcy i do dalszych działań. Podstawową zasadą wykrywania stanowisk obserwacyjnych i zdalnie sterowanego sprzętu obserwacyjnego jest: „gdzie bym siedział, gdybym był zwiadowcą wroga”.

❖ **Uważny i cierpliwy obserwator jest na wagę złota.**

Lornetka, radio i kompas mogą być o wiele bardziej przydatne niż karabin maszynowy. Zbadaj otaczający teren i punkty orientacyjne. Zidentyfikuj pozycje wroga, miejsca, z których może cię ostrzelać, oraz prawdopodobne trasy jego natarcia. **Ćwicz szacowanie odległości do celów.** Używaj osłony termicznej przeciwko kamerom termowizyjnym. Obserwuj przedpole spod schronienia. Śpiwór jest alternatywą dla ochrony termicznej⁷¹.

---

⁷¹ Nadmienimy, że kiepską alternatywą. Równie dobrze możemy powiedzieć, że hulajnoga jest alternatywą dla samochodu podczas podróży nad morze. - przyp. tłum.

❖ **Kiedy coś się święci?**

Zwiększona koncentracja bezzałogowych statków powietrznych (5-6 w polu widzenia) jest wskaźnikiem rozpoznania, wskazującym na przygotowania przeciwnika do działań aktywnych lub rotacji na pozycjach.

❖ **Podczas włączania kamery termowizyjnej (noktowizora), dociśnij osłonę obiektywu do oczu.**

Odbicie światła urządzenia na twarzy ujawni obserwatora. Przy dłuższym korzystaniu z urządzenia, widzenie staje się przytępione. Okresowo konieczne jest mruganie i masaż oka. Im jaśniejszy księżyc, tym lepsza widoczność w noktowizorze.

❖ **Super-słuch w wersji budżetowej.**

Do podsłuchu rozpoznawczego **używaj aktywnych słuchawek** z funkcją wzmocnienia dźwięku o niskim poziomie (do 150 m). To prawdziwy ratunek, zwłaszcza w nocy. Ale jeśli jesteś „na widoku” ze słuchawkami i „ciepłym” zestawem słuchawkowym, przyciągasz wzrok!

❖ **Jeśli zaśniesz na warcie, to w zasadzie jesteś trupem.**

Jeżeli nie dorwie cię wróg, to swoi na pewno wpakują ci kulkę za narażenie ich na niebezpieczeństwo. Twoje oczy są zamknięte - przeciwnika pozostają otwarte. Ty słodko śniesz, a on idzie naprzód. Ty wierzyłeś w ciszę, a on ją wykorzystał.. Czy naprawdę chcesz dowiedzieć się, jak to jest umrzeć przez sen?

❖ **Zasada 30/30/30.**

30% śpi. 30% czuwa. 30% na warcie. Nie zmieniajcie się w tym samym czasie; sprawdzajcie siebie i swojego towarzysza okresowo za pomocą łączności lub umówionego sygnału.

❖ **Ustalcie „apel” po ostrzale.**

Pomoże to na czas zlokalizować towarzyszy zakopanych pod ziemią (lub elementami konstrukcyjnymi).

❖ **Strzał z czołgu słyhać niemal jednocześnie z uderzeniem pocisku.**

Promień bezpośredniego rażenia wynosi około 7 metrów. Średni czas przeładowania czołgu to około cztery sekundy⁷². To niewiele czasu na podjęcie decyzji albo natychmiast ruszyć sprintem do najbliższego schronienia, albo pozostać nieruchomo w miejscu.

❖ **Priorytetowym zadaniem jest wczesne wykrycie ruchu przeciwnika.**

Po wykryciu, należy złożyć meldunek, następnie uruchamiany jest ogień artylerii na wykryte cele i prowadzona jest jego korekta.

Zespoły przeciwpancerne oraz operatorzy dronów FPV prowadzą działania przeciwko pojazdom opancerzonym, a wcześniej rozmieszczone miny kierunkowe pozostają w gotowości do odpalenia na wypadek natarcia.

❖ **Wojna to praca zespołowa.**

Unieruchomienie lub zniszczenie jednej-dwóch jednostek sprzętu pancernego często prowadzi do utraty koordynacji działań i wywołuje panikę.

❖ **Nagle zaprzestanie ostrzału wroga na twoją jednostkę w określonym kierunku (sektorze) jest pewnym sygnałem koncentracji sił wroga do podjęcia aktywnych działań. Powód do zachowania ostrożności.**

---

⁷² Czas zależy od wyszkolenia załogi (ładowniczego) oraz od tego czy jest to pojazd wyposażony w automat ładujący. - przyp. tłum.

❖ **Bitwa o logistykę.** Potrzeby frontu są ogromne, a możliwości transportowe ograniczone. Zorganizowanie łańcucha dostaw dla wszystkiego, co przydatne, to złożone zadanie. Na tym etapie jest ono częściowo rozwiązywane przez specjalne zespoły na motocyklach i quadach, poruszające się sekwencyjnie z punktu do punktu, a także przez grupy „stomperów”⁷³ personelu dostawczego. Powszechne rozmieszczenie dużych dronów i platform naziemnych rozwiąże ten problem.

❖ **Psy na pozycjach to nie jest dobry pomysł.**

Są zalety, ale jest też więcej wad:

- psy trzeba karmić, ponieważ inaczej są w stanie zaatakować żołnierza;
- nadzieja, że psy przejmą część obowiązków pilnowania pozycji, może okazać się płonna;
- psy szczekają nie tylko na potencjalnych sabotażystów, ale także z różnych powodów, co demaskuje twoje pozycje;
- podczas prowadzenia rozpoznania z bezzałogowego statku powietrznego (UAV)⁷⁴ wróg może być zainteresowany aktywnością psów;
- mogą one zniszczyć pułapki i czujniki pól minowych, które ustawiłeś, aby osłonić swoje pozycje;
- dodatkowy hałas, który wywołuje alarm, może być spowodowany przez psy biegające po „twierdzy” w ciemności.

Dlatego zwierzątka domowe trzymaj tylko w bazie na tyłach.

❖ **Dobrą praktyką w kompetentnym zespole bojowym jest wspólna odprawa po misji.**

Odbywa się ona w grupie bez emocji i w spokojnej atmosferze. Celem jest wspólna analiza i omówienie pozytywnych aspektów, błędów i porażek, aby efektywnie wykorzystać zgromadzone doświadczenie i uniknąć popełniania tych samych błędów.

---

⁷³ Stomperzy - ludzie działający pieszo w terenie, którzy coś „przeczesują”, „depczą” lub „oczyszczają” obszar krok po kroku. - przyp. tłum.

⁷⁴ Unmanned Aerial Vehicle (ang.) - bezzałogowy statek powietrzny - przyp. tłum.

13. W natarciu

❖ Istnieją dwie opcje.

Atak na **pozycje wroga na terenach miejskich i twierdza na stepie** (terenie leśnym). Co zwiększa skuteczność działania? Planowanie z wyprzedzeniem i niekonwencjonalne podejście, skoordynowane wsparcie powietrzne i artyleryjskie we właściwym czasie i miejscu, wsparcie ataku dronami FPV, współpraca załóg i pododdziałów pojazdów bojowych (dwójkami i czwórkami), koordynacja ich działań za pośrednictwem operatora drona rozpoznawczego, zaskoczenie i odwaga.

❖ Stając przed zadaniem, pomyśl o tym, jak przeciwnik będzie się bronił.

Postaw się na jego miejscu i rozważ opcje. Nieoczekiwane jest konsekwencją nieprzewidywalności. **Myśl nieszablonowo**. Postaw na kreatywność i dynamikę, bądź oryginalny, chwytaj chwilę, ale nie daj się ponieść emocjom.

❖ **Wykorzystaj w pełni warunki utrudniające wrogowi obserwację terenu i loty dronów:** zmierzch, noc, mgłę, deszcz i śnieg. Poruszaj się na „miękkich łapach”. Ci, którzy nauczyli się raczkować, przejdą wszędzie (przetestowano już 15-kilometrowy tunel i rury⁷⁵). Najlepszymi warunkami do działania, kiedy większość urządzeń jest „ślepa” to mgła.

❖ Wykorzystaj wszystkie środki walki w waszej dyspozycji.

Ostrzał z automatycznych granatników (z flank) i moździerzy w kierunku pozycji wroga (OP), a także zrzuty i ataki dronów, zmuszą wroga do szukania osłony i stworzą warunki do ukrytego przemieszczania się.

❖ Zespół bojowy złożony z drona i człowieka okazał się niezwykle skuteczny.

Ugruntowana współpraca między operatorem drona, a zespołem szturmowym podczas ataku jest nieoceniona. W walce ważniejsze jest widzenie niż strzelanie!

❖ **Zespoły szturmowe ściśle współpracują z załogą bezzałogowego statku powietrznego.** Znaj operatorów z widzenia. Podczas misji, jeśli operator BSP się spóźnia - zatrzymaj się i znajdź osłonę. Cierpliwie czekaj na kontakt z jego strony. Wy i oni jesteście jedną maszyną.

❖ **Twoje działania podczas starcia: jeśli nie strzelasz - przeładowujesz. Jeśli nie przeładowujesz - jesteś w ruchu. Jeśli nie jesteś w ruchu, to prawdopodobnie jesteś martwy.**

❖ **Do utrzymania zajętych pozycji wskazane jest użycie grupy „odwodowej”, która nie bierze bezpośredniego udziału w walkach.**

Każda podgrupa musi mieć stabilną łączność, umożliwiającą wymianę informacji o sytuacji i otrzymywanie poleceń. Aby rozwinąć ofensywę, odwód musi być rozmieszczona w odległości nie większej niż 500 metrów.

❖ Podczas waszego natarcia, wróg jest zawsze pod ostrzałem.

Poruszaj się krótkimi skokami do 10 metrów (nie dłużej niż trzy sekundy biegu) w kierunku wybranego punktu. Przed biegiem przesuń się o 2-3 metry od swojej obecnej pozycji. Jeśli zostałeś zauważony, przeciwnik będzie celować w to miejsce, gdzie widział cię ostatnio.

---

⁷⁵ Autor najpewniej wspomina operację „Potok” z 2025 roku, w której Rosjanie przerzucili ponad 700 żołnierzy nieczynnym gazociągiem o długości ok. 15 km w rejonie Sudży, aby ominąć ukraińską obronę i rozpoznanie dronowe. Marsz odbywał się w bardzo trudnych warunkach (ciemność, opary gazu) i trwał nawet ponad dwa dni dla pojedynczych żołnierzy. Po wyjściu z rurociągu oddziały wzięły udział w działaniach bojowych, które według rosyjskich informacji przyczyniły się do odzyskania Sudży w marcu 2025 roku. - przyp. tłum.

Zapewnij ogień osłony swojemu towarzyszowi. Jeden z was strzela, drugi biegnie. I tak na zmianę. Walczymy cicho i profesjonalnie - tak jak uczyli nas nasi przodkowie.

❖ **Mobilność i szybkość są ważniejsze niż celność.**

Wolni biegacze giną szybko. Ten, kto pierwszy wykona manewr i wykorzysta siłę ognia - zwycięży. Nie trzymaj się instrukcji, bo zginiesz przez literówkę.

❖ **Na otwartym terenie zawsze bądź w ruchu.**

Ruchomy cel ma niższy priorytet. Ruchy powinny być zaplanowane, a nie chaotyczne. Stój w miejscu jak słup soli, to skończysz jako „200”.

❖ **Podczas natarcia zwracaj szczególną uwagę na flanki.**

Wróg nie siedzi w miejscu i może kontratakować. Alternatywnie, jedna sekcja przygwoździ cię ogniem zaporowym, podczas gdy druga przemieści się, aby zaatakować z flanki i wykorzystać efekt zaskoczenia. Z reguły wygrywają szybcy i odważni.

❖ **Wzmocnij swoją siłę ognia z pomocą karabinu maszynowego.**

Ten facet jest zawsze za tobą. Jest twoim wsparciem i osłoną, szczególnie na flankach. To przenośna „ściana ognia”, która naciska i odcina wroga, dając ci szansę na skrócenie dystansu i dotarcie na pozycje przeciwnika całym i zdrowym. Celem takiego działania jest przygwożdżenie przeciwnika twarzą do ziemi, aby umożliwić mu manewr.

❖ **Podczas kontaktu ogniowego:**

Jeśli występuje jakikolwiek problem (awaria, przeładowanie), zejdź z linii ognia. Jeśli to niemożliwe, zmień postawę strzelecką (klęcząca lub leżąca). Magazynek zmieniaj tylko za osłoną lub leżąc.

❖ **Prowadzenie ognia samoczynnego na ślepo w kierunku przeciwnika prowadzi do zużycia amunicji i zdradza twoją pozycję przeciwnikowi.**

Używaj ognia pojedynczego - jak widzę, to strzelam. Krótkie serie należy oddawać w skupieniu (do przeciwnika ukrytego np. za krzakami) lub w celu wymuszenia na przeciwniku ukrycia (w ruchu, z rannym itp.). Nie ma sensu strzelać szybciej, niż jesteś w stanie celować.

❖ **Podczas przeszukania „opornika” (pozycji umocnionej) wypełnij kieszeń/torbę rzutową na magazynki granatami z odgiętymi „wąsami” zawleczeni (RGD-5).**

Ty kontrolujesz swój sektor z przodu, twój partner z tyłu – w razie potrzeby wyciąga granat i rzuca go w stronę przeciwnika, trzeci z was kontroluje wszystko powyżej pozycji. Następnie zmiana.

Nie wpadaj w euforię po zajęciu „opornika” i nie rozluźniaj czujności. Z reguły ich pozycje są wcześniej namierzone (przystrzelane), więc może nastąpić ostrzał i kontratak.

❖ **Działając w okopach wroga.**

W dwuosobowym zespole, nie zbliżaj się zbyt blisko do partnera. Zachowaj dystans. Jeśli zobaczysz lecący granat, wydaj komendę głośno i wyraźnie, aby mógł cię usłyszeć. Działania szturmowe są koordynowane za pomocą BSP.

❖ **Okolo 90% populacji świata to praworęczni.**

Dlatego strzelając w kierunku płomienia wylotowego, przesunij punkt celowania o pół sylwetki w prawo.

❖ **Podczas wymiany ognia celuj w miednicę.**

To najbardziej wrażliwa część ciała. Celuj też na wysokości kolan. Przeciwnik prawdopodobnie przyjmie pozycję strzelecką leżącą.

❖ **Pas nośny do karabinu powinien zawsze znajdować się na szyi lub być przypięty do kamizelki kuloodpornej za pomocą karabińczyka.**

Jeśli stracisz broń (w wyniku eksplozji pojazdu, zasadzki lub ostrzału artyleryjskiego), możesz szybko zmienić się z „lekkiej 300” w „smutną 200”.

❖ **Trzymaj palec na spuście tylko podczas strzelania.**

W przeciwnym razie oprzyj go o komorę zamkową, nawet jeśli broń jest zabezpieczona.

❖ **Trzymaj w rezerwie jeden magazynek w rezerwie (najlepiej 45-nabojowy RPK).**

Schowaj go dobrze i użyj tylko w nagłych wypadkach. Podczas wymiany ognia, ostatni śmieje się ten, kto jako ostatni ma ostatni nabój.

❖ **Nie “odprowadzaj” zamka!**

Podczas ładowania naboju do komory, naciągnij i gwałtownie zwolnij zamek, a nie pomagaj mu wrócić. To doprowadzi do zacięcia broni, ponieważ nabój będzie źle ustawiony.

❖ **Bezpiecznik w karabinie automatycznym wydaje dość irytujący, głośny klik.**

Ostrożnie odciągnij go od komory zamkowej i płynnie przełącz na żądany tryb ognia (prawie zawsze jest to ogień pojedynczy).

❖ **Zaleca się zbliżanie się do budynku po jego „obrobieniu”⁷⁶ przez czołg, bojowy wóz piechoty lub drona.**

W pogodne dni, jeśli to możliwe, podchodź od strony słońca (utrudni to wrogowi celny ostrzał). Używaj granatów dymnych jako osłony. Można ich również użyć do wykurzenia wroga z małych, zamkniętych przestrzeni. Dym, podobnie jak opaska uciskowa, powinien być na wyposażeniu każdego żołnierza, a nie tylko wydany jednej osobie. Chroń swój „pancerz”⁷⁷, bo go upolują. Bez piechoty jest bezbronny.

❖ **Główne wejście do budynku jest zazwyczaj zaminowane.**

Wejź tam, gdzie wróg się tego nie spodziewa: przez wyłomy w ścianach, zrobione przez czołg, artylerię lub przygotowany atak (TM-62⁷⁸ jest również opcją). Jeśli istnieje sposób na „zawalenie” budynku, zrób to. Czyszczenie pomieszczeń to ostateczność.

❖ **Zbliżając się do otwartych drzwi do dowolnego pomieszczenia, nie wchodź od razu.**

Nie oszczędzaj granatów! Wyciągnij zawleczkę i rzuć pierwszy. Pięć sekund po eksplozji, bez wyciągania zawlecзки, rzuć drugi i wejź za nim. Ktokolwiek przeżyje pierwszy, padnie na podłogę i zakryje głowę rękami na widok drugiego - zabijesz go albo weźmiesz żywcem. Nie zostawiaj żadnych niesprawdzonych pomieszczeń. Jeśli chodzi o granaty: RGD-5 jest lżejszy niż F-1, więc możesz zabrać więcej. Nie używaj F-1⁷⁹ podczas szturmowania okopu - często pękają na pół po eksplozji.

---

⁷⁶ Ostrzelaniu. - przyp. tłum.

⁷⁷ W tym kontekście autor ma na myśli pojazd opancerzony lub czołg wspierający natarcie piechoty. - przyp. tłum.

⁷⁸ TM-62 to seria radzieckich, ciężkich min przeciwpancernych, które stanowią jeden z podstawowych elementów rosyjskiego systemu inżynieryjno-saperskiego, intensywnie wykorzystywanych podczas wojny na Ukrainie. - przyp. tłum.

⁷⁹ RGD-5 to granat odłamkowy z promieniem rażenia około 25 metrów, który lepiej sprawdza się w natarciu. Natomiast granat F-1 to granat obronny z promieniem rażenia około 200 metrów. - przyp. tłum.

❖ **Wejdźcie razem do pokoju: najpierw granat, potem ty.**

Wtaczajcie granaty do pomieszczeń po podłodze. Nie rzucajcie nimi! W przeciwnym razie odbije się. I nie próbujcie wyciągać zawleczonej zębami, bo będziecie seplenić⁸⁰.

❖ **W ścianach mogą znajdować się przejścia, ukryte za szmatami lub dywanami.**

W ten sposób wróg może szybko przemieszczać się między pomieszczeniami. Nie zapominajcie o przejściach w podłodze i suficie. Może z nich zniechęta wyskoczyć granat..

❖ **Wariant wrzucenia TM⁸¹ do „gniazda” z upartymi „chomikami” jest stosowany i dość często wykorzystywany, zwłaszcza w zabudowie miejskiej**

Wysunięcie „dzielnego bojownika z Yandex Delivery” odbywa się obowiązkowo pod obserwacją drona i osłoną ogniową, „żeby nie podnieśli nosa”. Zapalnik lontowy – co najmniej 30 cm (tempo spalania 1 cm na sekundę), z uwzględnieniem podejścia, zamachu, rzutu i wycofania.

❖ **Wewnątrz budynku poruszaj się wzdłuż ścian.**

Unikaj kontaktu z meblami i innymi przedmiotami. Dywany i chodniki mogły zostać zaminowane. Pokonując schody, poruszaj się wzdłuż ścian, a nie poręczy. Będziesz mniej widoczny i lepiej chroniony przed ogniem z wyższych pięter. Nie poruszaj się w zwartej grupie.

❖ **Przetrwaj i zwycięż ten, kto potrafi rozwinąć sposoby bezpiecznego zaopatrywania i wspierania personelu na polu walki. Innymi słowy — połączenie umiejętności i szczęścia.**

❖ **Utrzymuj stałą komunikację poprzez wzrok lub dotyk (klepanie, lekkie szturchnięcia) z towarzyszami, używając sygnałów dowodzenia.**

Wszystko jest wyraźnie słyszalne w budynku. Nie wyskakuj przed bronią kolegi. Nie blokuj mu pola ostrzału. Współpracuj w dwuosobowych zespołach.

❖ **Strzelając zza rogu, nie stój wyprostowany (strzelaj jak chuligan).**

Pracuj na różnych „poziomach”. Mądrze wykorzystuj otwory i osłony. Jeden z członków zespołu strzela, drugi wymienia magazynki, a potem następuje zmiana. (sygnały: „Pusty!” lub „Czerwony!”).

❖ **Strzelając z wnętrza budynku, nie „pokazuj się” w oknach (nie „wieszaj się” na oknie z bronią).**

Strzelaj z głębi pomieszczenia, stojąc blisko drzwi lub za ścianą, albo przez mały otwór. Zastłanie okien starymi łóżkami z czasów sowieckich skutecznie zatrzymuje granaty ręczne, FOG-i⁸² drony FPV.

❖ **Aby bezpieczniej obserwować ulice, wnętrza, korytarze i pomieszczenia, zaleca się wykorzystywanie lusterka ze składanym uchwytem.**

❖ **Gdzie może ukryć się snajper?**

- W uszkodzonych pojazdach opancerzonych (ogień i dym pozostają wewnątrz, dźwięk jest stłumiony, a po 2-3 strzałach pozycja jest porzucana);
- na skraju lasu, za małymi krzakami lub zwisającymi gałęziami drzew;

⁸⁰ Autor odwołuje się do mitu, często widywanego w filmach, o przytrzymaniu zawleczonej zębami. W rzeczywistości zawleczonej granatu nie wyginają się tak lekko jak na filmach i takie usunięcie zawleczonej może spowodować uszkodzenie zębów.

⁸¹ „Танковая Мина” (Tankowaja Mina) – mina przeciwpancerna - przyp. tłum.

⁸² FOG – „Fugasno-Oskolochnaya Granata” (Фугасно-осколочная граната) - granat / ładunek odłamkowo-burzący. - przyp. tłum.

- w tylnej części pomieszczeń, po zacienionej stronie budynku (zasłonięty meblami).

❖ **Unikaj schematów i powtarzalności w działaniach, ale nie spiesz się.**

Monotonia i jednorodność są nudne i zabójcze. Jeśli się położysz, odczołgaj się kawałek! Wróg będzie niecierpliwie czekał na twoje pojawienie się w tym samym miejscu. Co powinno cię niepokoić? Powolna zmiana pozycji podczas strzelania, powolne ruchy, ruchy liniowe i ich regularność.

❖ **Jeśli zauważysz wroga pierwszy, poruszaj się powoli i pewnie.**

Nie musisz odskakiwać na bok, bo to zauważy. Bądź profesjonalistą - pozwól wrogowi bohatercko polec w obronie ojczyzny.

❖ **W przypadku nagłego kontaktu – otwórz ogień bez celowania, zejź z linii ognia i sam przejdź do ataku.**

Najważniejsze, żebyś zrobił to szybciej niż przeciwnik. Nie ma znaczenia, jeśli „nieestetycznie” go zastrzelisz. Niech on będzie cały taki taktyczny, ładnie się poruszał i ładnie zginął. A ty możesz być „brzydki”, ale żywy. Może się zdarzyć wszystko: przeciwnik może wyskoczyć z zza krzaka z RPG albo gdzieś w oddali mignie ci niebieski pasek na hełmie...

❖ **Walka w bliskim kontakcie daje zwycięstwo temu, kto pierwszy przejmie inicjatywę.**

Wykorzystaj maksymalnie siłę ognia, odbierz mu możliwość manewru, a następnie szybko i agresywnie wyeliminuj albo odepchnij.

❖ **Szybko przełącz się z broni „długiej” na „krótką” (z karabinu szturmowego na pistolet).**

W przypadku zacięcia lub innych problemów z bronią główną, braku możliwości przeładowania (koniec amunicji) lub w ciasnej przestrzeni w pomieszczeniu.

❖ **Nie wrywaj się do przodu podczas ataku! Działaj w „dwójce” lub „czwórce”.**

Zgraj swoje ruchy z resztą oddziału. Samotność w mieście oznacza śmierć. Zawsze wiedz, gdzie jest dowódca.

❖ **Podczas działań w terenie zabudowanym, jeśli to możliwe, okrążaj budynek, garaż lub stodołę w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara, czyli od prawej do lewej.**

Trzymaj broń na prawym ramieniu. Zza osłony powinna być widoczna tylko lufa broni i celownik. Pozwala to maksymalnie ukryć się przed wrogiem, zmniejszyć obszar potencjalnych obrażeń i być przygotowanym na strzał w twoją stronę. Jeśli okoliczności zmuszą cię do okrążenia narożnika zgodnie z ruchem wskazówek zegara, czyli z lewej do prawej, powinieneś przełożyć broń na lewe ramię.

❖ **Nie zajmuj pozycji za koszami na śmieci, kioskami, stoiskami ani gablotami. Łatwo je przestrzelić.**

Stanie za samochodem również nie ma sensu (chyba że jesteś Deadpoolem). Tylko przód samochodu, gdzie znajduje się silnik, zapewnia częściową ochronę przed ostrzałem z broni ręcznej.

❖ **Musisz wydostać ранnego?**

Użyj manewru DOM (dym-ogień-manewr) i działań odwracających uwagę. W razie potrzeby wykorzystaj pas ewakuacyjny.

❖ **Przechodźcie przez ulicę pojedynczo, w różnych odstępach czasu, pod osłoną ognia i dymu.**

Dwie trzecie żołnierzy jednostki zapewnia osłonę, a jedna trzecia porusza się. Bieganie w stałym „strumieniu” to ryzyko strat. Myśl, nie zalegaj w miejscu, kontroluj oddech.

❖ **Jeśli wróg zbliża się na odległość 50 metrów, to ostatni dzwonek.**

Bierz nogi za pas i zagęszczaj ruchy. Cały czas pozostań w ruchu. Zmyl wroga. Współdziałajcie i koordynujecie swoje działania całą sekcją podczas szturmów z operatorem drona na łączach. Wzajemne zaufanie jest kluczem do zwycięstwa. Naciskajcie z każdej strony! Mają mieć dwie opcje: niewola albo „neutralizacja”.

❖ **Logistyka to podstawa.**

Nie ma dramatu, kiedy masz na zapleczu gotowy do akcji zespół ewakuacyjny i specjalny oddział zaopatrzenia w amunicję („Kelner, poproszę kilka MON-50 na aperitif, dwa azotany cynku 5,45 i jeden na PK, danie główne z 5-7 „marchewek”⁸³ lub jednorazowych tubek⁸⁴, a na deser skrzynekę RGD-5”).

❖ **Wielokrotnie zaobserwowano, że zbliżenie się na 100 metrów do bronionej pozycji praktycznie gwarantuje jej zdobycie przez szturmanów z żelaznymi jajkami Fabergé⁸⁵.**

Dzieje się tak, ponieważ bliżej 100 metrów atakujący w większości przypadków znajdują się w strefie nieobjętej ogniem karabinów maszynowych.

❖ **Zabawa w chowanego.**

Po zdobyciu budynku, zwracaj szczególną uwagę na oczyszczenie piwnic, strychów, dachów, szop, garaży, a także ukrytych wnęk i łazienek w mieszkaniach. Wszystkie podejścia do obiektu są obstawione na wypadek kontrataku.

❖ **Jeżeli jesteś dowódcą - masz dowodzić!**

Oceniaj sytuację, podejmuj decyzje, gdzie dalej się przemieszczać i gdzie skoncentrować ogień. Jeśli natrafiliście na twardą obronę, zastanów się, czy ona faktycznie jest taka silna, czy może to ty z dowódcy zmieniłeś się po prostu w dobrego szturmowca.

❖ **Kwestia toalety podczas zadania to kwestia fundamentalna.**

Przy oddawaniu moczu rób to klęcząc lub leżąc na boku. Nie zamieniaj się w duży cel, dumnie prężąc wyprostowaną sylwetkę. Na „dwójkę”, najlepiej iść w trzy osoby. Gdy jedna siedzi, dwie pozostałe obserwują teren w różnych kierunkach. Kichać należy tłumiąc odgłos.

❖ **Podczas działań w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem palenie i puszczanie gazów są surowo zabronione.**

Nawet mały i niepozorny „cichacz” może cię zdradzić.

❖ **Podczas sprawdzania zajętych pozycji zdarzały się przypadki, że ranny przeciwnik udawał martwego.**

Po co? Sam się domyśl. Zdarzali się też fałszywi „jeńcy-zombie”.

❖ **Nie goń za łupami i nie licz wypłat z odszkodowania, bo to sprowadza nieszczęście.**

Rób swoje jak należy, po żołniersku, jak nakazywali przodkowie. To przecież najlepsza robota na świecie. Ciekawość, beztroska i chciwość prowadzą do smutnych konsekwencji.

❖ **Zawsze wyznaczaj końcowy cel szturmów.**

Unikaj niepotrzebnego zapału, nie biegnij dalej niż możesz, ani szybciej niż powinieneś. Nie daj się wciągnąć w pogoń za przeciwnikiem. Osiągnąłeś cel, to zatrzymaj się, umocnij pozycję i odzyskaj siły.

---

⁸³ Slangowo - pociski do granatników z rodziny RPG. - przyp. tłum.

⁸⁴ Granatniki jednorazowe, wzorowane na amerykańskim M72 LAW - przyp. tłum.

⁸⁵ Jajko Fabergé to luksusowe, ręcznie wykonane ozdobne jajko jubilerskie, tworzone na przełomie XIX i XX wieku przez rosyjskiego złotnika Peter Carl Fabergé dla rodziny carskiej. - przyp. tłum.

❖ **Głównym problemem jest logistyka na pierwszej linii (dla obu stron konfliktu).**

Przeciwnik za pomocą dronów izoluje wszystkie podejścia i trasy, aby utrudnić rotację żołnierzy, ewakuację rannych oraz dostarczanie amunicji, wody i żywności. W takich warunkach butelka wody staje się cenniejsza od złota. Jednym z rozwiązań tego problemu jest wykorzystanie dronów i platform naziemnych do celów logistycznych.

❖ **Po wykonaniu zadania zawsze spokojnie przeprowadzajcie wspólnie krótkie omówienie i analizę sytuacji bojowych w grupie.** Zwracajcie uwagę zarówno na to, co się udało, jak i na niedociągnięcia. Uczymy się cały czas. Dzielcie się doświadczeniem bojowym i przejmujcie je od innych, umiejcie odróżniać prawdziwe „popisy” od zwykłego bajdurzenia.

❖ **Jazda na fardzie, zmęczenie i nadmierne upraszczanie utrwalają błędne schematy działania, tworząc złudzenie, że „zawsze jakoś się ułoży”.**

A to wcześniej czy później prowadzi do tragedii. Rozwiązaniem jest analiza własnych działań, przyznawanie się do błędów i ich omawianie oraz ćwiczenie sprawdzonych i skutecznych sposobów postępowania. Gdy obok zabraknie szczęścia, zostaną ci tylko twoja wiedza, umiejętności i nawyki.

14. Pojmanie jeńców wojennych

❖ **Wzięcie przeciwnika do niewoli uważa się za duży sukces wojskowy. Najtrudniejszy wariant to pojmanie dwóch lub większej liczby osób. Kolejność działań przy pojmaniu:**

- kontroluj sektory i niebo oraz wyjścia z ziemianek, nor i schronów (z różnych kierunków). Bądź gotów do otwarcia ognia;
- kieruj działaniami jeńców przy pomocy głośnych, krótkich i jasnych poleceń. Głowa ma być opuszczona w dół, oczy skierowane w dół. Nie powinni na was patrzeć ani oceniać sytuacji;
- wyprowadzaj jeńców ze schronu lub z okopu **wyłącznie pojedynczo**, na komendę, kontrolując ich ręce;
- określ kierunek wyjścia, miejsce zbiórki, położenie rąk (oraz ewentualnej broni) i pozycję, którą mają przyjąć;
- po wyjściu - rozbroić. Wszystkie ruchy powinny być powolne. Broń i amunicję odkłada się w jednym miejscu;
- polecić im samodzielnie zdjąć elementy wyposażenia. Nie prowadzić zbędnych rozmów. Dialog dopuszczalny jest tylko podczas przesłuchania;
- określić miejsce zbiórki oraz pozycję, którą mają przyjąć (najczęściej leżąc twarzą do ziemi, ręce rozłożone na boki, dłonie skierowane do góry);
- zabezpieczyć perymetr miejsca, w którym znajdują się jeńcy (ochrona bojowa) oraz obserwować przestrzeń powietrzną. Nie gromadzić jeńców na otwartym terenie i nie trzymać ich długo w jednym miejscu, ponieważ mogą stać się celem ostrzału.

❖ **Czynności podczas przeszukania:**

- miejsce powinno być ukryte przed obserwacją z powietrza, a niebo musi być stale kontrolowane;
- obserwować jeńców z różnych sektorów (np. dwóch żołnierzy kontroluje, jeden wydaje polecenia i prowadzi przeszukanie);
- ustawić jeńców w odstępach około 1,5 m, aby zapewnić sobie swobodny dostęp podczas przeszukania;
- na polecenie każdy z nich powinien zdjąć pozostałe elementy wyposażenia, wierzchnie ubranie i położyć je przed sobą, a także samodzielnie wyłożyć zawartość kieszeni;
- zabezpieczyć ręce jeńców za plecami (np. taśmą, opaskami zaciskowymi, liną lub paskiem).
- przeprowadzić dokładne przeszukanie każdego w pozycji zapewniającej bezpieczeństwo i dostęp do wszystkich wewnętrznych kieszeni (leżąc, ręce rozłożone na boki, dłonie skierowane do góry; stojąc przy ścianie lub drzewie), sprawdzić umundurowanie i elementy wyposażenia;
- przeprowadzić wstępne sprawdzenie mienia i dokumentów w celu wyselekcjonowania najcenniejszych jeńców do pierwszego przesłuchania.

❖ **Jeńcy są cennym źródłem informacji.**

Wstępne przesłuchanie prowadzi się z każdym z osobna (w żadnym wypadku nie z grupą). Główne pytania: „Kim jesteś?” (stopień i stanowisko), „Jaka jednostka i gdzie się znajduje?”, „Od kiedy jesteś na wojnie?”, „Jakie było zadanie i ilu was było?”, „Jaki jest skład jednostki?”, „Kto jest dowódcą i gdzie się znajduje?”, „Jakie macie uzbrojenie i sprzęt?”, „Kto jest sąsiadem z lewej i prawej strony?”, „Gdzie znajduje się punkt dowodzenia, pola minowe, pozycje artylerii, wyrzutni rakietowych, magazyny?” (ze wskazaniem na mapie lub tablicy), „Gdzie rozmieszczone są pododdziały i zespoły BSP?”, „Czy są zagraniczni najemnicy, gdzie i ilu ich jest?”.

Wstępne przesłuchanie powinno być krótkie i prowadzone pod presją. Trzeba odrzucać „plewy”, a zbierać „ziarna”, czyli konkrety. Dodatkowe pytania zadaje się na podstawie wyników przeszukania. Uzyskane informacje należy natychmiast zameldować dowództwu (najlepiej wcześniej zapisać je na papierze). Jeńców eskortuje się następnie do wyznaczonego miejsca na bardziej szczegółową rozmowę ze specjalistami.

❖ **Jeńcy z Sił Zbrojnych Ukrainy.**

Ze względu na swoją naturalną giętkość i zdolność przystosowania się, często niespodziewanie okazują się „kucharzami”, „medykami”, „kierowcami” i przedstawicielami innych pokojowych specjalności. Nagle nie wiadomo, kto właściwie strzelał z pozycji. Wygląda na to, że rosyjskie wojska celowo biorą do niewoli wyłącznie ukraińskich kucharzy i medyków, żeby mieszkańcy Ukrainy zaczęli głodować i chorować. To ludobójstwo!

❖ **Zgrywanie głupka.**

W trakcie wstępnego przesłuchania smutne opowieści w rodzaju: „przymusowo mnie zmobilizowali”, „przywieźli mnie wczoraj w nocy”, „dowódcy nie widziałem”, „powiedzieli, żeby tylko siedzieć” nie niosą użytecznych informacji. Na słowo się nie wierzy. Trzeba wnikać w szczegóły. Wejść w tryb „śledczego”.

❖ **Wysłuchiwanie „bajek” jeńców to strata czasu.**

Nie rozmawia się „o życiu”. Potrzebne są konkrety, liczby, współrzędne. Okrzyku: „Zeła⁸⁶ to peda!” nie da się wpisać do meldunku.

❖ **Główne błędy podczas prowadzenia przesłuchań:**

- wstępne przesłuchanie przeprowadza się **przed przeszukaniem jeńca** a przecież w kieszeni może znajdować się np. granat;
- wstępne przesłuchanie odbywa się **w formie grupowej**, z kilkoma jeńcami jednocześnie (tymczasem powinno być prowadzone wyłącznie indywidualnie, według ustalonego priorytetu);
- miejsce przesłuchania nie zapewnia **skrytości i bezpieczeństwa** (brak obserwacji otoczenia i ochrony bojowej);
- w obecności jeńca wypowiedane są **informacje służbowe** (meldunki, stopnie, nazwiska, pseudonimy);
- pytania zadaje **kilku żołnierzom jednocześnie**, w sposób chaotyczny (brak koordynacji działań, rozmowa przypomina „dialog ślepego z głuchym”);
- przesłuchujący **nie rozumie, o co powinien pytać** i jakie informacje chce uzyskać od jeńca (pytania są przypadkowe, nie na temat, odpowiedzi niewiele wnoszą). Np.: „Po co poszedłeś na wojnę?”, „Krzyknij: *Sława WDW⁸⁷! Zełenski to frajer!*”, „Masz papierosa! Pójdiesz na wymianę”. I na tym przesłuchanie się kończy;
- pytania zawierają **sugerowane odpowiedzi**, np.: „Przywieźli was wczoraj?”, „Jesteś zmobilizowany?”, „Szliście przez pole?”, „Dowódcy nie pamiętasz?”;
- jeńiec **nie jest psychologicznie przytłoczony** (albo zdążył się opanować) i pewnie przedstawia swoją „niewiedzę”, np.: „Ja, Mykoła Żmyszenko, złapany przez komisję mobilizacyjną, przywieziony wczoraj w nocy, dowódcy nie widziałem, nie strzelałem, dajcie papierosa” rozmowa odbywa się wtedy na równych zasadach;
- przesłuchujący **nie biorą pod uwagę możliwości dezinformacji** ze strony jeńca (np. wszyscy nagle okazują się przymusowo zmobilizowanymi kucharzami albo

⁸⁶ Chodzi o litery „Z”, które żołnierze rosyjscy bardzo często malują na swoich pojazdach lub mają na naszywkach. „Z” stała się symbolem inwazji na Ukrainę. Wywodzi się podobnie jak „V” z początków inwazji, były wykorzystywane jako znak-symbol szybkiej identyfikacji sił rosyjskich w pierwszym okresie wojny w roku 2022. - przyp. tłum.

⁸⁷ ВДВ (WDW) - „Wozduschno-diesantnyje wojska” (Воздушно-десантные войска) czyli wojska powietrznodesantowe Rosji. - przyp. tłum.

kierowcami), nie porównują jego zeznań z dokumentami, danymi z telefonu komórkowego, znalezionymi przedmiotami ani informacjami od innych jeńców;

- meldunek sporządzony po przesłuchaniu jest **mało informacyjny i pozbawiony konkretów** (najpierw należy uporządkować informacje na papierze, dopiero potem przekazać je dowództwu);
- dokumenty i urządzenia elektroniczne jeńców **często nie są przekazywane razem z nimi** podczas konwojowania do dalszych przesłuchań przez specjalistów, co obniża skuteczność późniejszych działań dochodzeniowych.

❖ Procedura postępowania podczas konwojowania jeńców:

- przy przemieszczaniu się pieszo wybrać trasę z uwzględnieniem sytuacji w powietrzu (unikać w miarę możliwości otwartych odcinków terenu);
- wyznaczyć dwóch konwojentów (z środkami łączności) na 2-3 jeńców oraz określić zasady ich zachowania podczas marszu;
- utrzymywać ścisłą kontrolę nad zachowaniem ustalonego odstępu oraz nad pozycją związanych z tyłu rąk jeńców („krok w lewo albo w prawo to ucieczka; skok w miejscu to prowokacja” czyli brak tolerancji dla odchyień od poleceń);
- zachować czujność i gotowość do natychmiastowego otwarcia ognia⁸⁸, obserwować przestrzeń powietrzną - ostrzał lub pojawienie się dronów może stworzyć warunki do próby ucieczki;
- przy konwojowaniu pojazdem - zasłonić jeńcom oczy (np. taśmą, elementem odzieży lub metodą „ręce-oczy”), ręce pozostają związane za plecami;
- miejsce konwojenta (jednego lub dwóch) w pojeździe powinno umożliwiać obserwację i pełną kontrolę nad jeńcami;
- zwracać szczególną uwagę na gotowość i bezpieczeństwo broni (ze względu na ciasnotę w pojeździe);
- po przybyciu przekazać jeńców wraz z ich dokumentami i telefonami specjalistom, którzy zajmą się dalszym, szczegółowym przesłuchaniem i analizą.

---

⁸⁸ Otwarcie ognia do pojmanego jeńca to zbrodnia wojenna. - przyp. tłum.

15. Zagrożenie minowe

❖ Gdzie można natrafić na minę?

Czasy się zmieniły. Obecnie mogą one potajemnie czekać na swój "moment chwały" zarówno na linii styczności bojowej i w tzw. „szarej strefie”, jak i nawet do 40 km w głąb zaplecza.

Jak się tam pojawiają? Miny mogą być:

- zakładane przez saperów;
- instalowane przez zrobotyzowane platformy oraz systemy zdalnego minowania;
- masowo zrzucone z dronów.

❖ W jakich miejscach najczęściej można je spotkać?

Przede wszystkim (i jest ich tam bardzo dużo) - na prawdopodobnych kierunkach natarcia, czyli na odcinkach przełamania, przed pozycjami, na flankach oraz w przerwach między punktami oporu. Aktywnie minowane z dronów są także wykryte przez przeciwnika trasy rotacji, dostaw zaopatrzenia oraz ewakuacji rannych.

W szczególności miny pojawiają się na:

- drogach gruntowych biegnących wzdłuż pasów zadrzewień;
- skrzyżowaniach;
- ścieżkach;
- brodach i przeprawach;
- dogodnych miejscach do ukrycia;
- opuszczonych pozycjach i budynkach;
- terenach z porzuconym sprzętem i wyposażeniem.

❖ Ponadto nieprzyjemne „niespodzianki” mogą być pozostawione także przez własne wojska, które wcześniej przebywały w danym miejscu i zapomniały o tym poinformować podczas rotacji lub zmiany jednostek (zdarzają się takie przypadki).

❖ Jakie miny stosuje przeciwnik?

Miny produkcji państw NATO, produkcji radzieckiej i rosyjskiej, a także improwizowane ładunki wybuchowe (IED⁸⁹), zamaskowane jako elementy roślinności. Duża część zagranicznych min (szczególnie przeciwpancernych) wyposażona jest w **magnetyczne czujniki celu** reagujące na pole magnetyczne metalu i może być ustawiona w sposób uniemożliwiający ich bezpieczne usunięcie.

❖ Ścieżki, którymi codziennie poruszasz się w pobliżu pozycji, mogą zostać zaminowane rzutami niewielkich improwizowanych ładunków wybuchowych.

Zawsze zachowuj czujność i patrz pod nogi. Surowo zabrania się prób podnoszenia, brania do ręki, kopania lub przesuwania takich przedmiotów - właśnie na to liczy osoba, która je tam umieściła.

❖ Miejsce objazdu zniszczonego odcinka drogi lub przeszkody poboczem może być zaminowane, a w odległości 20-30 m mogą znajdować się dodatkowe 2-3 miny.

Niekiedy miny przeciwpancerne układa się w kilku „warstwach”, aby zwiększyć siłę wybuchu. Wyrób w sobie zdrową przezorność wobec zagrożenia minowego - lepiej być nadmiernie ostrożnym niż martwym.

❖ Nie przekraczamy rzeki (strumienia) znanym brodem. Jest on na 100% zaminowany i namierzony.

---

⁸⁹ Improvised Explosive Device (ang.) - przyp. tłum.

❖ **Szeroko stosowane jest minowanie terenu tzw. „płatkami”⁹⁰ (kolor zielony lub brązowy).** Jako ładunki zrzucane z dronów przeciwnik często wykorzystuje improwizowane IED z czujnikami typu „dżonik”⁹¹, które reagują na przechylenie, poruszenie lub metal. Ładunki te są maskowane elementami lokalnej roślinności i gleby (słoma, kora, błoto). Szczególną uwagę należy zwracać na ich wykrywanie w roślinności oraz oznaczanie ich miejsca chorągiewkami lub innymi znakami.

❖ **Kilka słów o urządzeniu „dżonik”.**

Jest to niewielkie urządzenie elektroniczne wyposażone w:

- żyroskop (rejestruje przechylenie),
- akcelerometr (rejestruje ruch),
- magnetometr (rejestruje zmiany pola magnetycznego),

połączone z ładunkiem wybuchowym lub miną. Urządzenie może zadziałać przy zbliżeniu się:

- pojazdu opancerzonego - do ok. 3 m;
- pojazdu samochodowego - do ok. 2 m;
- człowieka z bronią - do ok. 1,5 m.

Eksplozja może nastąpić również przy próbie przesunięcia ładunku lub jego przechylenia.

❖ **Podczas poruszania się w lesie uważnie patrz pod nogi.**

Na miękkim podłożu należy iść dokładnie ślad w ślad za żołnierzem przed tobą. Na ścieżkach oprócz min i pułapek z linkami przeciwnik (a czasem także cywile) mogą zakładać sidła oraz doły z zaostrzonymi palami („wietnamskie niespodzianki”).

❖ **Nie dotykaj przedmiotów, które przyciągają uwagę na zdobytych pozycjach lub w opuszczonych miejscowościach.**

Plecaki, apteczki, elementy wyposażenia, urządzenia elektryczne, powerbanki itp. mogą być zaminowane. Nie należy też dotykać ciał poległych. Ciekawość, lekkomyślność i chciwość często prowadzą do tragicznych konsekwencji.⁹²

❖ **Trzymaj ręce przy sobie!**

Odnotowano przypadki używania przez przeciwnika jako min-pułapek takich przedmiotów jak: magazynki do karabinów, radiostacje, latarki, akumulatory, drony, plecaki, apteczki, elementy wyposażenia oraz inne przedmioty codziennego użytku (np. laptopy, urządzenia elektroniczne, książki), a nawet liofilizowane racje żywnościowe.

❖ **W pomieszczeniach wszystko może być zaminowane.**

Nie wysuwaj szuflad i nie włączaj elektroniki. Nie należy otwierać rzeczy, które normalnie się otwierają np. lodówki, szafek czy pokrywy toalety. Zwracaj uwagę na przedmioty utrudniające przejście: świeżo położone deski na podłodze, materiały budowlane, skrzynki, meble itp. mogą maskować ładunki wybuchowe.

---

⁹⁰ Mina przeciwpiechotna „motylkowa” to potoczna nazwa radzieckiej miny PFM-1 (oraz PFM-1S). Ma charakterystyczny kształt przypominający motyla lub liść i jest wykonana z plastiku, co utrudnia jej wykrycie. Działa na zasadzie nacisku – eksploduje po nadeptnięciu, powodując najczęściej ciężkie obrażenia nóg, zamiast natychmiastowej śmierci. Miny tego typu są często rozrzucone z powietrza na dużych obszarach, przez co stanowią długotrwałe zagrożenie, szczególnie dla cywilów. - przyp. tłum.

⁹¹ „Dżonik” to potoczne określenie czujników (często zmodyfikowanych, cywilnych elementów), które mogą wykrywać np. ruch, drgania, nacisk albo pole magnetyczne pojazdu. Dzięki temu ładunek może zostać zdetonowany automatycznie, gdy ktoś lub coś znajdzie się w jego pobliżu, bez konieczności zdalnego odpalania przez operatora.

⁹² Autor nie wspomina, że to siły rosyjskie „słyną” z minowania tego typu. - przyp. tłum.

❖ **Przeciwnik może minować ciała poległych zarówno swoich, jak i naszych żołnierzy⁹³ (np. pod elementami oporządzenia).**

Przed ewakuacją takie ciało przesuwa się z miejsca przy pomocy liny lub sznura. Należy sprawdzić przestrzeń pod elementami ochrony (kamizelka, oporządzenie) pod kątem ukrytych granatów. Jedną z oznak, że może znajdować się tam „niespodzianka”, jest brak części wyposażenia.

❖ **Po wykryciu miny lub improwizowanego ładunku wybuchowego (IED) nie należy podejmować prób ich rozbrajania.**

Trzeba oznaczyć znalezisko, zaznaczyć je na mapie i zgłosić przełożonym. Postawić znacznik, zawiesić taśmę lub kawałek materiału czy papieru. Tym zajmują się wyspecjalizowani saperzy.

❖ **Ironizujący „test na idiotę”:**

Jeśli ktoś zobaczy minę („płatek”), bierze konar drzewa i uderza nim w nią - jeśli nastąpi wybuch, to rzeczywiście była mina. (Jest to oczywiście sarkastyczne ostrzeżenie przed skrajnie nierozsądnym zachowaniem).

❖ **Jeśli nie widzisz linki-pułapki, nie oznacza to, że droga jest bezpieczna.**

Zdarzały się przypadki mocowania na gałęziach haczyków wędkarskich typu „trójnik”, które zahaczały o odzież, obuwie lub wyposażenie i odpalały granat. Zachowuj bezpieczny dystans od osoby idącej przed tobą. Nie zbierajcie się w grupę podczas przemieszczania się. Idź ślad w ślad. „Turyści wojenni” na wojnie długo nie żyją.

❖ **Wykrywanie linek-pułapek.**

Oprócz obserwacji wzrokowej, można używać lekkiej gałęzi do sprawdzania przestrzeni przed sobą lub wskaźnika laserowego (jeśli nie zdradza pozycji), kierując wiązkę pod różnymi kątami, aby zauważyć odbłyśk linki. Czasem używa się też niewielkiego ciężarka (np. woreczka z ziemią) z żyłką lub cienkim przewodem, który rzuca się na podejrzany teren i powoli przyciąga z ukrycia, aby uruchomić ewentualne pułapki.

❖ **Po wykonaniu zadania, wracając, należy wybierać inną trasę, uwzględniając kontrolę zagrożenia minowego.**

Nie warto kusić losu powtarzaniem tej samej drogi. Poruszając się pojazdem, nie należy zjeżdżać z istniejących kolein. Jeśli trzeba minąć się z innym pojazdem, najpierw należy sprawdzić miejsce zjazdu.

❖ **Szczególną ostrożność należy zachować, gdy na nieznanym terenie zauważy się:**

- woskowany papier (opakowania od min);
- drewniane, plastikowe lub metalowe pojemniki z oznaczeniami wojskowymi;
- niewielkie nasypy lub nietypowe zagłębienia w ziemi;
- plamy zwiędłej trawy;
- padłe zwierzęta;
- kołki odciągowe, sznury lub przewody.

❖ **Wykrywanie min z powietrza.**

Oprócz standardowych metod wykrywania min przeciwpancernych można je czasem zauważyć przy pomocy drona z kamerą termowizyjną (z wysokości do ok. 50 m), pod warunkiem że nie są zamaskowane i leżą na powierzchni ziemi w ciepłej porze roku. Ze względu na większą gęstość i nagrzewanie się w porównaniu z glebą są one dobrze widoczne w obrazie termicznym, szczególnie wieczorem.

❖ **Jeśli podczas poruszania się pieszo znajdziesz się na zaminowanym terenie:**

Zatrzymaj się i ostrzeż pozostałych, nie wpadaj w panikę, rozejrzyj się i określ najbliższe bezpieczne miejsce, czyli ostatni punkt, w którym stałeś pewnie (np. asfaltowa droga,

---

⁹³ Ponownie, tego typu praktyki stanowią znak rozpoznawczy sił rosyjskich. - przyp. tłum.

betonowa konstrukcja, pień drzewa itp.). Wyjmij wycior lub nóż i ostrożnie sprawdzając grunt, cofaj się po własnych śladach. Oznacz miejsce i zgłoś je dowódcy.

❖ **Podczas poruszania się pojazdami należy zachować odstęp co najmniej 100 m. Taki dystans daje możliwość manewru i czas na podjęcie decyzji.**

❖ **Fizyki nie oszukasz.**

Nie próbuj przebiegać ani przejeżdżać przez pole minowe z nadzieją, że mina wybuchnie dopiero wtedy, gdy będziesz już daleko. Najprawdopodobniej nie zdążysz - nawet Flash by nie zdążył.

❖ **To nie paranoja. To konieczność.**

Ochrona przeciwminowa jest na tyle istotna, że wielu żołnierzy improwizuje i montuje prowizoryczne trały przeciwminowe do różnych pojazdów opancerzonych. Zdarza się też, że podczas rozpoznania trasy, przed pojazdem pancernym jedzie motocyklista.

❖ **Pod żadnym pozorem nie dotykaj nieznanymi przedmiotów znalezionych w terenie.**

Nie kop ich ani nie przesuwaj (często właśnie po to tam leżą). Atrakcyjne „dzwoneczki” z tasiemką leżące w trawie i wyglądające jak pamiątka mogą okazać się subamunicją z amunicji kasetowej wyposażoną w mechanizm samolikwidacji.

❖ **Nie zaleca się używania zdobytych granatów przeciwnika, ponieważ zapalnik może mieć usunięty opóźniacz. Takie przypadki były już odnotowane.**

❖ **Po wykryciu improwizowanego ładunku wybuchowego (IED):**

Bezwzględnie zabrania się podchodzić bliżej niż 2 m pieszo i bliżej niż 5 m pojazdem, a także przesuwac lub obracać go ręcznie.

❖ **Możliwe sposoby neutralizacji IED:**

- Zniszczenie poprzez ostrzał z broni strzeleckiej zza bezpiecznej osłony (jeśli pozwala na to sytuacja);
- zniszczenie przy użyciu ładunku wybuchowego umieszczonego na drewnianym drągu o długości co najmniej 3 m (należy unikać zbliżania metalowych elementów do mechanizmów detonacyjnych).

Zagadnienia rozminowania pozostawia się jednak specjalistom.

❖ **Zapamiętaj powiedzenie:**

„Nie ty powiesiłeś - nie zdejmuj. Nie ty położyłeś - nie podnoś. Gdzie stoisz - tam się załatwiasz!”

❖ **„Chodziliśmy sobie z kumplem po polu minowym – raz on szedł pierwszy, kiedy indziej - ja za nim...”**

16. Łączność

❖ **Łączność jest podstawą dowodzenia i współdziałania.**

Każdy powinien umieć obsługiwać radiostacje używane w jednostce (włączyć, ustawić, dobrać częstotliwość, przeprowadzić próbę łączności, wymienić akumulator). Na łączności opiera się współpraca dowódcy z artylerią i sąsiednimi oddziałami, ze wsparciem, grupą pancerną, a także z grupą ewakuacyjną. Przed wykonaniem zadania należy przeprowadzać treningi radiowe.

❖ **Zanim coś powiesz w eterze, zbierz myśli i ułóż komunikat prostymi, zrozumiałymi słowami.**

Informację przekazuj krótko, powoli i wyraźnie tak, aby została zrozumiana za pierwszym razem. Meldunek powinien być jak strzał: szybki i maksymalnie konkretny. Jeśli informacji jest dużo i trudno je uporządkować w głowie - sporządź wcześniej krótką notatkę na papierze i spokojnie odczytaj ją podczas nadawania. Współrzędne należy powtarzać dwukrotnie.

❖ **Podczas korzystania ze środków łączności radiowej należy zachowywać dyscyplinę i kulturę wypowiedzi.**

Nie zaśmiecaj eteru. Zbędne słowa i emocje nie przyspieszą rozwiązania problemu. Im mniej mówisz - tym dłużej żyjesz.

❖ **Podczas nadawania nie naciskaj bezmyślnie przycisku nadawania.**

Przy wywołaniu rozmówcy odczekaj sekundę. Przekazałeś komunikat - puść przycisk. W przeciwnym razie możesz „położyć” całą sieć radiową jednostki.

❖ **Jakość sygnału radiowego oceniaj w pięciostopniowej skali.**

Np.: „Słyszę na piątkę, rozumiem na dwójkę” (czyli sygnał jest wyraźny, ale treść trudna do zrozumienia). Przy każdej okazji ładuj akumulatory, miej zapas baterii, a także anten i kabli (odłamki często je uszkodzają). W miarę możliwości, zmieniaj częstotliwości codziennie, po uzgodnieniu.

❖ **Eter radiowy jest monitorowany przez przeciwnika.**

Łączność analogowa może być w pełni podsłuchiwana. Należy przyzwyczać się do przekazywania poleceń i sygnałów przez radiostację przy użyciu przygotowanych tabel kodowych, komunikatów cyfrowych lub sygnałów tonowych. Koduj nazwy punktów orientacyjnych: budynków, skrzyżowań, ulic, zakoli rzek, linii energetycznych itd.

❖ **W przypadku zakłóceń radiowych lub niestabilnej łączności, słowa kodowe podaje się literując je przy użyciu imion.**

Na przykład słowo „utka⁹⁴” można przekazać tak: „Powtarzam literami: U - Uljana, T - Timofiej, K - Kolja, A - Anna.”⁹⁵

❖ **Pamiętaj, że radiostacja cyfrowa nie oznacza automatycznie łączności zabezpieczonej.** Ochrona jest konfigurowana programowo wewnątrz urządzenia i zależy od możliwości konkretnego modelu.

❖ **Do przekazywania krótkich komunikatów można używać tzw. „pseudo-morse’a”.**

Czyli kombinacji krótkich i długich naciśnień przycisku nadawania bez użycia głosu (np. trzy krótkie naciśnięcia „Jaka sytuacja?”, dwa długie i dwa krótkie „Wszystko w porządku”).

❖ **W miarę możliwości unikaj pracy w dużych sieciach radiowych (wielu rozmówców na jednej częstotliwości)**

⁹⁴ утка (rus.) - kaczka. - przyp. tłum.

⁹⁵ Zasada przekazania komunikatu w oparciu o alfabet fonetyczny ICAO (lub NATO). W celu uniknięcia pomyłki każda litera jest opisana przez unikalne słowo rozpoczynające się na daną literę. Dla przykładu „KOT” - Kilo Oscar Tango. - przyp. tłum.

Im mniej operatorów na jednej częstotliwości, tym mniej „szumu” w eterze i trudniej działać rozpoznaniu radiowemu przeciwnika⁹⁶.

❖ **Nie używaj w eterze imion, stopni wojskowych, nazwisk, numerów jednostek ani nazw miejscowości.** Nie nazywaj także wprost środków ogniowych (np. nie trzeba mówić „BWP” czy używać potocznych określeń sprzętu - i tak będzie to zrozumiałe dla przeciwnika). W razie potrzeby można używać języków różnych narodowości obecnych w oddziale.

❖ **Jeśli pozycja drugiego rozmówcy jest blisko, ustaw w radiostacji tryb obniżonej mocy nadawania.**

Akumulator będzie działał nawet dwa razy dłużej, a ryzyko wykrycia sygnału będzie mniejsze. Nie chwytaj radiostacji za antenę - możesz uszkodzić złącza. Zewnętrzne anteny i przewody należy maskować.

❖ **Nadawanie bez podłączonej anteny może doprowadzić do uszkodzenia sprzętu i utraty łączności.**

❖ **Komendy głosowe.**

Takie jak „Odwrót”, „300”, „200” itp., słyszy również przeciwnik (szczególnie w mieście lub w nocy), co może zwiększyć jego czujność i aktywność bojową. Dlatego warto mieć własne kryptonimy dla punktów terenowych oraz specjalne słowa oznaczające wydarzenia i działania. Posługujcie się „własnym językiem”, aby nie dostarczać przeciwnikowi informacji.

❖ **Nie ma potrzeby przeprowadzania ciągłych „kontroli łączności” między pozycjami, sąsiadami lub przydzielonymi jednostkami („bo tak trzeba”).**

Wróg rejestruje każdą aktywność radiową (analogową, cyfrową, przeskoki częstotliwości) i może określić lokalizację źródeł radiowych oraz intensywność komunikacji (co oznacza, że coś nadchodzi...).

❖ **Jeśli choć raz byłeś celem wrogiej walki elektronicznej (EW), twoja częstotliwość jest monitorowana i podsłuchiwana.**

❖ **Jeśli EW jest aktywne, nie karm trolla, nie mów jawnym tekstem: „Przeszkadzają mi!” itp. Podawaj hasło, którego wróg nie rozumie.**

❖ **Nie używaj niczego, co pozwoliłoby wrogowi w jakiś sposób cię zidentyfikować.**

Nie dodawaj dodatkowych cech szczególnych (żartów, żargonu, akcentu, slangu zawodowego). Operator radiowy to istota całkowicie bezosobowa.

❖ **Nie wdawaj się w „kłótnie” ani „pojedyunki” na antenie, ani ze swoimi, ani z wrogami.** Możesz zostać podstępem zmuszony do pozostania na antenie przez długi czas, w celu ustalenia twojego położenia.

❖ **Okresowo zmieniaj kanały komunikacji.**

Na przykład, godziny parzyste to kanał numer jeden, a godziny nieparzyste to kanał numer dwa. Jeśli radiostacje są dwupasmowe, przełącz kanały w obu pasmach z „dużym krokiem” (powyżej 2 MHz).

❖ **Na posterunku lub stanowisku obserwacyjnym zawsze staraj się zakamuflować antenę i odsunąć ją od ukrycia. W lesie drzewa są pomocne.**

---

⁹⁶ Co do zasady, przyjmuje się, że w sieci radiowej nie powinno pracować więcej niż 5 radiostacji. - przyp. tłum.

❖ **Aby uniknąć otrzymania Nagrody Darwina⁹⁷, nie umieszczaj retransmitera⁹⁸ obok centrum łączności lub stanowiska dowodzenia, nawet jeśli jest to bardzo wygodne.**

❖ **Nie bój się meldować o wtopach.**

Jeśli zgubisz tablice komunikacyjne (kodowane) lub radio z funkcją szyfrowanej komunikacji w walce, natychmiast zgłoś się do dowódcy (w celu zmiany kodu). W przeciwnym razie wróg będzie cię „po cichu” nasłuchiwał.

❖ **Radio wymaga baterii.**

Zawsze miej przy sobie zapasowe, w liczbie zależnej od czasu trwania misji, oraz ładowarkę. Zapewnij sprawiedliwy rozkład dodatkowego obciążenia w oddziale podczas poruszania się pieszo.

❖ **Wykorzystuj błędy przeciwnika.**

Jeśli przejmiesz wrogą stację radiową, nasłuchuj jej i wykorzystaj do uzyskania informacji o jej położeniu, ruchach, ofiarach i znakach wywoławczych dowódców. Przygotuj dla nich niespodziankę...

❖ **Wyposaż swoje radio w zestaw klemów (krokodylków).**

Podłączysz je do akumulatora samochodowego, oszczędzając przenośny akumulator.

❖ **Fotowoltaika.**

Użyj panelu słonecznego z sygnalizacji świetlnej lub latarni ulicznej (12 V) do zasilania retransmitera pracującego w trybie ciągłym lub jako zapasowego źródła zasilania.

❖ **Darmowa energia.**

Stacja bazowa sieci komórkowej („maszt GSM”) ma 12 akumulatorów (żelowych). Jeden taki akumulator wystarcza na tydzień intensywnego używania radiostacji.

❖ **Skarb z lamusa.**

Jeśli jest możliwość zdobycia starego, sprawdzonego aparatu przewodowego TA-57⁹⁹ z „polówką” (kablem polowym) – koniecznie go użyjcie. To rozwiązanie niezawodne.

---

⁹⁷ Żartobliwe określenie w popkulturze na kogoś kto z własnej winy w szczególności widowiskowy lub głupi sposób usunął swoje DNA z puli genetycznej ludzkości, najczęściej z powodu zgonu. - przyp. tłum.

⁹⁸ Urządzenie telekomunikacyjne służące do odbierania, wzmacniania i ponownego wysyłania sygnału. - przyp. tłum.

⁹⁹ Telefon polowy stosowany między innymi w ludowym Wojsku Polskim. - przyp. tłum.

17. Rady dla dowódcy

❖ Dowódco, pamiętaj:

Twoim zadaniem jest kierowanie pododdziałem w walce, zarządzanie relacjami wewnątrz zespołu oraz organizowanie codziennego funkcjonowania. „Zabij” w sobie mentalność pojedynczego wojownika i wychowaj w sobie **organizatora, który potrafi rozwiązywać problemy**. Trenuj, zapewniaj wyposażenie, organizuj. **Bądź liderem**.

Twoje dodatkowe wyposażenie powinno obejmować: zapasowy komplet baterii do radiostacji, dobrą lornetkę, nawigację GPS, dalmierz laserowy, kamerę termowizyjną oraz ładowarki do tych urządzeń.

Rozwijaj kompetencje specjalistów w swoim pododdziale, w każdych warunkach sytuacyjnych. Prowadź szkolenia i zgrzywanie w małych zespołach („dwójkach”, „czwórkach”) podczas działań na pojazdach, w pasach zadrzewień oraz w zabudowie miejskiej.

❖ Proste rady dla dowódcy:

- **Wyjaśniaj i pokazuj na własnym przykładzie w praktyce.** Dopiero potem wymagaj wykonania. Wymagaj tak samo jak od siebie, a nawet tak, jakby to była ostatnia szansa. Jeśli masz doświadczenie bojowe - znasz cenę błędów.
- **Powtarzaj i łącz różne rozwiązania. Zaskakuj.** Nie ma dwóch identycznych sytuacji i nie będzie szablonowych działań. To, co działało wczoraj, jutro może okazać się bezużyteczne.
- **Walka nie wybaczają błędów.** Każda lekcja musi być przyswojona. Na ile jesteś wymagający w szkoleniu, na tyle będziesz gotowy w realnej sytuacji. Walka to nie gra komputerowa z zapasem żyć i apteczek.
- **Dobry dowódca nie „umiera dwa razy”.** Jeśli nie będziesz najlepszy, staniesz się najgorszy. A jeśli pozostaniesz najgorszy - zginiesz. Razem z twoim autorytetem wśród ludzi.
- **Dowódca powinien dowodzić w walce.** Twój zapas amunicji jest mniejszy niż u pozostałych - twoją bronią jest dowodzenie. Twój głos musi być pewny, bez wahania. Żołnierz czuje się pewniej, gdy słyszy jasne i stanowcze komendy.
- **Pycha jest twoim największym wrogiem.** Jeśli nie potrafisz sam pokazać wykonania jakiegoś działania - wróć do poprzedniego punktu. Jeśli boisz się wejść w błoto razem z innymi - tym bardziej wróć do poprzedniego punktu.
- **Dobry dowódca lub instruktor nie pokazuje tylko swoich mocnych stron.** Potrafi też przyznać się do słabości i pracować nad ich usunięciem. Idealni ludzie nie istnieją. Nie bój się uczyć nowych rzeczy, nawet od podwładnych - czasem spojrzenie z zewnątrz jest kluczem do sukcesu.
- **Zawsze się rozwijaj.** Ucz się nowych rzeczy i przekazuj doświadczenie. Najpierw wiedza, potem stopnie. Zwycięstwo sprzyja przygotowanym. „Nigdy nie przegrywam. Albo wygrywam, albo się uczę.”
- **Zachowuj pozytywne nastawienie.** Nie okazuj zniechęcenia - jesteś obserwowany, ludzie się na tobie wzorują. Nie słuchaj plotek i nie dawaj się wodzić za nos.
- **W trudnej sytuacji dawaj ludziom poczucie spokoju i pewności.** Nie wpadaj w panikę, nie bądź chaotyczny.
- **Dbaj o zaopatrzenie swojego pododdziału - to twoja „rodzina”.** Nie czekaj, aż ktoś zrobi to za ciebie. Problemy logistyczne innych nie mogą być twoją wymówką. Szukaj rozwiązań i walcz o wyposażenie - to twój obowiązek.
- **Poznaj swoich ludzi.** Interesuj się ich problemami, obserwuj ich, wspieraj, doceniaj. Nawet drobny gest - np. mały prezent z okazji urodzin ma znaczenie. Uwaga i zainteresowanie są ważne.

- **Nie podważaj własnego autorytetu nieodpowiednim zachowaniem czy głupimi decyzjami.** Nie pij i nie pożyczaj pieniędzy od podwładnych w ten sposób tracisz autorytet i narzędzia dowodzenia.
- **Nie wywyższaj się i nie poniżaj innych.** Nie trzeba być „ważnym”. Trzeba być potrzebnym. Bądź dla ludzi jak „ojciec”, a nie jak „szef”.
- **Twój autorytet jest kluczem do sukcesu na polu walki.** Zdobywa się go trudno, a traci bardzo łatwo.

❖ **Kolejność działań dowódcy po otrzymaniu zadania:**

- **Zrozum zadanie i zamiar przełożonego** co należy wykonać i w jakim terminie, kto będzie udzielał wsparcia, co robią sąsiednie pododdziały. Jeśli coś jest niejasne, wyjaśnij to od razu.
- **Określ pilne działania**, które trzeba wykonać natychmiast (np. uzupełnić wyposażenie, kogoś zawrócić, coś przygotować). W przeciwnym razie może zabraknąć czasu. A czasu nie da się „rozciągnąć”.
- **Oszacuj czas**, który pozostał na przygotowanie żołnierzy do wykonania zadania (jakie kwestie trzeba koniecznie przećwiczyć i dopracować). Uwzględniaj nawet drobne szczegóły.
- **Oceń sytuację w rejonie przyszłych działań:** przeciwnika (kto, kiedy, w jaki sposób, jakimi siłami i gdzie może działać przeciwko tobie), stan własnego pododdziału, ukształtowanie terenu i warunki pogodowe.
- **Określ swój zamiar wykonania zadania i jeśli trzeba zamelduj go przełożonym:** jakiego przeciwnika i gdzie należy zniszczyć lub rozpoznać; w jaki sposób zostanie wykonane zadanie; jaki będzie szyk bojowy; jakie środki wprowadzenia przeciwnika w błąd zostaną zastosowane.
- **Podejmij decyzję i zatwierdź ją u przełożonego.**
- **Przeprowadź rekonesans** (jeśli to możliwe) lub szczegółowo ustal sytuację z osobami, które wcześniej działały w tym rejonie.
- **Wydadź rozkaz bojowy podwładnym** przed rozpoczęciem realizacji zadania (to obowiązkowy element przygotowania).
- **Zorganizuj współdziałanie** (np. z artylerią, operatorami BSP itp.), ustal sposób łączności i sygnały identyfikacyjne, przećwicz możliwe sytuacje niestandardowe („A co jeśli...?”). Zapewnij także zaopatrzenie materiałowe z uwzględnieniem możliwości wykonywania zadania dłużej niż planowano (np. w przypadku problemów z rotacją).
- **Osobiście sprawdź gotowość pododdziału** do wykonania zadania bojowego (szczególnie środki łączności).

❖ **Podwładnych należy motywować stale i konsekwentnie.**

Motywować do osiągnięcia rezultatów, do nauki obsługi sprzętu i nowych metod działania, a także do unikania poczucia nadmiernej pewności siebie. Przekonanie o własnej niezwykłości osłabia czujność i rozagę. Najlepszą metodą jest osobisty przykład i szczerść. Czasem potrzebna jest też stanowcza dyscyplina.

❖ **Nie ma celów nieosiągalnych.**

Istnieje tylko wysoki poziom lenistwa, brak pomysłowości i zapas wymówek. Powoływanie się na „okoliczności” bywa często inną nazwą dla lenistwa.

Więcej potu na treningu to mniej krwi w walce. Lepiej mieć piasek między zębami niż szron na jajach! Błędy popełniaj wczoraj, ucz się dziś, zwyciężaj jutro!

18. Rady dla operatorów dronów

❖ **Dbaj o swojego „ptaszka” (drona) to oczy i nadzieja pododdziału.**

Może wykryć przeciwnika, pomóc naprowadzić ogień artylerii, zrzucić „niespodziankę”, odnaleźć ранnego, przeprowadzić minowanie, dostarczyć potrzebne drobiazgi (radiostację, apteczkę, żywność), a nawet doprowadzić jeńców.

❖ **Wyjaśnij dowódcy możliwości swojego drona (zasięg lotu, czas działania, warunki użycia).**

W przeciwnym razie możesz dostać zestaw trudnych do wykonania poleceń (np.: „Trzeba w nocy polecieć 15 km w rejon jeziora i przeprowadzić rozpoznanie”).

❖ **Do skutecznej nawigacji potrzebne są dwa smartfony (nie prywatne).**

Na jednym steruje się lotem, na drugim określa współrzędne. W zestawie warto mieć: zapasowy kabel do podłączenia smartfona z kontrolerem, zapasowe śmigła, powerbank oraz około pięciu akumulatorów (ładować je przy każdej okazji i chronić przed zimmem).

❖ **Smartfona używanego do sterowania nigdy nie należy podłączać do Internetu.**

Oprogramowanie zapisuje pełną trasę wszystkich lotów i może wysyłać je na zdalne serwery.

❖ **Zainstaluj aktualne oprogramowanie (firmware).**

Może ono umożliwić obejście niektórych ograniczeń wprowadzonych przez producenta, takich jak identyfikacja DRONE ID, strefy zakazu lotów (NFZ¹⁰⁰) czy limity wysokości i zasięgu. W niektórych wersjach oprogramowania możliwe jest także użycie komendy „lost_compass”, która pozwala dronowi wrócić według kompasu w przypadku utraty łączności z kontrolerem, kopter obraca się w stronę punktu startu (kierunek, w którym leciał po wzniesieniu się na wysokość około 50 m przez ok. 30 sekund) i zaczyna samodzielnie wracać.

❖ **Zespół BSP:**

- Operator steruje, monitoruje wskaźniki, wyszukuje wroga;
- asystent operatora - szykuje drona do lotu i obserwuje drona z odległości, pełni funkcję nawigatora podczas lotu z mapą (mapy offline, mapy sztabowe), określa współrzędne celu i dostosowuje ogień artyleryjski;
- strażnik (kierowca) zapewnia ochronę obwodową (nasłuchuje „nieba”), utrzymuje zakamuflowany pojazd w gotowości do szybkiego odjazdu.

❖ **Przygotowując się do lotu:**

Zrozum zadanie, wybierz trasę i punkty orientacyjne (drogi, polany, jeziora, kolorowe dachy, rury itp.), aby uniknąć zgubienia się. Sprawdź, czy światła pozycyjne nie są wyłączone.

❖ **Z pomocą asystenta wybierz różne miejsca startu i lądowania dla drona.**

Wraz z pomocnikiem dobieraj różne miejsca startu i lądowania bezzałogowca. Po włączeniu urządzenie zaczyna emitować sygnał zdradzający jego położenie (zasięg do 30 km). Jeśli startujesz i przyjmujesz maszynę z jednego miejsca – licz się z tym, że ściągniesz na siebie uderzenie. Nie zapominaj o obserwacji i zabezpieczeniu perymetru. Polują na ciebie! Operator drona nie działa sam!

❖ **Zrozum przydatność przekaźników zdalnego sterowania do drona.**

Pozwolą Ci one pozostać w bezpiecznym miejscu, sterując „ptakiem” bez utraty jakości sygnału. Na przykład - Inkubator 2.0 (3.0). Umieść anteny w koronach drzew, oknach,

---

¹⁰⁰ No Fly Zone. - przyp. tłum.

dachach i przerwach w ścianach. Zamaskuj je materiałem przepuszczającym fale radiowe. Zaleca się ustawienie fałszywej pozycji za pomocą atrap anten zdalnych.

❖ **Naucz się latać bez GPS, korzystając z charakterystycznych punktów terenu.**

Ustaw tryb ATTI (ACCA) na osobny przełącznik. Pamiętaj, że dron w tym trybie jest zdmuchiwany ze swojej pozycji przez wiatr na wysokościach powyżej 200 metrów.

❖ **Wiatr może być zarówno przyjazny, jak i wrogi.**

Pamiętaj, że jego kierunek może się różnić na różnych wysokościach. Jeśli sztuczny horyzont jest przechylony, wiatr przecina. Wiatry powyżej 12 m/s¹⁰¹ zagrażają misji.

❖ **„Ptak” używany do rozpoznania nie powinien być używany jako bombowiec.**

Używanie urządzenia do zrzutu zwiększa obciążenie silników i śmigieł śmigłowca. Samoistna awaria spowodowana przeciążeniem i intensywnym użytkowaniem to nic nietypowego. **Jeśli to możliwe, używaj różnych dronów do różnych zadań.**

❖ **Po każdym locie z ładunkiem sprawdzaj temperaturę silników dotykiem.**

Jeśli są ciepłe, zrób przerwę i pozwól im ostygnąć. Nie wysyłaj drona w nowy lot, ponieważ może nie powrócić.

❖ **Z technologią ostrożnie.**

Użyj aplikacji do fałszowania GPS na smartfonie, aby ukryć swoją lokalizację przed radarami Aeroscope¹⁰². Nie włączaj przycisku automatycznego startu i lądowania, ponieważ spowoduje to zresetowanie oprogramowania drona.

---

¹⁰¹ W skali Beauforta to 6 – silny wiatr - przyp. tłum.

¹⁰² AeroScope to system firmy DJI do wykrywania i śledzenia dronów poprzez przechwytywanie ich sygnału radiowego. Nie jest radarem, pokazuje m.in. pozycję drona i operatora, ale działa głównie na drony DJI. - przyp. tłum.

19. Udzielanie pierwszej pomocy

❖ We współczesnej wojnie, przy szerokim użyciu artylerii i dronów, około 80% ran ma charakter odłamkowy. W większości przypadków nie zobaczysz przeciwnika, ale z pewnością odczujesz jego „uwagę”.

❖ **Apteczka i opaska uciskowa (żgut¹⁰³) powinny być zawsze łatwo dostępne.**

W indywidualnej apteczce powinny znajdować się: druga opaska uciskowa, środek hemostatyczny, opatrunek, rurka nosowo-gardłowa¹⁰⁴, opatrunek okluzyjny¹⁰⁵, środek przeciwbólowy, koc termiczny, nożyczki, rękawiczki oraz marker. Inne elementy wyposażenia można dodać w zależności od własnej wiedzy i umiejętności.

❖ **Opaska uciskowa (staza) jest awaryjnym sposobem zatrzymania krwotoku.**

Podczas jej zakładania w „czerwonej strefie” należy kierować się zasadą olimpijską: „szybciej, wyżej, mocniej”. Należy jednak pamiętać, że maksymalny czas pozostawienia jej na kończynie wynosi około 1 godziny, zarówno zimą, jak i latem. Jeśli nie zostanie zdjęta na czas, może to doprowadzić do utraty kończyny.

❖ **Co jest lepsze opaska uciskowa czy żgut?**

To, czym potrafisz się skuteczniej posługiwać w stresie i w niewygodnej pozycji. Dyskusje są bezcelowe¹⁰⁶. Najlepszym „lekarstwem” na polu walki jest przewaga ogniowa.

❖ **Udzielając pierwszej pomocy, należy działać według zasady trzech stref: „czerwonej”, „żółtej” i „zielonej”. W każdej z nich obowiązują inne działania i priorytety.**

❖ **„Czerwona strefa”**

Obszar bezpośredniego kontaktu ogniowego z przeciwnikiem.

Co robić?

Przypomnij sobie zasady nauczone podczas szkolenia z medycyny taktycznej.

Jeśli jesteś ranny:

- zgłoś zranienie;
- jeśli to możliwe - kontynuuj wykonywanie zadania (w walce nie robi się przerw z powodu ran);
- przemieść się do osłony;
- jeśli sytuacja pozwala obejrzyj i obmacaj swoje ciało, sprawdzając czy nie ma śladów krwi.
- Często kontroluj dłonie: po sprawdzeniu lewej strony spójrz na dłoń; po sprawdzeniu brzucha pod kamizelką znów sprawdź dłoń, czy nie ma na niej krwi.
- Zatrzymaj krwawienie opaską uciskową. Nie czekaj na „dobrego wujka” jeśli pomożesz sobie sam, masz większą szansę przeżyć. Przed założeniem opaski sprawdź kieszenie. Twoim zadaniem jest **ucisnąć tętnicę**, a nie zapalniczkę, telefon czy paczkę papierosów. Załóż opaskę jak najwyżej na kończynie i bardzo mocno ją

¹⁰³ Żgut to typowo sowiecki wynalazek - kawałek gumowego paska z dziurkami i plastikowym bolcem mocującym. - przyp. tłum.

¹⁰⁴ Do użycia takiej rurki, koniecznie należy zaopatrzyć się w żel, ułatwiający wprowadzenie jej do przegrody nosowej. - przyp. tłum.

¹⁰⁵ Opatrunek okluzyjny to szczelny opatrunek, który nie przepuszcza powietrza ani wilgoci. Mogło też chodzić o opatrunek wentylowany na rany klatki piersiowej. - przyp. tłum.

¹⁰⁶ Dyskusja jest podobnie bezcelowa, jak dyskusja o przewodzie UAZa nad HMMWV albo hełmu stalowego nad aramidowym. - przyp. tłum.

zaciśnij. Później, gdy tylko będzie to możliwe, postaraj się jak najszybciej ją zastąpić środkiem hemostatycznym i opatrunkiem uciskowym.

Jeśli jesteś ratownikiem:

- przed ruszeniem do rannego **określ: w jaki sposób się do niego zbliżyć**, kto zapewnia osłonę ogniową, kto stawia zasłonę dymną i na czyją komendę, w jaki sposób oraz dokąd będzie on ewakuowany. Podczas przemieszczania się zadbaj o własne bezpieczeństwo. Pamiętaj: dwóch rannych to znacznie gorzej niż jeden;
- **zbliżając się do rannego daj znać, kim jesteś** (powiedz jego imię lub pseudonim oraz swój znak wywoławczy). Dzięki temu nie rzuci w twoją stronę granatu w odruchu paniki;
- podczas udzielania **pomocy pozycja musi być wygodna i bezpieczna dla ciebie**. On już jest ranny - ty jeszcze nie. Jeśli to możliwe, użyj jego własnej opaski uciskowej;
- nie możesz podejść do rannego? W zależności od sytuacji terenowej i bojowej użyj pasa ewakuacyjnego lub linki do przeciągnięcia rannego;
- zamelduj dowódcy o rannym żołnierzu i jego położeniu. Ranny nie jest wyłącznie twoim problemem - za jego ewakuację odpowiada dowódca. Ty masz swoje zadanie do wykonania.

❖ „Żółta strefa”

Obszar odizolowany od bezpośredniego ognia przeciwnika (najbliższa osłona, zagłębienie terenu).

Co robić?

Nie przeszkadzamy specjalście w udzielaniu pomocy.

Jeśli jesteś ratownikiem (medykiem pola walki):

- kontroluj bezpieczeństwo wokół miejsca udzielania pomocy;
- zabierz rannemu broń;
- przeprowadź oględziny w celu wykrycia ukrytych obrażeń. Udzielając pomocy, skup się na ranie, a nie na emocjach - działaj jak „medyczny terminator”;
- zapewnij drożność dróg oddechowych;
- sprawdź oddychanie i w razie potrzeby udziel pomocy przy odmie płucnowej. Na otwór wlotowy w klatce piersiowej załóż opatrunek z zaworem, na wylotowy bez zaworu¹⁰⁷;
- oceń skuteczność tamowania krwotoku (w razie potrzeby popraw opaskę uciskową lub użyj środków hemostatycznych). Jeśli nie można zdjąć opaski (np. przy silnym krwotoku lub amputacji), zapisz czas jej założenia na czole rannego. Opaskę należy luzować co godzinę na 3-5 minut¹⁰⁸;
- uzupełnij utratę krwi (zapewnij dostęp dożylny lub doszpicowy). Zatrzymanie krwawienia to sukces, ale uzupełnienie utraty krwi to już wyższy poziom umiejętności. W pododdziale warto mieć 3-4 worki z roztworem fizjologicznym i zestawy do kroplówki. Jeśli nie ma rany brzucha podawaj rannemu płyny do picia;
- zapobiegaj wychłodzeniu (okryj rannego izolującym kocem). Spadek temperatury ciała o 1°C zwiększa ryzyko śmierci o około 50%. Nie ogrzewaj rannego alkoholem nasila to krwawienie;

¹⁰⁷ Chodzi o opatrunki wentylowane. - przyp. tłum.

¹⁰⁸ Nie jest to do końca zgodne z wytycznymi CLS. Można zdjąć/przełożyć opaskę to robić, jeżeli od jej założenia nie minęła godzina, krwawienie zostało powstrzymane opatrunkiem uciskowym, albo ponad wszelką wątpliwość stwierdzono, gdzie dokładnie znajduje się rana.- przyp. tłum.

- udziel pomocy przy urazach oka. Uszkodzone oko osłoń specjalną osłoną (np. połówką okularów lub łyżką), aby opatrunek nie dotykał gałki ocznej¹⁰⁹;
- podaj lek przeciwbólowy. Nie wolno podawać promedolu.¹¹⁰ przy urazie głowy. Leków przeciwbólowych nie podaje się również w zranioną kończynę;
- załóż opatrunki na wszystkie otwarte rany. Nigdy nie próbuj wprowadzać jelit z powrotem do jamy brzusznej przykryj je folią, obłóż bandażami i załóż opatrunek;
- udziel pomocy przy oparzeniach (schłódź ranę i załóż opatrunek). Najlepiej użyć hydrożelu przeciwooparzeniowego;
- przy złamaniach wykonaj unieruchomienie. Uszkodzoną nogę przywiąż do zdrowej, a rękę podwieś w prowizorycznym temblaku z ubrania. Kończynę należy unieruchomić nawet przy samym podejrzeniu złamania;
- podaj antybiotyki (zastrzyk lub tabletki). Lekarzom łatwiej będzie walczyć z infekcją.

❖ „Zielona strefa”

Obszar poza zasięgiem ognia przeciwnika, w którym odbywa się ewakuacja rannego.

Co robić?

Wytrwać i utrzymywać kontakt z rannym podczas drogi do szpitala (kontrolować, czy zostanie wystawiona odpowiednia dokumentacja medyczna). Jeśli masz założoną opaskę uciskową regularnie przypominaj o niej personelowi medycznemu.

Jeśli jesteś ratownikiem:

- wykonaj czynności z poprzedniego etapu, jeśli nie zostały wcześniej przeprowadzone;
- zamelduj dowódcy aktualny stan rannego i przygotuj sprzęt do transportu;
- zorganizuj transport rannego do punktu ewakuacji. Nieprzytomnego ewakuuj twarzą w dół zapobiega to zapadaniu się języka i zachłyśnięciu wymiocinami;
- wspieraj psychicznie rannego, rozmawiaj z nim o neutralnych rzeczach (nie pytaj o ból). Dzięki temu wiesz, czy jest przytomny, a niższy poziom stresu zmniejsza utratę krwi.

❖ Do ewakuacji rannych w drużynie powinny być przynajmniej dwie sztuki miękkich noszy (najlepiej z pełnym materiałem, ponieważ taśmowe łatwo zahaczają o przeszkody).

Używaj pasów naramiennych i uchwytów do wygodnego przenoszenia. **Średnia prędkość transportu: około 800 m na godzinę, w trudnym terenie - do 500 m.** Warto mieć dodatkowo dwóch żołnierzy do obserwacji otoczenia i przestrzeni powietrznej (np. z detektorem dronów), którzy w razie potrzeby mogą się zmieniać. Przydatne bywają też strzelby gładkolufowe do zwalczania dronów FPV.

❖ Grupa ewakuacyjna bywa nazywana „aniołami stróżami”.

Jeśli dysponuje pojazdem opancerzonym, quadem albo choćby specjalnymi noszami jednoosiowymi oraz urządzeniem do zakłócania dronów - znacznie zwiększa to szanse powodzenia. Szybkość i skrytość ewakuacji rannego są bezpośrednio związane z przeżywalnością całej grupy. Najlepszą porą na ewakuację są zmierzch lub świt, gdy przeciwnik zmienia obsadę obserwacji. Punkt ewakuacji powinien być dobrze ukryty, a łączność stabilna.

¹⁰⁹ Najlepiej osłonić oboje oczu. Nie da się ruszać tylko jednym okiem. - przyp. tłum.

¹¹⁰ Promedol to silny opioidowy lek przeciwbólowy (trimeperydyna), stosowany przy silnym bólu, m.in. w urazach i operacjach. Działa podobnie do morfiny, ma też działanie uspokajające, ale może powodować uzależnienie. - przyp. tłum.

❖ **Podczas transportu pojazdem.**

Każdy ładunek musi być zabezpieczony - również ranny. W przeciwnym razie przy pierwszym większym wstrząsie lub gwałtownym skręcie może wypaść z pojazdu.

❖ **Ze względu na aktywność dronów przeciwnika, które utrudniają dotarcie grup ewakuacyjnych, trzeba liczyć się z opóźnieniem pomocy.**

Dlatego przed wykonaniem zadania warto przygotować zapas podstawowych środków: opatrunków, antybiotyków, leków przeciwbólowych i płynów infuzyjnych.

Należy też uzgodnić z medykami częstotliwości radiowe do konsultacji i przygotować pakiety medyczne („medpaki”), które operatorzy dronów mogą w razie potrzeby dostarczyć z instrukcjami od specjalisty. Jeśli to możliwe, używaj środków hemostatycznych na bazie kaolinu¹¹¹ - mogą pozostawać w ranie do 72 godzin (preparaty na bazie chitozanu¹¹² - do 24 godzin).

❖ **Co może pomóc zapewnić ewakuację w tych trudnych warunkach?**

Robotyczne platformy naziemne. Już istnieją, ale potrzeba ich znacznie więcej. Z niecierpliwością oczekuje się także dronów przeznaczonych do ewakuacji rannych.

❖ **Może się zdarzyć, że rannych będzie więcej niż dwóch. Wtedy trzeba zdecydować, komu udzielić pomocy i kogo ewakuować w pierwszej kolejności.**

Rannych należy posortować na cztery grupy:

- **„Czerwona”** - poszkodowani z ostrymi zaburzeniami drożności dróg oddechowych, odmą prężną, silnymi krwotokami, urazami tułowia, szyi lub miednicy z rozwijającym się albo grożącym wstrząsem, amputacjami lub ryzykiem utraty kończyny, urazami oczu.
➔ **Ewakuacja w pierwszej kolejności.**
- **„Żółta”** - poszkodowani, których stan nie powinien się pogorszyć przez kilka godzin: urazy penetrujące i tępe bez objawów wstrząsu, złamania, krwawienia niekrytyczne, obrażenia twarzy bez zaburzeń oddychania, niewielkie oparzenia.
➔ **Ewakuacja w drugiej kolejności.**
- **„Zielona”** - poszkodowani z drobnymi złamaniami, stłuczeniami, zwichnięciami, otarciami i zdrapaniami, niewielkimi oparzeniami.
➔ Wystarczy **samopomoc lub pomoc koleżeńska**, ewakuacja w trzeciej kolejności.
- **„Czarna”** osoby umierające, z obrażeniami **zbyt poważnymi, by przeżyć.**
➔ Pomocy zazwyczaj się nie udziela lub ma ona jedynie charakter przeciwbólowy i łagodzący; zajmuje się nimi na samym końcu.

❖ **Nie jest ważne, ile razy zostałeś ranny. Ważne, ile razy wróciłeś.**

❖ **Medyku pola walki:**

Kiedyś zdarzy się, że ktoś umrze ci na rękach. Zrobisz wszystko, a mimo to nie będziesz w stanie zmienić wyniku. Trzeba to przyjąć i nie wyzbyć się złudzeń. Stosuj prostą zasadę

¹¹¹ Kaolin w medycynie jest stosowany głównie jako środek wspomagający krzepnięcie krwi i adsorbent. Wykorzystuje się go w opatrunkach hemostatycznych do tamowania krwotoków, w preparatach przeciwbiegunkowych do wiązania toksyn oraz w diagnostyce laboratoryjnej. - przyp. tłum.

¹¹² Chitozan to naturalny polisacharyd otrzymywany z chityny (np. z pancerzy skorupiaków), stosowany w medycynie głównie jako środek wspomagający tamowanie krwawienia i gojenie ran. Wykorzystuje się go m.in. w opatrunkach hemostatycznych, gdzie pomaga szybko zatrzymać krwotok, oraz w materiałach medycznych wspierających regenerację tkanek. Ma także właściwości antybakteryjne. - przyp. tłum.

analizy: **co zrobiłem dobrze, a co mogłem zrobić lepiej.** To inny sposób patrzenia na wydarzenie. Przetwórz stres w doświadczenie bojowe dzięki temu **uratujesz więcej istnień w przyszłości.**

20. Stres bojowy¹¹³

❖ **Ostra reakcja stresowa jest jak mina z opóźnionym zapłonem albo uderzenie wrogiego pocisku.**

Nie da się przewidzieć, jak, kiedy i kogo osiągnie. Kontroluj siebie i współtowarzyszy, reaguj właściwie na zachowania nieadekwatne do sytuacji.

❖ **Stres bojowy jest normalnym stanem profesjonalisty na wojnie.**

Jednak przy długotrwałym działaniu, szczególnie u osób nieprzygotowanych, może „wybuchnąć” w postaci agresji, hysterii, stuporu¹¹⁴ albo drżenia nerwowego.

❖ **Agresja („puściły hamulce”, „urwało komuś dach”).**

Oznaki: obrażanie innych, impulsywność, bezpośrednia agresja skierowana na kogoś lub coś, postrzeganie otoczenia jako zagrożenia.

Co robić? Spokojnie zacząć rozmowę, unikać oskarżeń i gróźb, odebrać dostęp do broni, przekierować uwagę (na zadanie albo na skutki jego działań; w miejscu postoju dać pracę fizyczną, np. kopanie, rąbanie drewna, możliwość wykrzyczenia się).

❖ **Histeria („teatr jednego aktora”, „gra pod publiczność”).**

Oznaki: płacz, panika („wszystko stracone”), przesadna teatralność, chęć zwrócenia na siebie uwagi.

Co robić? Przerwać przedstawienie i skupić uwagę na otoczeniu (głośny dźwięk, nagły gest), odwrócić osobę tyłem do innych, mówić twardo, jasno i wyraźnie, wydać krótkie komendy: „Uspokój się!”, „Zwolnij!”, „Stop!”, „Zamilknij!”, „Weź się w garść!”, podać wodę lub spoliczkować.

❖ **Stupor („zastygl”, „zamarł”, nie reaguje na rozkazy).**

Oznaki: bezruch lub spowolnienie ruchów, milczenie albo spowolniona mowa, brak reakcji na zwracanie się do niego.

Co robić? Zapewnić bezpieczeństwo (usunąć z linii ognia), mówić wyraźnie, zwracać się po imieniu lub pseudonimie, intensywnie pocierać dłonie i uszy.

❖ **Drżenie („odreagowanie”, „trzęsawka”).**

Oznaki: częste skurcze mięśni, drobne niekontrolowane ruchy, jąkanie się, przerywana mowa.

Co robić? Uspokoić, wyjaśnić przyczynę reakcji, chwycić za ramiona, polecić zacisnąć pięści, wstrzymać oddech na 5-7 sekund, a przy wydechu rozluźnić ciało, podać słodką herbatę.

❖ **Technika „uziemienia”.**

Panikujesz? „Uziem się”! Przenieś uwagę ze swojego strachu na zwykłe odczucia: pokręć nabożem w dłoniach, sprawdź opaskę uciskową, przeczytaj napis na nieśmiertelniku, pogryź cukierek.

❖ **Po każdym „starcu” zawsze następuje „spadek napięcia”.**

To niewykorzystana energia, która utrudnia zaśnięcie, powoduje drżenie rąk i niemożność

---

¹¹³ Zagadnienia omawiane w tym rozdziale mają na celu jedynie doraźne poradzenie sobie ze stresem bojowym. W żadnym razie nie stanowią rozwiązań długoterminowego. Stres bojowy i jego następstwa (PTSD) to zagadnienie złożone i wielowątkowe, zagrażające długotrwałe zdrowiu i życiu oraz mające długofalowe skutki społeczne. Nie wolno go lekceważyć ani liczyć na to, że uda się to „rozchodzić”. Wymagana jest profesjonalna pomoc psychologiczna. Tu natomiast otrzymujemy garść technik, które można porównać - mówiąc obrazowo - do przykrycia grzyba na ścianie kolejną warstwą farby. - przyp. tłum.

¹¹⁴ Stupor to stan znacznego obniżenia świadomości, w którym osoba nie reaguje lub reaguje bardzo słabo na bodźce, zwykle tylko na silny ból, przy jednoczesnym braku kontaktu słownego i dużym spowolnieniu ruchowym. - przyp. tłum.

usiedzenia w miejscu. Aby „spuścić parę”, potrzebny jest krótki, intensywny wysiłek fizyczny np. burpees.¹¹⁵

❖ **Jeśli dopada cię niepokój - zajmij się czymś, żeby „nie zwariować”.**

Na wojnie trzeba być w ciągłym ruchu. Nawet siedząc w okopie, lepiej kopać i ulepszać swoje pozycje albo przygotowywać nowe. Ruch pomaga przetwarzać adrenalinę i kierować energię psychiczną we właściwą stronę, nie pozwalając, by strach przerodził się w panikę.

❖ **Jak zmniejszyć reakcje stresu bojowego?**

- Trenuj stale w możliwie najtrudniejszych warunkach. Przyzwyczajenie do działania tylko w komfortowych warunkach prowadzi do złych konsekwencji.
- Każdą umiejętność ćwicz aż stanie się nawykiem i automatyzmem. W walce działają odruchy i pamięć mięśniowa.
- Zaakceptuj swój strach. Nie trzeba z nim walczyć - trzeba go kontrolować.
- Duże i skomplikowane zadania dziel na małe i proste. „Słonia je się kawałkami”. Tak jest łatwiej działać i wszystko wydaje się mniej przerażające.
- Nie wierz we wszystko, co mówią inni. „Strach ma wielkie oczy”. Ludzie mają skłonność do wyolbrzymiania tego, co widzieli.
- Skup uwagę tylko na swoich działaniach. Nie próbuj „porządkować całego świata” zaprowadź porządek w swoim sektorze.
- Po wyjściu z walki zwolnij tempo i sprawdź trzy rzeczy: kto jest obok ciebie, co z twoją bronią i amunicją oraz jaka jest sytuacja wokół.

❖ **Im więcej emocji, tym mniej narzędzi do ich kontrolowania.**

Pamiętaj o uniwersalnych sposobach radzenia sobie ze stresem: wysiłek fizyczny, żart, czarny humor - „kamizelka kuloodporna” przeciw PTSD¹¹⁶, ulubiony utwór odtwarzany w głowie oraz środki awaryjne -g znak krzyża, modlitwa, przekleństwo. Jeśli nie umiesz radzić sobie ze stresem - to go unikaj.

❖ **Co zwiększa odporność na stres?**

Wypełnianie luk w wiedzy (zmniejszanie niepewności), ograniczanie nowości sytuacji oraz gromadzenie doświadczeń zwycięstw. Ludzie potrafią doskonale przystosowywać się do zewnętrznego stresu i presji. Uzupełniaj swoje zasoby: sen, jedzenie, kąpiel w „cynkowej” skrzynce po amunicji z gorącą wodą, czytanie książek.

❖ **Niespokojne myśli rzucają wielkie cienie nawet na małe rzeczy.**

---

¹¹⁵ Burpees to ćwiczenie ogólnorozwojowe polegające na przejściu z pozycji stojącej do przysiadu, następnie podporu (plank/pompka), powrocie do przysiadu i wyskoku w górę, angażujące całe ciało i poprawiające kondycję. - przyp. tłum.

¹¹⁶ Post-Traumatic Stress Disorder – Zespół stresu pourazowego - przyp. tłum.

21. Okiełznaj swoje lęki

UWAGA OD TŁUMACZA: Wiele z poniższych porad należy traktować ze sporą rezerwą i zdecydowanie nie przekładać ich na codzienne życie. Mają charakter doraźnych mechanizmów adaptacyjnych w warunkach skrajnego zagrożenia i nie powinny być traktowana jako uniwersalny model funkcjonowania psychicznego.

Za wyjątkiem technik oddechowych i kilku innych wyjątków, mają one na celu wyłącznie na celu odzyskanie doraźnej kontroli nad swoimi odruchami i nie stanowią rozwiązania problemu PTSD, ani związanych z nim konsekwencji natury umysłowej.

Nie wspominając już o tych z poniższych porad, które brzmią quasi-religijnie i bardziej pasowałyby do „poradnika małego fanatyka”. Długotrwałe stosowanie takich strategii może prowadzić do pogorszenia zdrowia psychicznego, problemów z regulacją emocji oraz trudności w powrocie do normalnego funkcjonowania poza środowiskiem walki.

Żołnierze powracający ze strefy działań wojennych powinni zostać objęci profesjonalną opieką psychologiczną i/lub psychiatryczną w celu zachowania sprawności bojowej, trzeźwości osądu oraz w miarę bezkolizyjnego powrotu do cywilnej rzeczywistości.

❖ **Strach jest podstawą instynktu samozachowawczego i przetrwania.**

Mobilizuje ciało i psychikę, abyś mógł jak najszybciej działać i się ratować. Czasem jednak może cię pochłoniąć, stać się niekontrolowany i przeszkadzać w krytycznym myśleniu oraz adekwatnym działaniu. Strachem można i trzeba zarządzać okiełznać go i wykorzystać we własnym interesie.

❖ **Strach jest naturalną reakcją organizmu na ekstremalne warunki.**

Przyczyną jego pojawienia się w walce jest niezaspokojona potrzeba bezpieczeństwa i stan stresu. Jest to naturalna i pożyteczna reakcja żołnierza na niebezpieczeństwo, niepewność i nagłość sytuacji bojowej. Zadanie polega nie na „zniszczeniu” strachu, lecz na jego opanowaniu i przekształceniu w zasób przydatny w działaniu bojowym.

❖ **Strach jest jak ogień, może ogrzać, ale może też spalić.**

Dopóki potrafisz się bać, żyjesz. Strach to także impuls „walczyć”, a nie tylko „uciekaj” albo „zastygnij”. Na wojnie nie boi się tylko „200”.

❖ **Kontroluj i przetwarzaj swój strach.**

Zamieniaj go w psychologiczny zasób bojowy. Celem jest przystosowanie się „...do piekielnej atmosfery ognia i śmierci, aby pewnie działać i walczyć wśród ognia, dymu i zamętu tak, jak w zwykłych warunkach”. Strach nie powinien być twoim doradcą.

❖ **Co pomaga kontrolować i utrzymywać strach „w ryzach”:**

chłodne, wyrachowane myślenie (jak u maszyny), odcięcie emocji, odporność na panikę zbiorową oraz czarny humor.

❖ **Nieustraszonność nie polega na całkowitym braku strachu, lecz na jego przewyciężeniu siłą woli.**

Wszyscy mają swoje lęki. Ci jednak, którzy potrafią spojrzeć im w twarz, mają także odwagę.

❖ **Technika „Wydychamy strach, wdychamy odwagę”:**

zbiierz w sobie cały strach i z wysiłkiem, głośno go wydychaj (wyobrażając sobie ciemne plamy lub kłęby dymu), następnie powoli i głęboko wdychaj powietrze, napełniając organizm energią (jak ładunkiem elektrycznym lub ogniem) determinacji i odwagi wojownika. Wydychaj słabość, wdychaj siłę.

❖ **Technika „Wypuść smoka”:**

cztery krótkie wdechy nosem, jeden głęboki wydech ustami. Powtórzyć dwa-trzy razy.

❖ **Uczyń strach swoim sojusznikiem.**

Przenieś cię to z roli ofiary okoliczności do roli pana sytuacji. Zamiast mówić sobie: „Uspokój się”, powiedz: „Ta cholera daje mi pełne naładowanie!”.

❖ **Jak pokonać strach przed śmiercią na linii frontu?**

Bądź gotowy. Bądź uważny i czujny. Skupiaj się na swoich działaniach. Niekontrolowane myśli szkodzą. **Obchodź się ostrożnie z bronią** i wiedz, jak jej używać. Zachowuj spokojny i jasny umysł. **Unikaj sporów. Utrzymuj dobre relacje z towarzyszami.** Oslaniajcie sobie nawzajem plecy. Ufaj swoim kolegom i oficerom. Oddychaj głęboko, poruszaj się szybko. Dbaj o zdrowie. Jedz i odpoczywaj. Wiesz, że jesteś przygotowany. Módl się. Podczas walki nie trać ducha. Oddaj się losowi. O resztę zatroszczy się Bóg.

❖ **Jak jeszcze mogą przejawiać się lęki?**

Klaustrofobia - strach przed zamkniętą przestrzenią. Na przykład podczas ostrzału (może pojawić się nieświadoma chęć opuszczenia schronienia mimo większego zagrożenia na zewnątrz).

Agorafobia - strach przed otwartą przestrzenią (dążenie do ukrycia się przed bodźcami dźwiękowymi i wzrokowymi w dowolnym schronieniu).

Co robić? Nie panikuj, skup się i przekieruj uwagę - sprawdź broń, wyposażenie, przemyśl swoje działania po zakończeniu ostrzału.

❖ **Śmierć jest namacalna i szuka, kogo zabrać pierwszego, wyczuwając panikę...**

Jeśli zwycięży strach - jesteś tchórzem. Jeśli zwycięży obowiązek - jesteś odważny. Upaść to przypadek, pozostać leżąc to wybór.

❖ **Śmierć jest najbliższym sojusznikiem na wojnie.**

Bliższym niż towarzysz i twój karabin. Nie jest ani po twojej stronie, ani po stronie przeciwnika. Śmierć kocha cię nie mniej niż życie. Jest po stronie tych, którzy się nie boją, bo kto się boi ten ginie.

❖ **Strach jest twoim sługą.**

Potrzebujesz go, ale nie pozwól mu zasiąść na twoim tronie. Nie jęcz, nie bój się i nie trać głowy. Być wojownikiem to żyć wiecznie.

❖ **Jak pokonać strach?**

Wiedzieć, skąd się bierze. Spotkaj się z nim. Pokonaj go. Niech twoja wiara będzie większa niż twój strach.

❖ **Strach jest pierwszym wrogiem wojownika.**

Pokonując siebie, pokonasz strach. Pokonując strach w sobie, pokonasz wroga na zewnątrz. Jeśli nie możesz pokonać strachu, uczyn go przyjacielem. Niech przyspiesza krew, niech pobudza ciało i oczyszcza umysł z niepotrzebnych myśli. To także jest zwycięstwo. Jesteś wojownikiem. Ty rządysz strachem, a nie on tobą.

❖ **Dla wojownika strach jest wyzwaniem.**

Wojownik zamienia strach w gniew, który kieruje przeciw wrogowi. Strach staje się jego przyjacielem i doradcą, dopóki pozostaje pod kontrolą. Duch wojownika to stal hartowana w ogniu.

❖ **Odwaga to nie brak strachu.**

To gotowość do opanowania go w imię osiągnięcia celu. Odwaga rodzi się w chwili walki ze swoimi lękami, od których wcześniej drżały kolana. Odwaga jest drabiną, na której stopniach znajdują się wszystkie inne cnoty. Odwaga to męstwo inspirowane duchowością.

❖ **Zapis z dokumentu tożsamości poległego oficera:**

„Czytaj, ukropie¹¹⁷. W walce spłonąć gotów jestem! Patrz swoim pyskiem, jeszcze całym, jaki miałem przy sobie karabin, jakie miałem celowniki. Tobie jeszcze wśród tchórzliwych mord z poszarpanymi kikutami wciskać się po okopach. Ja jestem martwy! Lecz nawet w śmierci zły i dumny! Pokój wszystkim! Chwała Rosji! Śmierć ukropom!”

❖ **Stoisz jak mur. Trzymasz się jak skała. Sam stałeś się skałą, ciałem surowej ziemi.**

---

¹¹⁷ Pogardliwe określenie użyte w stosunku do żołnierza ukraińskiego. - przyp. tłum.

22. Sytuacje krytyczne

❖ Jak uniknąć nieprzyjemnych historii i niechcianych spotkań?

Po pierwsze stosuj zasadę chińskiego filozofa Konfucjusza: „Tego, kto nie myśli o dalekich trudnościach, czekają bliskie kłopoty.” Myśl dwa kroki naprzód.

❖ Po drugie, znajdujesz się w wrogim środowisku.

Zwracaj uwagę na szczegóły. Po przybyciu na miejsce zorientuj się w terenie, ustal gdzie jest przeciwnik, kto jest sąsiadem z prawej i lewej strony, gdzie znajdują się miejscowi mieszkańcy, wyznacz dla siebie względnie bezpieczne trasy.

❖ Podstawą jest profilaktyka wszelkich sytuacji krytycznych.

Czyli jak „nie wpakować się w kłopoty”. W 80% przypadków wzięcie do niewoli wiąże się z rozluźnieniem („mnie to się nie zdarzy”), niskim poziomem przygotowania i dyscypliny żołnierzy oraz brakiem dowodzenia i kontroli ze strony dowódców. Zdarzają się dni, kiedy człowiek opuszcza gardę, a obok ktoś cicho powie: „Hände hoch!”¹¹⁸

❖ Ciekawscy miejscowi goście z jedzeniem i alkoholem, a także kobiety o niskiej odpowiedzialności społecznej to sygnały ostrzegawcze.

Mogą przybliżyć spotkanie z „barszczem z pampuchami” w piwnicach SBU¹¹⁹ albo niespodziewaną „pułapką miodową”. Do historii trudno wejść, ale łatwo się w nią wpakować.

❖ Zgłodniałeś i postanowiłeś kupić pierogi z kapustą od tej dobrodusznej babci?

Stop! Za miłą maską może kryć się zły demon i w najlepszym wypadku skończy się to zatruciem. W gorszym - umrzesz w męczarniach. W najgorszym - stracisz przytomność, zostaniesz wzięty do niewoli, zgwałcony i wypuszczony¹²⁰... I będziesz musiał z tym żyć.

❖ Nie poruszaj się sam i pojedynczo w nieznanym terenie.

W przeciwnym razie możesz zostać nagle zatrzymany. Wszystkie manewry wykonuj na rozkaz. Wyjeżdżaj znaną trasą i ze środkami łączności. Podczas jazdy obserwuj przestrzeń powietrzną i sektory wokół. Bądź gotowy zdecydowanie zareagować na atak albo szybko schować się za osłoną.

❖ Podczas obserwacji lub pełnienia warty często bez zaproszenia pojawiają się „nieproszeni goście”.

Przytulna ziemianka, rozluźnienie, prowizoryczny piecyk z rurą z puszek po konserwach, ulubiony serial w smartfonie i słuchawki w uszach to najkrótsza droga do pierwszego spotkania z ukraińską „gościnnością”. W rezultacie, dron szybko wykryje „bazę wypoczynkową”, a przeciwnik powiększy „fundusz wymiany”¹²¹.

¹¹⁸ Z języka niemieckiego: „ręce do góry”. W rosyjskiej propagandzie Ukraińców przyrównuje się do Niemców/nazistów z okresu drugiej wojny światowej. - przyp. tłum.

¹¹⁹ Służba Bezpieczeństwa Ukrainy, SBU (ukr. Служба безпеки України) – ukraińska służba specjalna podległa Prezydentowi Ukrainy, kontrolowana przez Radę Najwyższą Ukrainy. Powstała 20 września 1991 z ukraińskich struktur radzieckiego KGB. Do zadań SBU należy m.in. kontrwywiad, ochrona informacji niejawnych, kontrola proliferacji materiałów przydatnych do produkcji broni masowego rażenia. - przyp. tłum.

¹²⁰ Wynika to głównie z kultury i specyfiki rosyjskiej armii. Istnieje tam zjawisko tzw. diedowszczyzny, czyli brutalnej hierarchii i przemocy wobec młodszych żołnierzy, gdzie pojawiają się także upokorzenia o podtekście seksualnym. W tej kulturze oskarżenia o homoseksualność - paradoksalnie - są traktowane jako ciężka obelga i narzędzie dominacji. Wpływ ma też subkultura więzienna oraz propaganda, która wykorzystuje takie wątki do poniżania przeciwnika. - przyp. tłum.

¹²¹ Fundusz wymiany jeńców w kontekście wojny na Ukrainie to system motywacyjny mający na celu zachęcenie żołnierzy do brania do niewoli jeńców z frontu, zamiast ich eliminacji. Ukraińscy żołnierze otrzymują premie finansowe za każdego schwytanego przeciwnika, co ułatwia późniejsze wymiany jeńców z Rosją. - przyp. tłum.

❖ **Obudź swój instynkt samozachowawczy i zwiększ czujność (szczególnie rano).** Jednocześnie użyj pomysłowości - jak zapobiec kłopotom i jak rozstawić własne sygnalizacje oraz „pułapki” na przeciwnika.

❖ **Nie zapominaj kontrolować sąsiada z prawej i lewej strony. Na wszelki wypadek (może już coś długo nie wraca...).**

❖ **Jeśli znajdziesz się w nieprzyjemnej sytuacji - działaj odważnie.**

Nie siedź beczynnie, nie bądź bierny, nie czekaj na swoją kolej, nie zamieniaj się w bezmyślną owcę - walcz. Jakut z nożem niech będzie dla was przykładem¹²².

❖ **Oderwałeś się od swoich podczas walki lub ostrzału artyleryjskiego?**

Co robić? Nie panikować i unikać pojmania przez przeciwnika:

- po pierwsze - ukryj się w bezpiecznym miejscu i oceń sytuację; jeśli masz środki łączności, ustal z dowódcą sposób działania (jeśli nie ma łączności - działaj samodzielnie); jeśli zostałeś ranny - udziel sobie pierwszej pomocy;
- po drugie - zorientuj się w terenie, określ kierunek ruchu w stronę własnych wojsk, usuń oznaki rozpoznawcze (opaski, taśmy) i ukryj gdzieś wyposażenie, które utrudnia poruszanie się;
- po trzecie - przemieszczaj się skrycie w wybranym kierunku (najlepiej nocą), wykorzystując ukształtowanie terenu i umiejętności maskowania, prowadź obserwację, zwracaj szczególną uwagę na drony, unikaj miejscowości, dróg i otwartych przestrzeni, nie nawiązuj kontaktu z miejscowymi mieszkańcami (mogą cię wydać);
- po czwarte - poruszaj się krótkimi odcinkami w nocy (w zależności od sytuacji), nie pozostawiając śladów zdradzających twoją obecność (nie rozpalaj ognisk itp.). Najbezpieczniej wychodzić do swoich wojsk w dzień. Największą skrytość zapewnia przemieszczanie się w grupie nie większej niż dwie osoby.

❖ **W przypadku spotkania z przeciwnikiem nie panikuj, zachowaj spokój, działaj śmiało i zdecydowanie.**

Umiejętność szybkiego i agresywnego użycia broni w sytuacji krytycznej znacznie zwiększa szanse wyjścia z niej „suchą stopą” (potwierdzone w praktyce).

❖ **Jeszcze w tym temacie: dobrowolne poddanie się do niewoli jest karane pozbawieniem wolności od 3 do 10 lat (art. 352.1 Kodeksu Karnego Federacji Rosyjskiej).**

❖ **Artykuł 23 Regulaminu służby wewnętrznej Sił Zbrojnych FR.**

Żołnierz podczas działań bojowych, a także będąc odcięty od swojej jednostki lub znajdując się w pełnym okrążeniu, powinien stawiać zdecydowany opór przeciwnikowi, unikając wzięcia do niewoli. Jeżeli żołnierz, znajdując się w stanie bezradności, w tym z powodu ciężkiego zranienia lub kontuzji, zostanie pojmany przez przeciwnika, powinien szukać i wykorzystywać każdą możliwość uwolnienia się z niewoli oraz uwolnienia swoich towarzyszy i powrotu do swojej jednostki.

❖ **Niewola, jeśli do niej dojdzie...**

Wszystko dzieje się szybko i w stresie, zazwyczaj etapami: pojmanie - wstępne przesłuchanie - konwojowanie - przetrzymywanie. Najtrudniejsze są pierwsze trzy etapy. Nikt nie będzie się z tobą cackał. Podczas przesłuchań nie patrz w oczy, „graj prostaka” (zmobilizowany, wysłany tydzień temu, nic jeszcze nie rozumiesz), nie podawaj numerów

---

¹²² Pozorne poddawanie się tylko po to, żeby zaatakować przeciwnika, stanowi zbrodnię wojenną. W tym przypadku, jeżeli w pojmanym oddziale znajdzie się jeden „bohater”, który zapraśnie umrzeć z honorem, konsekwencje w najgorszym razie poniosą wszyscy jeńcy. I będzie to zgodne z prawem międzynarodowym. Wyjątkiem jest próba ucieczki, do której jeńiec ma prawo. - przyp. tłum.

telefonów krewnych (będą użyte do szantażu). Nie wykazuj inicjatywy, nie zaczynaj rozmowy, nie mów dużo ani głośno. Prowadź neutralny, chłodny dialog - bez agresji i bez zainteresowania. Jeśli nie upadniesz na duchu, siłą nie będą mogli cię złamać.

❖ **W miejscu przetrzymywania obserwuj i oceniaj przeciwnika (przynależność, liczebność, uzbrojenie, przygotowanie).**

Szukaj możliwości ucieczki. Ślepy zaułek to dobry powód, by zacząć burzyć ściany.

❖ **Podstawą przetrwania w niewoli jest wiara.**

Nikt nie jest porzucony, nikt nie jest zapomniany. Trzeba przyjąć nieodwracalność sytuacji, zachować wolę, nie wierzyć przeciwnikowi, nie zgadzać się na wywiady (nie przyspieszy to wymiany, a może tylko przysporzyć problemów), wspierać innych słowami i działaniami, nie zapominać o higienie osobistej. Przetrwać pomagają silne przekonania, optymizm, wiara i poszukiwanie sensu życia. Ten, kto wie „dlaczego”, wytrzyma niemal każde „jak”. Ten, kto upadnie na duchu, ginie przed czasem. Nawet jeśli zostałeś pożarty, zawsze masz przynajmniej dwa wyjścia.

❖ **Co mnie podtrzymuje? Wiara.**

Wybierz swój motyw i walcz do końca: „Nie zostałem porzucony”, „Jestem dumny, że wytrzymuję”, „Prawda jest po mojej stronie”, „Przejdę tę próbę daną przez Boga. Zostanie mi to wynagrodzone”, „Moja rodzina jest ze mnie dumna”, „To mój wkład w dziedzictwo przodków”, „Mojej wiary nie da się złamać, jest niezachwiana”, „Moim credo jest honor żołnierski i braterstwo broni”, „Ruś! Ród! Wojsko!”, „Mam samego siebie. Damy radę”, „Wytrwam i wrócę po nich”, „Z tarczą albo na tarczy!”.

❖ **Bojowa triada niewoli:**

Walcz i przetrwaj! Uciekaj! Umrzyj jak bohater!

❖ **„Kto swoje miejsce bez rozkazu opuści albo przyjaciela wyda, albo haniebną ucieczkę uczyni, ten będzie pozbawiony zarówno czci, jak i życia”**

(z wojskowego statutu Piotra I).

23. Oddziaływanie informacyjno-psychologiczne

❖ **Ty i twoja rodzina jesteście obiektem oddziaływania informacyjnego przeciwnika.** Ukraińskie jednostki CIPSO¹²³ bardzo interesują się twoim zdrowiem psychicznym. Szukają ciebie i twoich krewnych, aby potajemnie zepsuć nastrój, „zahaczyć” cię i zaszczerpić wątpliwości, zatruć duszę, „położyć kamień na sercu”, wprowadzić niezgodę w zespole. Informacja jest podawana w taki sposób, aby cię zainteresowała lub zrobiła wrażenie. Celem jest obniżenie twojego potencjału bojowego i nastawienia do zwycięstwa.

❖ Sposoby działania:

Pierwszy - wpływanie „na mózg” poprzez zasoby internetowe (rozpowszechnianie w komunikatorach i sieciach społecznościowych negatywnych materiałów medialnych i „fejków” o armii, państwie i jego kierownictwie) w celu dyskredytacji władzy. Nagłaśnianie „zwycęstw” Sił Zbrojnych Ukrainy. Celem jest uruchomienie plotek i „zarażenie” nimi mas. Główny przekaz zmusić do uwierzenia, przekazania dalej, omówienia i wspólnego przygnębienia. Krytycznie oceniaj każdą informację. Nie przesiaduj na wrogich „śmietnikach” w komunikatorach.

❖ **Drugi** - „matyugałnik”¹²⁴ (stacja nagłośnieniowa na pojeździe albo dron z głośnikiem), który krąży i nadaje wzdłuż linii kontaktu bojowego. Skrócona wersja komunikatu: „U was wszystko źle. Zostaliście porzuceni. A my się o was troszczymy... i jesteście u nas mile widziani... Poddajcie się”.

❖ **Trzeci** - ulotki (dostarczane dronami albo rozwieszane przez kolaborantów). Wariant: zastraszanie lub zaproszenie do poddania się „Twój bilet do pokojowego życia” z podaniem chatbotów¹²⁵ do kontaktu zwrotnego.

❖ **Czwarty** - graficzne „zastraszające” oznaczenia: napisy na ścianach, naklejki, flagi, wstążki na słupach i przystankach. Celem jest zastraszanie i obniżenie morale.

❖ **Piąty** - rozmowy radiowe lub telefoniczne. Wejście na otwarte kanały łączności radiowej w celu podgrzewania emocji, dezinformacji lub propagandy. Co robić? Odesłać rozmówcę... i wysunąć kontrpropozycję - podać częstotliwości „Wołgi” albo bota do kontaktu zwrotnego.

❖ **Szósty** - „rozsyłanie SMS”. Dezinformacja poprzez wiadomości na telefon. Całkowicie ignorować. Dodać do czarnej listy. Zgłosić.

❖ **Siódmy** - negatywne lub milcząco ponure nastawienie części miejscowej ludności z grona kunktatorów i kolaborantów („My was nie zapraszaliśmy. U nas wszystko było dobrze...”). Ale wkrótce będzie jeszcze lepiej.

❖ **Ósmy** - rozpowszechnianie negatywnych plotek i dezinformacji wewnątrz pododdziału. Źródłem „zakażenia” jest żołnierz-panikarz, zbieracz plotek („Krótko mówiąc, w Telegramie piszą, że wszystko jest źle...”). Należy wykrywać i neutralizować źródło takich „nastrojów”, przeciwdziałać pomówieniom i plotkom.

❖ **Dziewiąty** - nieświadomy negatywny wpływ krewnych podczas rozmów telefonicznych („W internecie widziałam... A u nas jeszcze lodówka się zepsuła... Wiesz, jak córka za tobą

---

¹²³ CIPSO to Centra Operacji Informacyjno-Psychologicznych, zajmujące się działaniami w sferze informacji, takimi jak propaganda, dezinformacja, operacje psychologiczne oraz wpływanie na morale przeciwnika i opinię publiczną. - przyp. tłum.

¹²⁴ „Matyugałnik” (ros. матюгальник) to potoczne określenie megafonu lub głośnika, zwłaszcza używanego do głośnego wydawania poleceń, komunikatów albo propagandy. Nazwa pochodzi od słowa „mat” (wulgaryzmy), więc sugeruje „urządzenie do krzyczenia/przeklinania”. - przyp. tłum.

¹²⁵ Chatboty to programy komputerowe wykorzystujące sztuczną inteligencję do prowadzenia rozmów z użytkownikami w sposób zbliżony do ludzkiego, np. w obsłudze klienta, edukacji czy rozrywce. - przyp. tłum.

tęskni...”). Niekontrolowane emocje związane z rozłąką z bliskimi podkopują morale żołnierza. Nie należy obciążać go problemami, których i tak nie jest w stanie teraz rozwiązać.

❖ **Zalecenia ogólne.**

Należy stanowczo trzymać się swoich przekonań i zasad moralnych. Krytycznie oceniać otrzymywane informacje. Nigdy nie traktować wiadomości z „frontu” jako prawdy bez sprawdzenia. Jeśli informacja wydaje się zbyt emocjonalna lub dramatyczna - to sygnał ostrzegawczy. Zawsze zachowywać „chłodną” głowę.

❖ **Uprzedź rodzinę o możliwych zagrożeniach.**

Mogą pojawiać się telefony „z tamtej strony” z próbami manipulacji, szantażu lub prowokacji. Wspólnie ustalcie słowo kodowe lub frazę do wzajemnej identyfikacji. Ustalcie także zasady kontaktu i komunikacji.

OD TŁUMACZA: Poniższe rozdziały składają się z bardzo selektywnie dobranych fragmentów historii, które w opinii autora mają „uzasadniać” słusność napaści na Ukrainę. Materiał ten należy traktować zgodnie z jego charakterem - jako przekaz o funkcji propagandowej, skierowany przede wszystkim do odbiorcy wewnętrznego w Rosji. Dobór wydarzeń nie jest przypadkowy: eksponowane są te epizody i interpretacje, które budują obraz Rosji jako państwa działającego w obronie „wyższych wartości”, „porządku” i własnej „racji moralnej”, przy jednoczesnym pomijaniu kontekstów niewygodnych lub podważających tę narrację.

Tego typu ujęcie historii opiera się na selekcji, uproszczeniach oraz nadawaniu określonych znaczeń wybranym faktom, z pominięciem tła oraz prowadzących do nich wydarzeń. Prowadzi to do zniekształcenia pełniejszego obrazu przeszłości. W rezultacie odbiorca otrzymuje pozornie spójną, lecz jednostronną opowieść, która ma wzmacniać określone postawy i przekonania, zamiast przedstawiać złożoność procesów historycznych. Dlatego kluczowe jest podejście krytyczne uwzględnianie szerokiego kontekstu wydarzeń, różnych źródeł oraz perspektyw, które pozwalają lepiej zrozumieć rzeczywisty przebieg historii.

Należy pamiętać, że historia rzadko bywa jednoznaczna, a jej interpretacja zależy od wielu czynników, w tym politycznych i społecznych. Ograniczanie się do wybranych, wyrwanych z kontekstu fragmentów, mających motywować z góry narzuconą tezę, prowadzi do uproszczeń i służy jedynie określonej narracji, zamiast rzetelnemu opisowi przeszłości.

24. Pamięć historyczna w pigułce

- ❖ Krym wszedł w skład Rosji 242 lata temu (w 1783 r.), kiedy nie istniały jeszcze ani USA, ani Niemcy, ani Czechy, ani Słowacja, nie było ani Belgii, ani Chorwacji, ani Słowenii, ani Finlandii, a tym bardziej nie było żadnej Ukrainy¹²⁶.
- ❖ Sewastopol najbardziej europejskie ze wszystkich miast. Właśnie tutaj znajdują się niemieckie, angielskie, francuskie, tureckie i włoskie cmentarze, na których spoczywają ci, którzy zwątpili, że Krym jest rosyjski¹²⁷.
- ❖ Charków został założony na mocy dekretu rosyjskiego cara Aleksego Michajłowicza w 1654 r. na miejscu starożytnego grodziska. W XX w. miasto stało się trzecim co do wielkości ośrodkiem przemysłowym, naukowym i transportowym kraju¹²⁸.
- ❖ Iziom został założony na mocy dekretu rosyjskiego cara Fiodora III Aleksiejewicza z 20 września 1680 r. jako twierdza wojskowa. Budową kierowali stolnik Grigorij Doniec-Zacharzewski oraz generał-porucznik Grigorij Kosagow¹²⁹.

---

¹²⁶ Gwoli ścisłości - chociażby deklaracja niepodległości USA to rok 1776, początki państwowości niemieckiej i czeskiej to IX w., Chorwacji - X w. W pozostałych przypadkach jest podobnie. Stosując tę logikę, możemy założyć, że przed 1991 nie było żadnej „Rosji”, Mongolia powinna rościć sobie pretensje do Moskwy, a Rosja powinna oddać Krym Tatarom. - przyp. tłum.

¹²⁷ Zaczniemy od tego, że przejęcie Krymu nie było celem samym w sobie żadnej wojny, która toczyła się na jego terenie. A biorąc pod uwagę słabość i zacofanie armii rosyjskiej w XIX w. i potworne dysproporcje w stratach podczas przegranej przez Rosjan wojny krymskiej, pozostawienie im Krymu jako strefy de facto zdemilitaryzowanej to wyłącznie przejaw dobrej woli ówczesnych imperiów. - przyp. tłum.

¹²⁸ To może powinniśmy przyjrzeć się, kto tak naprawdę założył Władywostok i dlaczego Chińczycy nazywają go Hăishēnwāi? - przy. tłum.

¹²⁹ Czy to rozumowanie oznacza także, że Rosjanie rozumieją przekazanie Królewca Niemcom, a Wyborga Szwedom albo Finom? Zresztą, możemy takie podejście rozciągnąć na wszystkie kolejne przypadki. - przyp. tłum.

❖ Ługańsk został założony na mocy dekretu cesarzowej Katarzyny II w latach 1795-1796 jako osada robotników przy zakładzie odlewniczym. Podczas wojny z Napoleonem zakład w Ługańsku był jednym z głównych dostawców dział i amunicji dla armii rosyjskiej.

❖ Donieck powstał około 1869 r. jako osada robotnicza Juzowka. Stał się ośrodkiem hutnictwa i górnictwa w Imperium Rosyjskim. W jego rozwoju uczestniczyli brytyjski przemysłowiec John Hughes, książę Siergiej Koczubej oraz wielki książę Konstanty Nikołajewicz.

❖ Dniepropietrowsk (wcześniej Jekaterynosław) został założony w 1776 r. na cześć cesarzowej Katarzyny II. W XIX w. parowozownia w Jekaterynosławiu była największą w Imperium Rosyjskim.

❖ Mariupol został założony przez rosyjskiego gubernatora guberni azowskiej W.A. Czertkowa pod nazwą Pawłowsk. W następnym roku został przemianowany na cześć żony wielkiego księcia Pawła Pietrowicza Marii Fiodorowny.

❖ Oczaków miasto chwały rosyjskiej broni - w XVIII wieku został odbity od Osmanów przez żołnierzy A. Suworowa w legendarnej bitwie morskiej. W 1792 roku Oczaków stał się rosyjską twierdzą.

❖ Chersoń został założony na mocy dekretu cesarzowej Katarzyny II w 1778 r. jako centralna twierdza i pierwsza baza morska rosyjskiej Floty Czarnomorskiej. Był gospodarczym i politycznym centrum Noworosji.

❖ Odessa została założona na mocy dekretu cesarzowej Katarzyny II w 1794 r. na miejscu twierdzy zbudowanej nieco wcześniej przez Aleksandra Suworowa. Miasto stało się głównym portem Imperium Rosyjskiego nad Morzem Czarnym.

❖ W 1897 roku ludność Odessy (czwartego co do wielkości miasta w Imperium Rosyjskim) według spisu wynosiła 403 815 osób, z czego:

Rosjanie 198 233 (49,09 %);

Żydzi 124 511 (30,83 %);

Małorusini 37 925 (9,39 %);

Polacy 17 395 (4,31 %);

Niemcy 10 248 (2,54 %);

Grecy 5 086 (1,26 %);

Tatarzy 1 437 (0,36 %);

Ormianie 1 401 (0,35 %);

Białorusini 1 267 (0,31 %);

Francuzi 1 137 (0,28 %);

inni 5 175 (1,28 %).

Wszyscy oni posługiwali się językiem rosyjskim. Ukraińców w tych danych nie wskazano¹³⁰.

❖ W 1922 roku Ukraina weszła w skład ZSRR bez Charkowa i Chersonia, bez Doniecka i Ługańska, Mariupola i Odessy, bez Lwowa i Krymu. Wszystkie te ziemie Ukraina otrzymała w ramach „przekłętą” ZSRR¹³¹.

¹³⁰ I na tym właśnie polega piękno rosyjskiej propagandy - ogólniki, przemilczenia i wybieranie wisierek. Po pierwsze, na pewno Polacy, Francuzi, Niemcy albo Grecy nie posługiwali się rosyjskim z innych przyczyn niż konieczność, a po drugie nazwy „Mała Ruś” i „Małorusini” były nazwami własnymi, stosowanymi pierwotnie przez Ukraińców. Nazwa „Małorosja” była również potocznie używana do początku XX wieku w Rosji i innych krajach w celu określenia ziem ukraińskich, a samych Ukraińców ówczasie określano jako *Małorosjan*, *Małorusinów*, lub pokrótce jako *Rusinów*. - przyp. tłum.

¹³¹ A Rosja jako prawny następcą ZSRR, zobowiązała się do przestrzegania owej granicy. Traktat o demarkacji wspólnej granicy między ministrami spraw zagranicznych Ukrainy i Rosji, został podpisany w dniu 17 maja 2010 roku i wszedł w życie w dniu 29 lipca tego samego roku. Swoją drogą z tym Lwowem i wielkodusznym

❖ Ukraiński nacjonalista S. Bandera został zwerbowany przez niemiecki wywiad wojskowy (Abwehrę) w 1939 roku (pseudonimy „Baba” i „Szary”) w celu organizowania podziemnej działalności antyradzieckiej na terytorium ZSRR i Polski.

Z zeznań na procesie norymberskim:

„Według swojej charakterystyki Bandera był energicznym agentem, a jednocześnie wielkim demagogiem, karierowiczem, fanatykiem i bandytą, który lekceważył wszystkie zasady ludzkiej moralności dla osiągnięcia swoich celów i był zawsze gotów popełnić dowolne przestępstwa”. Zlikwidowany w 1959 roku¹³².

❖ W 1943 roku funkcjonariusze karni z 118. batalionu policji ochronnej, sformowanego w Kijowie głównie z ukraińskich nacjonalistów (dowódca G. Wasiura), spalili żywcem w stodole 149 cywilnych mieszkańców (w tym 75 dzieci) wsi Chatyń na Białorusi¹³³.

❖ Z zeznań na procesie norymberskim w 1945 roku niemieckiego oficera Abwehry, pułkownika E. Stolze:

„W działalności dywersyjnej w Polsce wykorzystywaliśmy ukraińskich nacjonalistów. Zwerbowany został przywódca ruchu nacjonalistycznego Konowalec („Walter”), przez którego organizowano zamachy terrorystyczne, a w niektórych miejscach niewielkie powstania. Po jego zabójstwie w 1938 roku ukraiński ruch nacjonalistyczny objął Melnyk („Konsul”), który również został włączony do pracy w niemieckich organach wywiadowczych. Wiedzieliśmy o sporach między naszymi agentami Bandera i Melnykiem”¹³⁴.

❖ Tekst z przysięgi ukraińskich nacjonalistów z dywizji SS „Galizien”:

„...Ja przysięgam niemieckiemu Führerowi i Naczelnemu Dowódcy Niemieckiej Armii Adolfowi Hitlerowi niezachwianą wierność i posłuszeństwo...”¹³⁵.

❖ W 1991 roku Ukraina pozostała z bogatym dziedzictwem przemysłowym i naukowym ZSRR, bez długów. Wszystkie zobowiązania zewnętrzne ZSRR przejęła Rosja. W 1994 roku dług państwowy Ukrainy wynosił 4,8 mld dolarów USA. W 2021 roku - 93 mld dolarów, w 2025 roku - 185 mld dolarów. Ukraina stała się najbiedniejszym krajem Europy¹³⁶.

“podarowaniem” go Ukrainie to się nieźle rozpędzili. Nie mamy zamiaru podważać przynależności tego miasta do Ukrainy, ale znając tło wydarzeń, narracja Rosji może budzić co najwyżej niesmak. - przyp. tłum.

¹³² Pomijając już w pełni uzasadnioną - delikatnie mówiąc - niechęć Polaków do Bandery i wszystkiego, co z nim związane, trzeba pamiętać, że OUN i jej zbrojne ramię UPA, likwidowało też Ukraińców pomagających Polakom, a stosunek do jego postaci na terenach innych niż zachodnia Ukraina waha się od neutralnego do negatywnego. Poza nacjonalistycznymi środowiskami nie stanowi przedmiotu “kultu”. Na Ukrainie banderowcy są kojarzeni głównie z walki przeciwko Sowietaom, a nie ze zbrodnią wołyńską. - przyp. tłum.

¹³³ Czyli zbrodnie popełniane 80 lat temu przez uzbrojone bandy, uzasadniają robienie tego samego ukraińskim dzieciom podczas obecnie trwającego konfliktu? Bo śledztwa ONZ w sprawie licznych zbrodni wojennych popełnianych przez SZ FR na terenie Ukrainy każą powątpiewać w moralną wyższość Rosjan nad bandytami z UPA. - przyp. tłum.

¹³⁴ To, że Niemcy rozgrywali IIRP, wykorzystując wszelkiej maści ruchy nacjonalistyczne w owym wieloetnicznym państwie, to znany historycznie fakt. A jeżeli chodzi o rzekome “masowe” powiązania Ukraińców z Nazistami, to może powinniśmy przyjrzeć się, kto ochoczo współpracował z III Rzeszą do czerwca 1941 na “nieco” większą skalę? Niezapominając przy tym o takich formacjach jak ROA czy RONA. - przyp. tłum.

¹³⁵ O ile nawiązania do nazizmu wśród Ukraińców mają charakter skandaliczny i należy im aktywnie przeciwdziałać, chociażby przez edukację, to w miarę upływu czasu i kontaktów z zachodem, wykazują wśród nich tendencję spadkową, a nie wzrostową. - przyp. tłum.

¹³⁶ Nikt nie twierdzi, że Ukraina przed pełnoskalową inwazją była rajem na ziemi, wręcz przeciwnie. Co nie oznacza, że na tej podstawie można napadać na sąsiednie państwo i mordować jego obywateli. A swoją drogą, jak tam radzą sobie ŁRL i DRL wcielone do Rosji?- przyp. tłum.

- ❖ Po wyjściu ze składu ZSRR w 1991 roku liczba ludności Ukrainy wynosiła 52 mln osób. W 2001 roku - 48 mln mieszkańców, w 2019 roku - 37 mln, w 2023 roku - około 29 mln osób¹³⁷.
- ❖ Zgodnie z Deklaracją o suwerenności państwowej Ukrainy z 1990 roku państwo posiadało status neutralny i pozablokowy¹³⁸.
- ❖ Były minister spraw zagranicznych Ukrainy D. Kuleba stwierdził, że rozpad ZSRR był dla Ukrainy wyzwoleniem. I tak jest: wyzwoleniem od przemysłu, nauki, edukacji, ochrony zdrowia, części terytorium oraz jednej trzeciej ludności¹³⁹.
- ❖ Przed rozpoczęciem specjalnej operacji wojskowej ofiarami ukraińskiej agresji w DRL zostało 9 313 cywilów, w tym 239 dzieci, w ŁRL - 1 717 cywilów¹⁴⁰.
- ❖ W latach 2014-2021 władze Ukrainy stale głosowały przeciwko rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ potępiającej gloryfikację nazizmu, tym samym zdradzając pamięć swoich przodków. Co szósty czerwonarmista walczący z hitlerowskimi Niemcami był Ukraińcem, wśród nich około dwóch tysięcy Bohaterów Związku Radzieckiego¹⁴¹.
- ❖ Ponad 40% najbardziej żyznych i uprawnych ziem Ukrainy zostało sprzedanych zagranicznym firmom (Vanguard, Blackrock, Blackstone). Zełenski wyprzedał Ukrainę¹⁴². O co więc walczyacie, chłopcy?
- ❖ Przypomnijmy, że w artykule 10 konstytucji Ukrainy zapisano: „Na Ukrainie gwarantuje się swobodny rozwój, używanie i ochronę języka rosyjskiego oraz innych języków mniejszości

¹³⁷ Trend oczywiście przyspieszył po podjęciu działań przez Rosję przeciwko Ukrainie w 2014 i po pełnoskalowej inwazji w 2022.

¹³⁸ Myślę, że „pewien” wpływ na zmianę tego stanu rzeczy miało mieszanie się Rosji w wewnętrzne sprawy Ukrainy, chociażby wspieranie opcji politycznych, dążących do zawrócenia Ukrainy z kursu europejskiego. Nawiasem mówiąc, Rosja to chyba ostatnie państwo, które powinno zarzucać komukolwiek nieprzestrzeganie deklaracji, a swoją postawą przekonała w ostatnich latach także dwa inne neutralne państwa do dołączenia do NATO. - przyp. tłum

¹³⁹ Możemy też wyciągnąć takie statystyki dla Rosji. W wielu wypadkach nie odbiegają od ukraińskich, a w niektórych są nawet gorsze. - przyp. tłum.

¹⁴⁰ Zaczniemy od tego, że te dane są nieweryfikowalne, a ŁRL i DRL powstały wyłącznie dlatego, że Rosja postanowiła zignorować zatwierdzone przez siebie traktaty oraz memorandum budapesztańskie i przejąć ziemie należące do Ukrainy. Przed pełnoskalową inwazją, ZSU prowadziły w rejonie Donbasu operację antyterrorystyczną (ATO) przeciwko siłom separatystycznym. - przyp. tłum.

¹⁴¹ Idealny przykład, gdzie połączono półprawdę, skrajne uproszczenie i sofizmat - Ta rezolucja była corocznie zgłaszana przez Rosję i od lat budzi kontrowersje w UE i USA, bo wg wielu państw jest używana do celów politycznych i propagandowych oraz zawiera zapisy mogące ograniczać wolność słowa i być wykorzystywane do uderzania w inne kraje (Ukraina, ale też kraje bałtyckie). Wg oficjalnego stanowiska Ukrainy, dokument „nie ma nic wspólnego z realną walką z nazizmem” oraz jest „instrumentalizacją historii przez Rosję”. Kraje UE często wstrzymują się od głosu, a USA nawet głosują przeciw, bo na zachodzie nie ma zgody na używanie tematu nazizmu jako narzędzia politycznego w rosyjskiej narracji historycznej. A temat Ukraińców walczących w szeregach RKKK to już w ogóle nie ma żadnego związku z tą rezolucją i jest użyty wyłącznie jako emocjonalna wrzutka. - przyp. tłum.

¹⁴² Po pierwsze - Nie ma dowodów, że 40 % najbardziej żyznych ziem Ukrainy zostało sprzedanych obcym firmom takim jak Vanguard, BlackRock czy Blackstone. Firmy takie jak BlackRock są czasem zapraszane do współpracy inwestycyjnej, np. do funduszy odbudowy po wojnie, ale to nie jest tożsame z masowym wykupem ziemi rolnej. Po drugie - Prawo historycznie zabraniało obcokrajowcom posiadania ziemi, a rynek ziemi rolnej został otwarty dopiero od 2021. Oficjalne dane z raportów inwestycyjnych pokazują, że przez pierwsze lata rynku ziemi sprzedano jedynie około 1–2 % wszystkich gruntów rolnych w kraju. Po trzecie - O ile procent ziemi faktycznie sprzedanej nadal jest bardzo niewielki to do 28% gruntów na Ukrainie może być zarządzanych lub dzierżawionych przez firmy z udziałem kapitału zagranicznego. To nie oznacza jednak własności, ani tym bardziej sprzedaży. - przyp. tłum.

narodowych Ukrainy”. Dlaczego więc władze prowadzą represje wobec obywateli rosyjskojęzycznych? Dlaczego palone są rosyjskie książki? Czy to nie jest nazizm¹⁴³?

❖ Marsze pamięci wojsk SS z pochodniami na Ukrainie przyćmiewają rozsądek. Rada Najwyższa ustawami o „dekomunizacji” kraju zakazała używania symboliki radzieckiej (co w istocie oznacza odrzucenie własnej historii). Zdemontowano ponad 2,5 tysiąca pomników, przemianowano około tysiąca miejscowości. Weteranom Wielkiej Wojny Ojczyźnianej zabrania się noszenia odznaczeń bojowych, dochodzi do szykan, dyskryminacji i przemocy¹⁴⁴.

❖ Od 2015 roku reżim w Kijowie zorganizował szeroką falę prześladowań kanonicznej prawosławnej Cerkwi Ukrainy. Setki świątyń zostały przejęte przez rozłamowców, duchowni i wierni są poddawani represjom i przemocy¹⁴⁵.

❖ Liczba ukraińskich uchodźców, którzy przybyli do Europy po rozpoczęciu specjalnej operacji wojskowej, wynosi około 7 milionów osób (Niemcy około 2 mln, Polska 1,5 mln, Czechy 500 tys., inne kraje od 100 tys. i mniej), natomiast na terytorium Rosji 5,5 mln osób. W ten sposób państwo określane jako „agresor” przyjęło więcej ukraińskich uchodźców niż jakiegokolwiek inne państwo¹⁴⁶.

❖ Wniosek - kto zapomina historię, temu poprawiają geografę.

---

¹⁴³ To zdanie jest zbudowane tak, żeby wywołać emocje: zaczyna się od prawdziwego przepisu, potem przeskakuje do sugestii o represjach a na końcu dorzuca mocny obraz („palenie książek”). Brzmi wiarygodnie, ale pomija kontekst wojny i wyolbrzymia zjawiska. Miliony Ukraińców walczących z Rosją posługuje się na co dzień rosyjskim i nikt ich z tego powodu nie ściga. Faktycznie, wzmacnia się rolę ukraińskiego w Życiu kraju, ale sugerowanie „represji”, czy instytucjonalnego palenia książek są celowo przerysowane i dopasowane pod tezę. Oczywiście, mogło się zdarzyć, że ktoś, gdzieś palił na Ukrainie rosyjskie książki, co nie znaczy, że było to zjawisko masowe i odgórnie zaplanowane. - przyp. tłum.

¹⁴⁴ Zagranie podobne jak w punkcie wyżej. - przyp. tłum.

¹⁴⁵ Po wydarzeniach takich jak Euromajdan i późniejszej wojnie z Rosją, zaczęły się zmiany także w religii. Najważniejsze - w 2018 r. powstała niezależna od Moskwy Prawosławna Cerkiew Ukrainy (OCU), wcześniej dominowała Ukraińska Prawosławna Cerkiew Patriarchatu Moskiewskiego, powiązana z Rosją. To stworzyło realny konflikt o wpływy, majątek i wiernych, ale nie na poziomie władz centralnych, ale na poziomie lokalnych wspólnot. Duchowni związani z Moskwą zostali objęci śledztwami SBU w celu lustracji i kontaktów z rosyjskim wywiadem. - przyp. tłum.

¹⁴⁶ Rosja rzeczywiście podaje liczby rządu kilku milionów osób, które trafiły na jej terytorium, ale te liczby obejmują różne kategorie: osoby ewakuowane z terenów okupowanych, ludzi, którzy nie mieli realnej alternatywy, osoby przymusowo przesiedlane, osoby z tzw. „filtracji”. To nie jest to samo co: dobrowolna ucieczka do krajów UE, klasyczny status uchodźcy wybierającego kraj docelowy. - przyp. tłum.

UWAGA OD TŁUMACZA: Poniższe cytaty zostały zaczerpnięte z rosyjskiego materiału źródłowego i opatrzone w nim odniesieniami do różnych postaci historycznych i publicznych. W trakcie weryfikacji okazało się, że część z nich nie posiada potwierdzenia w wiarygodnych źródłach pierwotnych, a część funkcjonuje w obiegu w formie niepełnej, parafrazowanej lub o niejasnym pochodzeniu. W miejscach, gdzie było to możliwe, dodano przypisy wyjaśniające kontekst oraz status wiarygodności danej wypowiedzi.

25. Ukraińskość. Paralele historyczne

Fiodor Michajłowicz Dostojewski

(1821-1881)

Rosyjski pisarz, myśliciel, filozof i publicysta

❖ Zapisy z dzienników:

„...według mojego wewnętrznego przekonania, najpełniejszego i nieodpartego Rosja nie będzie miała i nigdy jeszcze nie miała takich nienawistników, zazdrośników, oszczerców, a nawet jawnych wrogów, jak wszystkie te plemiona pograniczne, gdy tylko Rosja je wyzwoli, a Europa zgodzi się uznać je za wyzwolone.

Po wyzwoleniu rozpoczną oni swoje nowe życie - powtarzam - właśnie od tego, że wyproszą u Europy, u Anglii i Niemiec na przykład gwarancję i ochronę ich wolności; i choć w koncercie mocarstw europejskich będzie także Rosja, to oni zrobią to właśnie po to, by bronić się przed Rosją.

Zaczną koniecznie od tego, że ogłoszą i przekonają samych siebie, iż Rosji nie są winni najmniejszej wdzięczności; przeciwnie że od żądzy władzy Rosji ledwie się ocalili przy zawieraniu pokoju dzięki interwencji europejskiego koncertu, a gdyby Europa nie interweniowała, Rosja natychmiast by ich połknęła...

Będą nieustannie drżeć o swoją wolność i obawiać się rosyjskiej żądzy władzy; będą zabiegać o względy państw europejskich, będą oczerniać Rosję, plotkować o niej i intrygować przeciwko niej.

Szczególną przyjemność sprawi „wyzwolonym” ogłaszanie i rozgłaszanie na cały świat, że są narodami cywilizowanymi, zdolnymi do najwyższej europejskiej kultury, podczas gdy Rosja to kraj barbarzyński, mroczny północny kolos, nawet nie czysto słowiańskiej krwi, prześladowca i wróg europejskiej cywilizacji.

Rosja powinna poważnie przygotować się na to, że wszyscy ci wyzwoleni Słowianie z zachwytem rzucają się do Europy, aż do utraty własnej tożsamości zarażą się europejskimi formami politycznymi i społecznymi.”¹⁴⁷

Róża Luksemburg

(1872-1919)

niemiecka filozofka, ekonomistka i publicystka, działaczka polityczna

---

¹⁴⁷ To ciekawy historyczny pogląd rosyjskiego intelektualisty, znanego ze swoich nacjonalistycznych i panslawistycznych zamiłowań, a nie uniwersalna prawda o relacjach między państwami. Wyraża też konkretną ideologię (panslawizm, rosyjski mesjanizm) i pogląd, że narody słowiańskie powinny być Rosji “wdzięczne” i uznać jej zwierzchność jako największego z państw słowiańskich. Nie ma to jak wykorzystywać anachroniczne, XIX-wieczne referencje jako “dowód” w przypadku sytuacji międzynarodowej XXI-wieku. - przyp. tłum.

❖ „Ukraiński nacjonalizm w Rosji był zupełnie inny niż, powiedzmy, czeski, polski czy fiński - był jedynie dziwactwem, wygłupem kilkudziesięciu drobnomieszczańskich inteligentów, bez jakichkolwiek korzeni w gospodarce, polityce czy życiu duchowym kraju, bez jakiegokolwiek historycznej tradycji, ponieważ Ukraina nigdy nie była ani narodem, ani państwem, bez jakiegokolwiek kultury narodowej, jeśli nie liczyć reakcyjno-romantycznych wierszy Szewczenki. I taką śmieszna zabawę kilku profesorów uniwersyteckich i studentów. Lenin i jego towarzysze swoją agitacją za „prawem do samookreślenia” sztucznie rozdmuchali do rangi czynnika politycznego”.¹⁴⁸

Michaił Osipowicz Mieńszykow

(1859-1918)

rosyjski uczonek, dziennikarz, publicysta i działacz społeczny

❖ Z opisu demonstracji ukraińskich nacjonalistów w 1914 roku przed ambasadą austriacką w Kijowie:

„A więc doczekaliśmy się i tej hańby: w Kijowie podniesiono sztandar oddzielenia Małorosji od Rosji...

«Niech żyje samostijna Ukraina! Niech żyje Austria! Precz z Rosją!» to właśnie krzyczeli i ryczeli Żydzi i mazepińcy przed austriackim konsulem. Wśród demonstrantów ponad połowę stanowili Żydzi. Kierował student - Żyd, który jeździł konno po mieście i wydawał swoje polecenia...”¹⁴⁹.

❖ Z charakterystyki ruchu ukraińskiego:

„Najbardziej zagorzali z nich odrzucają historyczne nazwy «Rosja», «Rosjanie», nie uznają się nawet za Małorosjan, lecz wymyślili osobny tytuł narodowy: «Ukraina», «Ukraińcy».

Nienawidzą bliskości małorosyjskiego narzecza do wielkorusyjskiego i dlatego tworzą własny, osobny język - rzekomo «ukraiński» żargon jest zupełnie potworny, jak gruba fałszywka, do tego stopnia dziwaczny, że sami Małorosjanie nie rozumieją tej bełkotliwej mowy...”.

Piotr Pawłowicz Skoropadski

(1873-1945)

generał-lejtnant armii Imperium Rosyjskiego, hetman całej Ukrainy (1918), działacz wojskowy i państwowy

❖ „To nie naród wzniecił bunt, naród chciał tylko jednego - spokoju. Było to dzieło ukraińskich partii socjalistycznych, którym jawiła się kusząca perspektywa przejęcia władzy przed spodziewanym nadejściem Ententy.

Podżegali ich do tego także Galicjanie, którym zależało na przedstawieniu Entencie nieprawdziwego obrazu Ukrainy, jaka rzeczywiście istnieje, czyli takiej, w której istnieje wyraźna granica między galicyjską Ukrainą a naszą. W rzeczywistości są to dwa różne kraje. Cała kultura, religia i światopogląd mieszkańców są u nich zupełnie inne. Galicjanie chcieli

---

¹⁴⁸ Zaczniemy od tego, że Róża Luksemburg była komunistyczną działaczką z Polski (choć to akurat nie jest powód do dumy). Poza tym, wychodzi z błędnego założenia, że jeżeli ruch świadomości narodowej zaczyna się wśród inteligencji, to należy uznać go za „sztuczny”. Jej opinia wynika z marksistowskiego spojrzenia na rzeczywistość, wedle którego naród jest mniej ważny niż klasa społeczna i dlatego przeoczyła fakt formowania się narodu ukraińskiego. Jak możemy zaobserwować - jej poglądy bezlitośnie zweryfikował czas. Ukraińcy, pomimo tego, że są narodem młodym, to jednak stanowią naród ze wszystkimi jego cechami. - przyp. tłum.

¹⁴⁹ Wiadomo - jeżeli tezy są nie do obrony, najlepiej zasugerować żydowski spisek. Zresztą, dziwnie, żeby imperialistyczny, rosyjski publicysta uważał inaczej i nie próbował emocjonalnie podważać odrębności narodowej poddanych cara. Ukraińska tożsamość narodowa zaczynała kształtować się w XIX wieku. A te wypowiedzi to przykłady tego, jak rosyjska publicystyka imperialna próbowała delegitymizować ukraińską tożsamość — i dokładnie te same argumenty wracają dziś w nowej formie.

jednak przedstawić Entencie obraz rzekomo jednej Ukrainy, która w całości jest skrajnie wroga idei Rosji, przy czym w tej Ukrainie główną rolę mieliby odgrywać sami Galicjanie. Ale nasz naród nigdy tego nie zechce!”¹⁵⁰

„Nie ma na świecie istoty bardziej małostkowej, podłej i chamowatej niż galicjanin. Urodzony w nazistowskim kraju, wykarmiony propagandą nazizmu, ten bękart nigdy nie stanie się człowiekiem. Jego kraj nie ma przyjaciół są tylko śludzy albo wrogowie. Jego państwo potrafi jedynie grozić, upokarzać i zabijać. I dla zachowania tego statusu zwykły galicjanin gotów jest poświęcić własne życie, życie swoich rodziców i dzieci, a także jakość życia własnego narodu.

Zaprawdę: galicjanie to bestie okrutne, krwiożercze, lecz... śmiertelne”.¹⁵¹

Osip Andriejewicz Monczałowski

(1858-1906)

rosyjski działacz społeczny, dziennikarz, publicysta i historyk

❖ „Aby mogła istnieć «ukraińska» kultura, musi istnieć naród ukraiński. Tymczasem narodu o takiej nazwie nie ma; w skrajnej Galicji istnieje jedynie «ukraińska» odmiana narodu rosyjskiego”.¹⁵²

❖ „...być «ukrainistą» znaczy: wyrzekać się swojej przeszłości, wstydzić się przynależności do narodu rosyjskiego, nawet nazw «Ruś», «rosyjski», wyrzekać się tradycji historii, starannie usuwać z siebie wszystkie ogólnoruskie cechy i starać się dopasować do regionalnej «ukraińskiej» odrębności”.¹⁵³

❖ „Ukraiństwo to odejście od wielowiekowego języka i kultury wypracowanych przez wszystkie gałęzie narodu rosyjskiego i jego geniusz narodowy; samo przekształcenie się w międzyplemienny odpad, w wycieraczkę dla polskich lub niemieckich butów; bałwochwalstwo wobec regionalizmu, służalczość wobec polsko-żydowsko-niemieckich socjalistów, wyrzeczenie się pierwotnych zasad własnego narodu, historycznej świadomości i tradycji cerkiewno-społecznych”.¹⁵⁴

---

¹⁵⁰ To głos konserwatywnego przedstawiciela ukraińskiej elity z epoki, który nie wierzył w jednolitą tożsamość narodową Ukrainy i obawiał się radykalnych ruchów politycznych. To normalny spór światopoglądowy z tamtych czasów, a nie dowód na to, że Ukraina to sztuczny twór. Autor uważał Ukrainę za kraj zróżnicowany oraz nie ufał ani skrajnym nacjonalistom, ani socjalistom. - przyp. tłum.

¹⁵¹ Ten cytat został najprawdopodobniej zmyślony lub zmanipulowany. Po pierwsze - w 1918 Skoropadski uciekł z Ukrainy z wycofującymi się Niemcami jako rosyjski monarchista i przebywał na emigracji w Niemczech. Po drugie - pod koniec życia, starał się zjednoczyć wszystkie siły ukraińskie przebywające w diasporze, zabiegając o uwolnienie z obozów koncentracyjnych takich “osobistości” jak Bandera czy Melnyk. - przyp. tłum.

¹⁵² Podobnie jak w przypadku Róży Luksemburg, ten pogląd nie wytrzymał próby czasu i powoływanie się na niego w XXI wieku może budzić jedynie śmieszność. Przypomnę tylko, że Polakom także odmówiono prawa do swojego państwa. - przyp. tłum.

¹⁵³ Emocjonalny, manipulacyjny cytat. Przypadłością wielu przywoływanych w tym rozdziale postaci było niezrozumienie, że nie wszyscy marzą o życiu pod władzą cara. Równie dobrze można by napisać, że bycie Amerykaninem pod koniec XVIII wieku oznaczało wyrzeczenie się swojej brytyjskiej przeszłości. Zresztą to samo można by powiedzieć o Kanadyjczykach, Australijczykach, czy Nowozelandczykach. - przyp. tłum.

¹⁵⁴ Jest to opinia charakterystyczna dla rosyjskiej publicystyki imperialnej przełomu XIX i XX wieku, która negowała odrębność narodową Ukraińców i przedstawiała ją jako sztuczny twór inspirowany przez obce wpływy. Tego typu narracje nie opierały się na analizie faktów historycznych czy językowych, lecz pełniły funkcję polityczną – uzasadniały utrzymanie kontroli nad ziemią uznawanymi za część imperium. Współczesna historiografia i językoznawstwo nie potwierdzają zawartych tu tez. - przyp. tłum.

❖ „Ukraiństwo to choroba zdolna podkopać nawet najsilniejszy organizm narodowy i nie istnieje potępienie, które byłoby wystarczające dla tego dobrowolnego samozniszczenia!”¹⁵⁵.

Mychajło Tarasowicz Kropal

(1875-1945)

ukraiński filozof, myśliciel

❖ „W całej historii świata Ukraińcy są najbardziej nieudolnym i nieporadnym narodem, łatwo wprowadzanym w błąd, nie rozumiejącym gdzie jest dobro, a gdzie zło. Łatwo ulegają zbiorowej psychozie i nierozważnie łamią podstawowe prawa historii. Nie zdziwiłbym się, gdyby za sto lat Ukraińcy zamiast Boga czcili Szatana. Dla ich umysłu nic nie jest święte z łatwością zastąpią przyjęte zasady cerkiewne tymi, które zostaną im narzucone z zewnątrz. Ukraińców za pomocą kłamstwa łatwo można zamienić w wrzeszczące stado i będą traktować to całkowicie poważnie”.¹⁵⁶

Aleksander Pietrowicz Dowżenko

(1894-1956)

radziecki ukraiński reżyser filmowy, scenarzysta, aktor i pedagog

❖ „Jakie tylko szumowiny nie mącą i nie ogłupiają głów naiwnych, głupich ukraińskich chłopów: niemiecko-faszystowscy szpiedzy, ukraińscy polityczni awanturnicy i bandyci, angielscy prowokatorzy, a przede wszystkim własne ukraińskie przekłete Marki, włóczące się po świecie za cudze pieniądze, z cudzymi paszportami i pod cudzymi nazwiskami w służbie obcych państw, dopóki nie zostaną gdzieś zabici z za rogu lub wysadzeni bombą zawiniętą w dolary i marki, aby rozniosło ich w nicość jak stertę śmieci nikomu już niepotrzebną.

Ukraiński nacjonalistyczny fanatyzm krąży po świecie jak rozwścieczony rój rozpędzonych pszczoł głupich i rozdrażnionych z powodu niespełnionego instynktu. Utracony rozum i zagubione sumienie, dawna nienawiść do całego świata, poczucie własnej drugorzędności i pełna zależność od najmniejszych zmian międzynarodowej koniunktury stworzyły na świecie szczególną, niepowtarzalną postać ukraińskiego awanturnika fanatyka idei «suwerennej Ukrainy»”.¹⁵⁷

Paweł Anatoliewicz Sudopłatow

(1907-1996)

radziecki oficer wywiadu, urodzony w Melitopolu, generał-lejtnant

---

¹⁵⁵ Toporna i prosta, wręcz prostacka propaganda, mająca łopatologicznie wyłożyć odbiorcy, że ma nienawidzić Ukraińców za sam fakt bycia Ukraińcami, a nie Rosjanami. - przyp. tłum.

¹⁵⁶ Nie istnieją wiarygodne źródła potwierdzające istnienie osoby o tych danych, ani autorstwo przypisywanego jej cytatu. Tekst ma charakter skrajnie emocjonalny i dehumanizujący, typowy dla współczesnych przekazów propagandowych, a nie dla wypowiedzi filozoficznej. Najprawdopodobniej mamy do czynienia z fikcyjnym autorytetem, stworzonym w celu uwiarygodnienia obraźliwej narracji. Jeśli jedynym śladem „filozofa” jest krążący po internecie cytat, to najpewniej filozof został wymyślony razem z nim. - przyp. tłum.

¹⁵⁷ Cytat przypisywany Dowżence ma wyraźnie propagandowy charakter i bez wskazania konkretnego źródła (dzieła, daty, kontekstu) nie może być uznany za wiarygodne odzwierciedlenie jego poglądów, ani potwierdzić, że rzeczywiście formułował takie wypowiedzi. Należy pamiętać, że twórcy funkcjonujący w realiach ZSRR działali pod silną presją ideologiczną, a krytyka „nacjonalizmu” była elementem oficjalnej linii politycznej. Tego typu wypowiedzi nie stanowią obiektywnej analizy, lecz wpisują się w język i narrację propagandową epoki. - przyp. tłum.

❖ „Banderowiec to szczególny typ maniaka. Jest podobny do człowieka i wygląda jak swój. Ale jeśli pozostawić go przy życiu z litości, to i tak później zabije czyjąś matkę, żonę lub dziecko. Pamiętajcie o tym - litość będzie was drogo kosztować”¹⁵⁸.

Georgij Konstantinowicz Żukow

(1896-1974)

radziecki dowódca wojskowy, czterokrotny Bohater Związku Radzieckiego

❖ „Często zastanawiałem się nad naturą nienawiści banderowców do Rosjan, aż natrafiłem na wyrażenie: zemsta to nienawiść tchórza za doznany strach”.¹⁵⁹

Piotr Iwanowicz Iwaszutin

(1909-2002)

szef GRU Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych ZSRR, generał armii, Bohater Związku Radzieckiego

❖ „Walka z banderowcami nie została zakończona. Miną lata, skazani odbędą swoje wyroki. Nie wszyscy z nich wrócą na Ukrainę skruszeni. Dorosną dzieci i wnuki represjonowanych. W ich duszach pozostanie uraza za los ojców i dziadków... Przy silnym wsparciu z Zachodu, na fali ukraińskiego nacjonalizmu i rusofobii banderowszczyzna odrodzi się. Dlatego konieczne jest odpowiednie przeciwdziałanie - polityczne, ekonomiczne i społeczne, lecz przede wszystkim ideologiczne”.¹⁶⁰

Bogdan Sylwestrowicz Stupka

(1941-2012)

radziecki i ukraiński aktor, artysta ludowy ZSRR, minister kultury i sztuki Ukrainy

❖ „Rusofobia na Ukrainie to zaburzenie psychiczne wywołane kłamliwą zachodnią propagandą”.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ Dehumanizacja przeciwnika to pierwszy krok do usprawiedliwienia przemocy wobec niego. Próba „przyklejenia” wszystkim Ukraińcom, walczącym dzisiaj za swój kraj, łatki „banderowców” to jawna manipulacja przez generalizację i skrajne uproszczenie, przenoszące - łagodnie mówiąc - kontrowersyjne poglądy pewnej grupy na cały naród. Zdecydowana większość dzisiejszych Ukraińców nie ma nic wspólnego z Banderą, banderyzmem ani rzezią wołyńską. Co oczywiście nie zmienia faktu, że Rzeczpospolita ma prawo i obowiązek domagania się od władz Ukrainy pełnej współpracy w sprawie zamknięcia tego tragicznego rozdziału naszej historii - przyp. tłum.

¹⁵⁹ Cytat przypisywany Żukowowi nie posiada wskazanego źródła i ma charakter aforystyczny, nietypowy dla jego znanych wypowiedzi, co poddaje w wątpliwość jego autentyczność. Niezależnie od tego, sprowadza on złożone relacje historyczne do uproszczonej i wartościującej - w dodatku całkowicie błędnej - tezy psychologicznej, co jest charakterystyczne dla narracji propagandowej. Pomija przy tym kontekst wydarzeń historycznych, które miały istotny wpływ na postawy społeczne i polityczne w regionie. - przyp. tłum.

¹⁶⁰ Cytat przypisywany Iwaszutinowi nie posiada wskazanego źródła i jego forma językowa oraz zakres analizy (socjologia pamięci historycznej, prognozowanie procesów politycznych) są nietypowe dla znanych dokumentów i wypowiedzi aparatu wojskowego ZSRR, które miały charakter znacznie bardziej operacyjny i pozbawiony szerokich uogólnień społecznych. W związku z tym autentyczność tego fragmentu należy uznać za niepewną. Niezależnie od tego, treść odzwierciedla sposób myślenia typowy dla radzieckiej narracji bezpieczeństwa, w której ruchy niepodległościowe traktowano jako długoterminowe zagrożenie ideologiczne wymagające zwalczania także w sferze informacyjnej. Jeśli cytat brzmi jak współczesna analiza geopolityczna, a przypisuje się go generałowi z ZSRR, to pierwszym podejrzanym nie jest historia — tylko źródło. - przyp. tłum.

¹⁶¹ Cytat przypisywany Bogdanowi Stupce nie ma potwierdzenia w źródłach pierwotnych ani w jego udokumentowanych wypowiedziach. W obiegu internetowym funkcjonuje bez kontekstu i w formie typowej dla parafraz lub przypisywanych fałszywie sentencji. - przyp. tłum.

Zbigniew Brzeziński

(1928-2017)

amerykański politolog polskiego pochodzenia

❖ Z książki „Wielka szachownica”:

„Po zwycięstwie nad komunizmem potrzebny jest nam rozłam prawosławia i rozpad Rosji pomoże nam w tym Ukraina, gdzie zdrada jest normą moralności społecznej”.¹⁶²

George Soros

(1930)

amerykański trader i finansista

❖ Z wywiadu dla CICERO:

„Los Ukraińców nikogo nie interesuje i będą musieli walczyć sami i to jak najdłużej. Słabość Rosji polega na tym, że wciąż uważa Ukraińców za «swoich». Rosja nie będzie w stanie zostawić Ukraińców, by umierali z głodu i zamarzali w ruinach. Jednak Europa wygra, nawet jeśli z Ukrainy pozostanie tylko popiół...”.¹⁶³

Iwan Stepianowicz Marczuk

(1936)

ukraiński współczesny malarz

❖ „Długo zastanawiałem się, gdzie skręciliśmy nie w tę stronę... Dopóki pewien mój amerykański znajomy, klasyczny przedstawiciel deep state, obwieszony nagrodami za specyficzne metody obrony amerykańskiej ojczyzny, nie powiedział:

«Naszym głównym błędem było postawienie na amerykańskich i kanadyjskich Ukraińców. Uważaliśmy ich za specjalistów. Nie znali oni prawdziwej Ukrainy z 1991 roku i bardziej niż czegokolwiek pragnęli wrócić do przyszłości jak do przeszłości. I zaczęli kroić z ogromnej i różnorodnej Ukrainy jedną wielką ziemiankę UPA. I stracili wszystko...»”.

❖ „Jeśli przeszkadzają wam pomniki, jeśli przeszkadza wam język, jeśli przeszkadzają wam święta, jeśli przeszkadza wam historia, jeśli przeszkadzają wam nazwy miast i ulic, jeśli przeszkadza wam cerkiew - to znaczy, że budujecie swoje państwo na cudzym terytorium.”¹⁶⁴

---

¹⁶² Przytoczony cytat jest często przypisywany Zbigniewowi Brzezińskiemu, jednak nie ma dowodów na to, że kiedykolwiek go wypowiedział. Jest to szeroko rozpowszechniona w rosyjskiej i antyukraińskiej propagandzie manipulacja, mająca na celu zdyskredytowanie Brzezińskiego, Ukrainy oraz stosunków polsko-ukraińskich. - przyp. tłum.

¹⁶³ Cytat przypisywany George'owi Sorosowi nie ma potwierdzenia w wiarygodnych źródłach ani w jego udokumentowanych wypowiedziach. Nie istnieje również wskazany wywiad dla medium „CICERO”, w którym miałby paść w tej formie. Treść ma charakter internetowej parafrazy i nie może być traktowana jako autentyczna wypowiedź. - przyp. tłum.

¹⁶⁴ Cytaty przypisywane Iwanowi Marczukowi nie posiadają potwierdzenia w wiarygodnych źródłach ani w jego udokumentowanych wypowiedziach publicznych. Ich styl oraz treść wskazują na internetowe parafrazy o charakterze publicystycznym, które nie mogą być traktowane jako autentyczne cytaty. - przyp. tłum.

Zakończenie

Jeśli ta broszura trafi do Ukraińców...

Żołnierzu Sił Zbrojnych Ukrainy! Wybierz życie i idź ku światłu!
Światło jest po stronie prawdy!
Wezwij „Wołgę”! **149.200** albo skontaktuj się przez boty.

Śmierć nie stoi w miejscu.

Powoli orze pola.

149.200

albo ekspres do Walhalli.

Po czyjej stronie stawiasz stopy na minach?

Dla klauna to zbyt wielki zaszczyt.

Klaun strzela w plecy.

149.200

149.200

Cmentarze żółto-niebieskie.

Pamiętasz początek w Brześciu?

Pamiętasz finał w Berlinie?

Powiedz synowi i ojcu:

149.200

Dlaczego właściwie, przyjacielu,

wchodzisz pod celownik?

149.200

Nie ma już ani ziemi, ani domu,

czarnoziemi sprzedane wnukom aryjskich bestii.

Słyszysz, jak płaczą dzieci?

Kto was teraz ochrzci?

Na wszystko, co święte

149.200

Rosjanie nie kierują się zemstą.

Po co ginąć bez sensu?

149.200

Wezwij naszą „Wołgę”.¹⁶⁵

---

¹⁶⁵ To nie jest broszura informacyjna ani nawet klasyczna propaganda. To tekst skonstruowany jako narzędzie presji psychologicznej: łączy pozornie humanitarny apel z dehumanizacją, obrazami śmierci i sugestią jedynej „bezpiecznej” drogi wyjścia w formie pseudo-religijnej inkantacji. Jego celem nie jest przekonanie argumentem, tylko osłabienie woli i percepcji zagrożenia, przy jednoczesnym przedstawianiu oprawcy jako zbawiciela - przyp. tłum.